

**บทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก**

นายอำนาจ นันทหาร

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2551

**The Political Roles of the Federation of Thai Industries for
the Establishment of Tak Special Border Economic Zone**

Mr.Amnart Nanthaharn

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2008

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บพทาทางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตาก
ชื่อและนามสกุล นายอำนาจ นันทหาร
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ชโลธร ตู้ทองคำ

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ชโลธร ตู้ทองคำ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ อนุมัติให้รับการศึกษา
ค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....

(รองศาสตราจารย์ฐปนรต พรหมอินทร์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

วันที่ 14 เดือน กันยายน พ.ศ. 2552

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ซึ่งได้แนะแนวคิด ทฤษฎี คำแนะนำและติดตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างใกล้ชิดนับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านคณาจารย์มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์รศ. โสธร ผู้ทองคำอย่างสูงในการติดตามและให้คำแนะนำทั้งแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ รวมถึงงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง โดยท่านกรุณาชี้แนะและให้ผู้วิจัยได้ไปติดตามค้นหาเพื่อนำมาอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณนายสันติ วิลาศศึกษานนท์ และผู้ว่าราชการจังหวัดตาก นายคมสันต์ เอกชัย ที่เอื้อเฟื้อผู้วิจัยไม่ว่าจะเป็นภาระให้สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และเปิดเผยพร้อมกันนี้ท่านยังกรุณาชี้แนะแนวทางต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานครั้งนี้ รวมถึงรองศาสตราจารย์ ดร. ปราน สุวรรณมงคล ที่ท่านได้กรุณามาเป็นกรรมการในการสอบปกป้องงานค้นคว้าอิสระของข้าพเจ้าและได้แนะนำเพิ่มเติมให้งานครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสุดท้ายขอขอบคุณครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมีแรงผลักดันให้งานครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นอกเหนือจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง เพื่อนร่วมรุ่น (ศูนย์แม่สอด) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ทำให้งานค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

อำนาจ นันทหาร

พฤษภาคม 2552

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

ผู้ศึกษา นายอำนาจ นันทหาร ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ โสธร ผู้ทองคำ ปีการศึกษา 2551

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพจากโดยวิธีการศึกษาจากเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ประชากรแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักธุรกิจและผู้บริหารสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2) ข้าราชการ (3) ประชาคมแม่สอด ประชาชน นักวิชาการ นักการเมืองท้องถิ่นและสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้บริหารสภาอุตสาหกรรม 5 คน ผู้บริหารสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและนักธุรกิจ 5 คน (2) ข้าราชการในจังหวัดตาก 6 คน (3) นักวิชาการ 2 คน สื่อมวลชน 2 คน ประชาคมแม่สอด 1 คน ประชาชน 2 คน นักการเมืองท้องถิ่น 3 คน รวมทั้งหมด 26 คน

ผลการศึกษาพบว่าสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีบทบาททางการเมืองในด้านโครงสร้าง ได้แก่ การเชื่อมประสานในแนวคิดโดยทำหน้าที่รวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะรวมถึงข้อเรียกร้องต่าง ๆ จากสมาชิก นักธุรกิจและกลุ่มประชาคมแม่สอดโดยป้อนข้อมูลเข้าสู่ภาครัฐทั้งโดยตรงกับผู้แทนรัฐบาลและทางอ้อมโดยผ่านกลไกการบริหารราชการในรูปแบบคณะกรรมการ และการทำหน้าที่เชื่อมประสานในแนวนอน โดยการเข้าร่วมกับกลุ่มธุรกิจ กลุ่มประชาสังคมและกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดตากเพื่อผลักดันการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากกับระบบราชการและผู้มีอำนาจในรัฐบาล ส่วนบทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในด้านกระบวนการคือบทบาทในการเรียกร้อง ได้แก่ การส่งผู้แทนผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแรงงานเข้าไปทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการและที่ปรึกษาเพื่อร่วมกับภาครัฐในการกำหนดแผนแม่บท แผนปฏิบัติการและกฎระเบียบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และบทบาทของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการโน้มน้าว ได้แก่ การยื่นหนังสือ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับนักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อผลักดันการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยเร็ว และบทบาทในการขานรับนโยบาย ได้แก่ การจัดประชุมสัมมนาให้ความรู้แก่สมาชิกและประชาชนเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

คำสำคัญ บทบาททางการเมือง สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
กรอบการวิจัย	5
ขอบเขตการศึกษา	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเรื่องนโยบายสาธารณะ	7
แนวคิดเรื่องความหมายของนโยบายสาธารณะ	7
แนวคิดเรื่องกลุ่มผลประโยชน์	8
แนวคิดเรื่องหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์	13
แนวคิดเรื่องบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์	14
แนวคิดเรื่องอิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์	15
แนวคิดเรื่องวิธีการดำเนินการทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์	17
แนวคิดเรื่องภูมิรัฐศาสตร์	22
แนวคิดเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
วรรณกรรมอื่น	33
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	33
สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านโครงสร้าง	45
การเชื่อมประสานแนวตั้ง	45
การเชื่อมประสานแนวนอน	49
-ชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์ตาก	49
-ประชาสังคมแม่สอด	52
-หอการค้าจังหวัดตาก	57
-เทศบาลเมืองแม่สอด	61
บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านกระบวนการ	63
-การนำเข้าข้อมูลหรือการป้อนนโยบาย	63
-การให้ข้อมูล	63
-การทำประชาคม	65
-การจัดสรรผลประโยชน์	68
-การประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม	71
-การโน้มน้าวหรือการลอบบี้	74
-การขานรับนโยบาย	76
-การจัดประชุมสัมมนา	76
-การร่างแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก	79
-การร่างแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าว	86
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
สรุปการวิจัย	91
อภิปรายผล	95
ข้อเสนอแนะ	108
บรรณานุกรม	110
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	112
ภาคผนวก	117
ก แบบสัมภาษณ์	115

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 19 ตุลาคม 2547.....	118
ค แผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก.....	122
ง โครงสร้างของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.....	124
ประวัติผู้ศึกษา.....	129

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (ปี 2523-2531) เศรษฐกิจของประเทศไทย มีความก้าวหน้าและมีอัตราการเจริญเติบโตสูง ทำให้เกิดการขยายตัวของชนชั้นกลางและกลุ่มชนชั้นกลางใหม่ ก่อให้เกิดการรวมตัวกันตามประเภทธุรกิจและผลประโยชน์จนเกิดเป็นกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งบทบาทของกลุ่มส่วนนี้มีผลต่อการเจริญเติบโตและทิศทางเศรษฐกิจของไทยอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้อิทธิพลของกลุ่มมีมากขึ้นรวมทั้งมีบทบาทการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้นเช่นกัน รัฐจึงส่งเสริมให้เกิดสมาคมธุรกิจในสาขาอาชีพต่าง ๆ และมีบทบาทการให้คำปรึกษาแก่ฝ่ายบริหารในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของชาติ รวมทั้งให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนหรือ กรอ. (อเนก เหล่าธรรมทัศน์ 2539 : 29) และในสมัยรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพื่อส่งเสริมบทบาททางการค้าและการลงทุนของภาคเอกชนในประเทศไทย และทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลในการติดต่อประสานงานต่าง ๆ กับสมาคมธุรกิจที่จดทะเบียนถูกต้อง เช่น สภาหอการค้า หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย สภาอุตสาหกรรมกรรมเหมืองแร่ สมาคมผู้ประกอบการประมง เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มผลประโยชน์ที่มีอยู่ในระบบได้มีส่วนร่วมในการวางนโยบายเศรษฐกิจตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นต้นมา (สุจิต บุญบงการ 2549 : 10-46)

จากการเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทยและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในประเทศ กอปรกับภาวะการณ์เศรษฐกิจระหว่างประเทศส่งผลให้ไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3-5 ทั้งในแง่ยุทธศาสตร์ แนวคิด และวัตถุประสงค์ รวมถึงการที่ไทยรับกระแสแนวการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยเพิ่มเป้าหมายการผลิตเพื่อการส่งออก หรือแม้กระทั่งแนวทางการพัฒนาประเทศด้วยการเอาระบบเศรษฐกิจเป็นหัวใจสำคัญเพื่อสร้างรายได้ประชาชาติให้อยู่ในระดับที่เพิ่มขึ้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวจำเป็นต้องพึ่งพาการส่งออก การลงทุนและมีเงินจากต่างประเทศ การปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้นถูกเลือกและกำหนดโดยกระบวนการทางการเมืองที่มีรัฐและชนชั้นนำในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนมีบทบาทสำคัญทางความคิด (พอพันธ์ อุษยานนท์ 2549 : 5-29)

ถึงแม้ว่าสมาคมธุรกิจต่าง ๆ จะได้รับยอมรับให้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของประเทศหรือแม้กระทั่งมีบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่คณะฝ่ายบริหารก็ตาม รูปแบบการเมืองการปกครองของประเทศไทยที่มีลักษณะการปกครองโดยมีทหารกุมอำนาจนับตั้งแต่เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ฉบับแรก (ปี 2504) ทำให้บทบาทต่าง ๆ ที่สมาคมธุรกิจไทยในยุคนั้นต้องระมัดระวังในการเรียกร้องและไม่สามารถมีบทบาทมากไปกว่าสิ่งที่ทางรัฐบาลทหารต้องการ การกดดันเรียกร้องอะไรเกี่ยวกับธุรกิจหรือสมาคมของกลุ่มธุรกิจจะต้องหาช่องทางติดต่อกับผู้นำทหารเป็นการส่วนตัว แต่พอมาถึงยุคการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ส่งผลให้นักธุรกิจ สมาคมต่าง ๆ มีอิทธิพลทางการเมืองมากขึ้นในขณะที่อำนาจของระบบราชการและทหารลงน้อยลง การพัฒนาการและการรวมกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจจึงเริ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้กลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจทุก ๆ สาขาอาชีพมีส่วนร่วมทางการเมืองและสามารถกดดัน ผลักดันข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลได้อย่างเปิดเผย บทบาทการทำงานด้านเศรษฐกิจของกลุ่มหรือสมาคมจึงเข้มแข็งและมีความเป็นสถาบันสูงขึ้น

กลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจที่โดดเด่นที่สุดทางเศรษฐกิจของชาติจึงได้แก่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (สอท.) และหอการค้าไทย เพราะทั้งสองสมาคมมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายการค้า และการอุตสาหกรรมระดับโลกหรืออาจกล่าวได้ว่ามีการเชื่อมโยงเป็นประชาคมเศรษฐกิจระดับโลก การขึ้นเศรษฐกิจหรือการเคลื่อนไหวเรียกร้องต่อรัฐของทั้งสองสมาคมจึงเป็นสิ่งที่รัฐต้องใส่ใจและให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการลงทุนด้านอุตสาหกรรมจะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product :GDP) สูงขึ้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะต้องอาศัยการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเพราะอุตสาหกรรมหนึ่ง ๆ จะใช้เม็ดเงินจำนวนมหาศาลรวมทั้งเกิดการจ้างงานตามมา ซึ่ง สอท. เกี่ยวข้องและมีบทบาทโดยตรงไม่ว่าจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและข้อมูลด้านการลงทุนต่าง ๆ ให้กับนักลงทุนทั้งในและนอกประเทศ ดังจะเห็นได้ชัดว่าหลังจากที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 27 สิ่งแรก ๆ ที่จะต้องทำคือนำทีมเศรษฐกิจพรรคประชาธิปัตย์ร่วมประชุมหารือกับผู้นำ สอท. นายสันติ วิลาสศักดานนท์ ณ ที่ทำ สอท. เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2552 (ข่าวสด 19 ธันวาคม 2551: 5)

สอท. ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรมีฐานะเป็นนิติบุคคลได้รับการจัดตั้งเป็นสมาคมอุตสาหกรรมไทยเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2510 และยกฐานะเป็นสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2530 มีสาขาอยู่ทั่วประเทศและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งเป็นไปตามแนวนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เป็นต้นมา ความสำคัญของ สอท. นับวันจะมีความสำคัญมากขึ้นและมีบทบาทอย่างมากกับการพัฒนาประเทศ การจ้างงาน ความกินดีอยู่ดีของประชาชนในประเทศ

เพราะทั่วโลกรวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านต่างเริ่มปรับเปลี่ยนเอาเศรษฐกิจนำการเมือง มีการเชื่อมโยง การค้าการลงทุนในภูมิภาคเดียวกันเช่นที่เกิดขึ้นในยุโรปหรือสหภาพยุโรป (EU) กลุ่มประเทศผู้ส่ง น้ำมันเป็นสินค้าออก (OPEC) เป็นต้น ซึ่งในส่วนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้มีการ รวมกลุ่มกันเป็นอาเซียน รวมถึงแนวคิดเรื่องเรื่องยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Economic Cooperation Strategy : ECS) ของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือที่เรียกว่าแนวคิด “5 Country 1 Economy” ซึ่งทั้ง 5 ประเทศ (กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และไทย) ได้ตกลงในปฏิญญาพุกาม ซึ่ง กำหนด “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา- แม่น้ำโขง” (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS)¹ ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้กำหนด วัตถุประสงค์ความร่วมมือไว้ 4 ข้อ ได้แก่ การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิด ความเจริญเติบโตมากขึ้นตามแนวชายแดน อำนวยความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรม เกษตรและการผลิต ไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ สร้างโอกาสการจ้างงานและลด ความแตกต่างของรายได้ในกลุ่มประเทศไทย ลาว เวียดนาม และพม่า เพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่งคั่งร่วมกันสำหรับทุกฝ่ายในลักษณะที่ยั่งยืนซึ่งเป็นที่มาของแนวคิดเขต เศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) (บุญเสริม บุญเจริญผล 2548 : 1) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ ที่มีภูมิประเทศติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างสหภาพพม่า ลาว กัมพูชาและมาเลเซีย จะได้เปรียบ ในแง่ของการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการค้าขายชายแดน ทำให้รัฐบาลได้ วางเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและยังเป็นการกระจายการ ลงทุนภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคมากขึ้นเพื่อเป็นการกระจายรายได้ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

จังหวัดตากนับเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า ด้วยเหตุนี้ทำให้รัฐบาล สมัยนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เล็งเห็นการพัฒนาศักยภาพด้านการค้าการลงทุน ภาคอุตสาหกรรมอันเนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมทั่วประเทศ ยัง เป็นปัจจัยที่ทำให้จังหวัดตากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในแง่ของการลงทุนภาคอุตสาหกรรม เพราะมี

¹ ...จากภาพการแผ่ขยายตัวของว่างทางเศรษฐกิจและการทะลุทะลวงถึงคมและความมั่นคงตามแนวชายแดนที่มีแนวโน้ม ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในปี 2546 พจนานุกรมเศรษฐกิจจึงริเริ่มแนวคิด ACMECS โดยมีแนวคิดหลัก คือ “5 Country 1 Economy” ซึ่งทั้ง 5 ประเทศ ได้ตกลงในปฏิญญาพุกาม ซึ่งกำหนด “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา- แม่น้ำโขง” หรือ Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy โดยมีชื่อ ACMECS เพื่อแก้ปัญหา โดยเน้นการพัฒนาพื้นที่ Sister City เพื่อ เชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ 2 ประเทศ และเป็นเครื่องมือในการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชากรประเทศเพื่อนบ้าน ผลการอพยพของแรงงานตลอดจนปัญหาทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Sister City ที่กำหนดพัฒนาาร่วมกันในระยะแรกคือ แม่สอด- เมียวดี /แม่สอดทำห้วยเหล็ก (ไทย-พม่า) มุกดาหาร-สะหวันนะเขต ๖ ไทย-สปป.ลาว) และคราด-เกาะกง (ไทย-กัมพูชา)

แรงงานอย่างไม่จำกัด แต่แรงงานที่กล่าวถึงนี้เป็นแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองซึ่งอยู่ในสถานภาพผู้กระทำความผิดกฎหมายและรัฐไม่สามารถจำกัดหรือผลักดันให้ออกจากพื้นที่ได้หมด โดยเฉพาะที่อำเภอแม่สอดเนื่องจากสภาพภูมิประเทศบริเวณอำเภอแม่สอดกับจังหวัดเมียวดีชายแดนไทย-พม่า ที่มีเพียงแม่น้ำเมยระยะทางยาวกว่า 300 กิโลเมตรกั้นกลาง และปัจจุบันมีสภาพดินเงินสามารถเดินทางข้ามพรมแดนมาอย่างง่ายดายทำให้มีผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวพม่าเป็นจำนวนมาก (พัชรนันท์ ลาวัณย์รัตนกุล 2550 : 3) กอปรกับจังหวัดตากเป็นเส้นทางเชื่อมโยงเศรษฐกิจภูมิภาค (ECS)

ดังนั้นจังหวัดตากจึงได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 และ สอท. ในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ได้ทำการรวบรวมข้อเรียกร้องของสมาชิก รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการผลักดันผลประโยชน์และข้อเรียกร้องนั้นให้บรรจุอยู่ในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากทั้งในระยะสั้น และระยะยาว การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาบทบาททางการเมืองของ สอท. ต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 โดยประเด็นที่จะศึกษานี้ยังไม่มีผู้ใดเคยศึกษามาก่อน ดังนั้นการศึกษานี้จะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบทบาททางการเมืองของ สอท. ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาถึงบทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดเรื่องนโยบายสาธารณะ

3.2 แนวคิดเรื่องกลุ่มผลประโยชน์

3.3 แนวคิดเรื่องภูมิรัฐศาสตร์

3.4 แนวคิดเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ

3.5 วรรณกรรมอื่น ๆ

4. กรอบการวิจัย

กรอบการวิจัยบทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมาจากแนวคิดบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ของ ธโรธร ผู้ทองคำ (2547 : 58) แบ่งออกเป็น 2 ด้านได้แก่ ด้านโครงสร้างและด้านกระบวนการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านโครงสร้าง

1.1 การเชื่อมประสานในแนวดิ่ง (Vertical Co-ordination) เป็นการศึกษาบทบาทของ สอท. ในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างสมาชิกและนักธุรกิจในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก กับระบบราชการหรือผู้วางนโยบาย โดยการทำหน้าที่ป้อนข้อมูลความต้องการและข้อเรียกร้องต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการกำหนดรายละเอียดในแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยการเชื่อมประสานแนวดิ่งดังกล่าวนี้ถือเป็นการเชื่อมประสานแบบล่างขึ้นบน กล่าวคือสมาชิก และนักธุรกิจเป็นผู้ส่ง และระบบราชการหรือผู้วางนโยบายเป็นผู้รับ โดย สอท. ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการส่งหรือเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานเพื่อให้สมาชิกและนักธุรกิจในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายสาธารณะของรัฐในครั้งนี้ โดยผ่านกลไกการบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบคณะกรรมการ

1.2 การเชื่อมประสานในแนวนอน (Horizontal Co-ordination) เป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สอท. กับกลุ่มผลประโยชน์อื่นในระดับเดียวกับ สอท. ซึ่งได้แก่ ชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก ประชาคมแม่สอด หอการค้าจังหวัดตาก และเทศบาลเมืองแม่สอด โดย สอท. ได้เข้าไปมีบทบาทในการประสานเชื่อมโยงกับกลุ่มดังกล่าวเพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อผู้วางนโยบายในรูปแบบพันธมิตร

2. บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านกระบวนการ ได้แก่ บทบาทในการขับเคลื่อนผลประโยชน์โดยแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่

2.1 บทบาทของ สอท. ในการนำเข้านโยบายหรือป้อนนโยบาย (Policy Input) กล่าวคือเป็นการศึกษาวิธีการของ สอท. ในการเข้าไปมีอิทธิพลต่อผู้วางนโยบายเพื่อผลักดันข้อเรียกร้องต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการกำหนดรายละเอียดและแผนปฏิบัติการในนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก อาทิ การให้ข้อมูล การจัดสรรผลประโยชน์ การประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม การโน้มน้าวหรือการลอบบี้ การทำประชาคม การยื่นหนังสือถึงผู้มีอำนาจของรัฐ เป็นต้น

2.2 บทบาทของ สอท. ในการขานรับนโยบาย (Policy Co-ordinator and Implementator) กล่าวคือเป็นการศึกษาบทบาทของ สอท. ในการจัดประชุม สัมมนาโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้แก่สมาชิกและประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมและเป็นนัยของการ

สร้างมคิมหาชนเพื่อให้ประชาชนในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากสนับสนุนนโยบายของรัฐในครั้งนี้ รวมทั้งเห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินกิจกรรมของ สอท. รวมถึงบทบาทของ สอท. ในการเป็นผู้ร่วมวางแผนแม่บทและแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เพื่อเป็นแนวทางแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

5. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษามหาชนทางการเมืองของ สอท. ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากครั้งนี้ จะกำหนดขอบเขตของการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้จะศึกษามหาชนของ สอท. ในการผลักดันการกำหนดรายละเอียดในแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากครั้งนี้ มีลักษณะเป็นการกำหนดนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ ขาดรายละเอียดและวิธีการนำนโยบายไปสู่ปฏิบัติ สอท. จึงเข้าไปมีบทบาทเพื่อผลักดันการกำหนดรายละเอียดในแผนแม่บท และแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากดังกล่าว ซึ่งบทบาททางการเมืองของ สอท. ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษามหาชนทางการเมืองด้านโครงสร้างทั้งแนวตั้งและแนวนอน รวมทั้งบทบาททางการเมืองด้านกระบวนการ ได้แก่ กลไกการบริหารจัดการ การจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

5.2 ขอบเขตด้านเวลา เป็นการศึกษาในช่วงเวลาปี 2548- 2551

5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะพื้นที่อำเภอแม่สอดในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

5.4 ขอบเขตด้านประชากรแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มประกอบด้วย (1) กลุ่มนักธุรกิจ และผู้บริหารสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง (3) ประชาคมแม่สอด ประชาชน นักวิชาการ นักการเมืองท้องถิ่น และสื่อมวลชน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แนวคิดทฤษฎีและความหมายของนโยบายสาธารณะและกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งแนวคิดเรื่องภูมิรัฐศาสตร์ของนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทย ร่วมกับแนวคิดเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจของรัฐบาลเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาอธิบายบทบาทของ สอท. ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยจะนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

2.1 แนวคิดเรื่องนโยบายสาธารณะ

กิจกรรมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นระดับใดในหน่วยงานใดล้วนมีกำเนิดจากความคิดอันเป็นกรอบนำทางว่าควรจะทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน โดยใครและอย่างไร หากปราศจากความคิดที่ชัดเจน การกระทำที่ตามมาคงปราศจากทิศทางที่แน่นอนชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ความคิดหรือเจตนารมณ์ก็เกิดขึ้นก่อนเช่นเดียวกันจากนั้นค่อย ๆ พัฒนาชัดเจนขึ้นกลายเป็นกรอบกำหนดทิศทางและแนวการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลซึ่งในความหมายกว้าง ๆ ก็คือ นโยบายของรัฐบาล หรือนโยบายสาธารณะ (public policy) นั่นเอง (ศุภชัย ชวาระประภาส 2540: 1-13)

2.1.1 ความหมายของนโยบายสาธารณะ

ทอมัส ดาย (Thomas R. Dye) (ศุภชัย ชวาระประภาส 2548 : 2) นิยามว่า นโยบายสาธารณะ คือ สิ่งใดก็ตามที่รัฐเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ

ไอรา ชาร์แคนสกี (Ira Sharkansky) (ศุภชัย ชวาระประภาส 2548 : 2) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือองค์กรของรัฐจัดทำขึ้น อาทิ การออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และการจัดพิธีกรรมอันเป็นสัญลักษณ์ของสังคม เป็นต้น

เดวิด อีสตัน (David Easton) (ศุภชัย ชวาระประภาส 2548 : 2) ให้ความหมายนโยบายสาธารณะว่า หมายถึงการจัดสรรผลประโยชน์หรือสิ่งที่มีคุณค่าระหว่างปัจเจกชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในระบบสังคมการเมืองโดยนโยบายสาธารณะเป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาลซึ่งรวมทั้งกิจกรรมที่ผ่านมาในอดีต กิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันและกิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

เจมส์ แอนเดอร์สัน (Jems Anderson) (ธ โสธร ฐ์ทองคำ 2546 : 200) ให้ความหมายนโยบายสาธารณะว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่กำหนดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งคือแนวทางที่รัฐบาลหรือองค์กรของรัฐกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นเอง

ชโสร ผู้ทองคำ (2546: 200) ให้ความหมายของคำว่านโยบายสาธารณะคือกรอบแนวคิด โครงสร้างและกระบวนการในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจทางการเมืองการปกครอง หรือผู้มีอำนาจสาธารณะในการเลือกหรือวงวนการดำเนินการที่มีผลต่อสาธารณะ

ทศพร สิริสัมพันธ์ (ปรัชญา เวสารัชช 2546 : 7) ให้นโยบายสาธารณะหมายถึง

1. กลุ่มกิจกรรมที่รัฐบาลจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น เศรษฐกิจ ความมั่นคง การต่างประเทศ สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข เป็นต้น
2. การกำหนดเป้าประสงค์โดยทั่วไปหรือสภาพการณ์อันพึงปรารถนา
3. ข้อเสนอบางประการของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ที่ต้องการให้รัฐบาลรับไปดำเนินการ เช่น แนวทางการปฏิรูปการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย เป็นต้น
4. การตัดสินใจของรัฐบาล เช่น การสร้างระบบสื่อสารมวลชนเพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น
5. แผนงานและโครงการของรัฐบาล
6. ผลงานรัฐบาล เช่น การลดอุบัติเหตุโดยกำหนดให้สวมหมวกนิรภัย เป็นต้น

จากการให้ความหมายของนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทยพบว่าโดยเนื้อแท้แล้วต่างมีความเห็นตรงกันว่านโยบายสาธารณะก็คือการตัดสินใจของรัฐบาลในการที่จะกระทำหรือไม่กระทำเป็นการดำเนินกิจกรรม แผนงานและโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารประเทศในการที่จะจัดสรรทรัพยากรที่มีคุณค่าสู่สังคมและการแก้ปัญหาสังคมรวมทั้งการที่รัฐมีการกระทำและวงวนการกระทำตามข้อเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายในสังคม

2.2 แนวคิดเรื่องกลุ่มผลประโยชน์

แสวง รัตนมงคลมาส (2535 : 779-780) ได้ให้ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์ โดยแยกเป็นสองแนวทางคือแนวพฤติกรรมและทางอุดมคติ

1. แนวทางอุดมคติอันเป็นแนวทางในด้านหลักการทั่วไปของการจัดตั้งกลุ่มที่พิจารณาถึงเป้าหมายสุดขอของการรวมกลุ่มว่ามีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เกี่ยวกับเรื่องใดเป็นหลักเป็นรอง สำหรับกรณีกลุ่มผลประโยชน์เป้าหมายหลักของการรวมกลุ่มขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ร่วม (Common Interest) เป็นด้านหลัก ส่วนผลประโยชน์อื่นนั้นมักจะเป็นด้านรอง เนื่องจากเงื่อนไขของการรวมกลุ่มไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกด้วยกันเองแต่เป็นการรวมตัวกันภายใต้พื้นฐานความคิดหรืออุดมการณ์บางอย่างร่วมกัน (Common Ideology) ก็ทำให้เกิดกลุ่มขึ้นมาได้

2. แนวทางพฤติกรรมกลุ่มผลประโยชน์มีลักษณะการแสดงออกในเชิงของการมุ่งอิทธิพล ต่อนโยบายและการบริหารงานสาธารณะในขอบเขตที่ตนแสดงทั้งนี้เพราะความสำเร็จของกลุ่ม ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการส่งอิทธิพลต่อนโยบายและการบริหารประเทศ

แสวง รัตนมงคลมาส (2535 : 780) กล่าวว่ากลุ่มผลประโยชน์คือกลุ่มพฤติกรรมที่ถือกำเนิด จากการรวมตัวของบุคคลหรือปัจเจกบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันบางประการและมีพฤติกรรมที่ มุ่งใช้อำนาจและอิทธิพลในการดำเนินกิจกรรมในการบริหารสาธารณะที่มีต่อภาครัฐหรือนโยบาย สาธารณะโดยผ่านกระบวนการทางการเมือง

กลุ่มผลประโยชน์จึงเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งโดยอิงผลประโยชน์ร่วมเป็นหลักเงื่อนไขการ ขยายตัวและการเสื่อมสลายขึ้นอยู่กับบทบาททั้งภายในและภายนอก ภายในคือการมุ่งรักษาและ กระจายผลประโยชน์ให้กับมวลสมาชิกอย่างเสมอภาคยุติธรรมและเป็นธรรม และภายนอกคือการ แสดงบทบาทของกลุ่มในการปกป้องและแสวงหาผลประโยชน์ให้กับมวลสมาชิกอย่างมี ประสิทธิภาพประสิทธิผล ความล้มเหลวในการดำเนินการจากภายนอกและภายในเป็นสาเหตุสำคัญ ที่ให้กลุ่มแตกตัว สลายตัวในที่สุด จุดเน้นของกลุ่มผลประโยชน์จึงเน้นผลงานภายในมากกว่า ภายนอกและเป็นผลประโยชน์ของสมาชิกที่จะได้รับซึ่งจะแตกต่างจากกลุ่มกดดัน (Pressure Group) ที่เป็นกลุ่มที่อิงอุดมการณ์ร่วมกันเป็นหลัก เป็นที่น่าสังเกตว่าการที่สังคมหนึ่งมี ผลประโยชน์ร่วมกันที่หลากหลาย นำมาสู่การรวมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หากพิจารณาจากร่วม ของผลประโยชน์ในแต่ละด้านตามบทบาท และพฤติกรรมหลักสามารถจัดแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ ออกเป็นสามประเภท คือ

1. กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง
2. กลุ่มผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ
3. กลุ่มผลประโยชน์ทางด้านสังคม

นอกจากนี้การที่จุดเน้นของกลุ่มผลประโยชน์อยู่ที่ผลประโยชน์ร่วมหรือผลประโยชน์ของ สมาชิกเป็นอันดับแรก ส่วนกลุ่มกดดันจะมีจุดเน้นอยู่ที่ความคิดหรืออุดมการณ์ร่วมกันเป็นอันดับ แรกโดยมุ่งเน้นการทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมอันนำมาสู่การกดดันผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือ รัฐในที่สุด และการที่สังคมหนึ่งมีทั้งกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันประกอบเข้าด้วยกัน ทำให้ใน แต่ละช่วงเวลาหรือสถานการณ์หรือประเด็นปัญหา กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดันแต่ละกลุ่มต่าง มีบทบาทและพฤติกรรมในสังคมที่หลากหลายหรืออาจมีทั้งเหมือนกันหรือแตกต่างกัน

การรวมตัวกันของบุคคลในสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์หรือเพื่อ ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายบางอย่างโดยผ่านกลไกของรัฐบาลซึ่งเรียกว่า “กลุ่มผลประโยชน์” นั้น เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเกือบทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมแบบพหุนิยม (Pluralism) ที่กลุ่มมี

บทบาทการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ในทางทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์คือการรวมตัวกันของบุคคลที่มีกิจกรรมและจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยที่แต่ละคนต้องใช้กลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์เฉพาะคน (self interest) กลุ่มจึงเกิดขึ้นมาเพื่อเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ด้านใดด้านหนึ่งเสมออย่างที่ อาเธอร์ เบนท์ลี (Arthur Bentley) (สุชาติ ศรีขันธ์ 2536 : 9) กล่าวว่า “ไม่มีกลุ่มใดจะปราศจากผลประโยชน์”

เดวิด ทูแมน (David Truman) (สุชาติ ศรีขันธ์ 2536: 9) ได้อธิบายว่า กลุ่มผลประโยชน์นั้นเกิดขึ้นตามความสลับซับซ้อนของสังคม (Social complexity) โดยเฉพาะการขยายตัวของโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างหลากหลายมากขึ้นจะทำให้กลุ่มผลประโยชน์ประเภทต่างๆ เพิ่มจำนวนและมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้น

เอส อี ไฟเนอร์ (S.E. Finer) (ปวีณา อินวษา 2544: 8) ได้ขยายความ “กลุ่มผลประโยชน์” ว่าหมายถึงกลุ่มหรือสมาคมที่ต้องการจะมีอิทธิพลเหนือนโยบายของรัฐให้เป็นไปตามแนวทางของกลุ่มตนแต่ไม่ได้ต้องการที่จะต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อการปกครองของรัฐ

การ์เบรียล เอ แอลมอนด์ และ จี บินจ์แฮม โทเวล (Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell) (ปวีณา อินวษา 2544: 9) มีความเห็นว่า “กลุ่มผลประโยชน์” เป็นกลุ่มที่เชื่อมโยงกันโดยมีความสนใจหรือห่วงใยในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันและโดยมีความสำคัญอยู่ไม่มากนักถือว่าเขามีความเชื่อมโยงดังกล่าวกันอยู่ และได้แบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. กลุ่มผลประโยชน์แบบที่มีการรวมตัวเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ร้ายแรง (Anomic interest group) เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของฝูงชนที่มีอารมณ์รุนแรง ขาดการจัดตั้งองค์กรหรือถ้ามีองค์กรก็มีในลักษณะที่ไม่ยั่งยืนและเป็นกลุ่มที่ไม่มีค่านิยมหรือแบบแผนของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองที่แน่นอน การเรียกร้องก็มักไม่มีประสิทธิภาพและมักมีบทบาทจ้ำจ้อนกัน กลุ่มสังคมอื่น ๆ โดยทั่วไปแล้วกลุ่มประเภทนี้จะใช้วิธีการที่รุนแรงในการเรียกร้องผลประโยชน์ ตัวอย่างเช่นการรวมกลุ่มกันของผู้ก่อการร้ายในเขตเมืองหรือการที่ฝูงชนมารวมตัวกันหลังการจลาจลเพื่อก่อความรุนแรง

2. กลุ่มผลประโยชน์แบบที่ไม่มีการรวมตัวกันในรูปของสมาคม (non-associational interest group) เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประเภทแรกคือขาดการจัดตั้งองค์กรเป็นอย่างดีและมีกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่ กลุ่มเครือญาติ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มท้องถิ่น หรือกลุ่มชนชั้นเป็นกลุ่มที่แสดงออกถึงความต้องการในผลประโยชน์อย่างเป็นทางการเป็นครั้งเป็นคราวและใช้วิธีการเรียกร้องผลประโยชน์อย่างไม่เป็นทางการคืออาจเรียกร้องผ่านกลุ่ม เพื่อนร่วมรุ่น กลุ่มครอบครัว เครือญาติ หรือผ่านกลุ่มทางศาสนาอื่น ๆ เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่พบมากในสังคมกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาทั้งหลายเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญต่อความผูกพันและความจงรักภักดีในหมู่เครือญาติ

เผ่าชนและกลุ่มเพื่อนฝูงซึ่งมีข้อสังเกตว่าในสังคมส่วนใหญ่ที่กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้จะมีลักษณะอ่อนแอและขาดประสิทธิภาพในการเรียกร้อง

3. กลุ่มผลประโยชน์แบบที่มีการรวมตัวกันในรูปของสถาบัน (institutional interest group) กลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้ที่สำคัญได้แก่ บริษัทการค้า กลุ่มธุรกิจ กองทัพข้าราชการ และศาสนจักร เป็นต้น กลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้มักมีบทบาทเป็นตัวแทนผลประโยชน์ทั้งของกลุ่มตนและของกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมด้วย ดังนั้นกลุ่มสถาบันนี้จึงอาจรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ดังที่กล่าวมาแล้ว หรืออาจรวมตัวเป็นกลุ่มย่อย ๆ ก็ได้เช่นกัน ได้แก่ กลุ่มนายทหารหนุ่ม กลุ่มพรรคฝ่ายค้านในรัฐสภา กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ กลุ่มข้าราชการระดับล่าง กลุ่มนักปกครองระดับสูง หรือกลุ่มคณาจารย์ เป็นต้น

4. กลุ่มผลประโยชน์แบบที่มีการรวมตัวกันในรูปของสมาคม (associational interest group) กลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้ที่สำคัญได้แก่ สหพันธ์กรรมกร หอการค้า สมาคมผู้ผลิต สมาคมเชื้อชาติ องค์กรทางศาสนาและองค์กรเอกชนต่าง ๆ กลุ่มนี้มีลักษณะสำคัญคือทำการเรียกร้องผลประโยชน์ให้กลุ่มของตนโดยเฉพาะและจะทำการอ้างเข้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างถาวร การเรียกร้องผลประโยชน์ก็ได้กระทำอย่างมีการวางแผนเป็นอย่างดีและมีขั้นตอนของการดำเนินงานที่แน่นอนด้วย

จากการสำรวจทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์พบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการอธิบายถึงลักษณะการรวมตัวของบุคคลเพื่อจุดประสงค์บางอย่างร่วมกันเป็นลักษณะของแรงจูงใจทางด้านผลประโยชน์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นวัตถุหรือลักษณะของอุดมการณ์ร่วมกัน เพื่อแสดงออกถึงความต้องการของกลุ่มตนต่อรัฐโดยมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลให้เป็นไปตามที่กลุ่มของตนต้องการหรือการบริหารราชการของภาครัฐ โดยที่กลุ่มไม่มีความต้องการที่จะมีตำแหน่งทางการเมืองแต่มีบทบาททางการเมืองต่อรัฐ

2.2.1 แนวคิดเรื่องการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ (ชโลธร ผู้ทองคำ 2546 : 54)

นักปรัชญาการเมืองคนสำคัญคืออริสโตเติล ให้ความเห็นว่ากรณีที่มนุษย์ต้องรวมกันอยู่เป็นกลุ่มทำให้มีการเมืองเกิดขึ้นและสิ่งนี้ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์การเมืองเพราะมนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเมืองได้

นักจิตวิทยาสังคมให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำเนิดของกลุ่มผลประโยชน์ว่ามาจากการรวมกันของผู้สูญเสียผลประโยชน์เพื่อแสดงพลังของการรวมกลุ่ม (Collective power) แต่ในรายละเอียดแล้วมีมุมมองที่แตกต่างกัน เทด เกอร์ (Ted Gurr) นักรัฐศาสตร์และนักจิตวิทยาทางสังคม มองปัญหาความรุนแรงระหว่างกลุ่มทั้งในระดับระหว่างประเทศในบทความรุนแรงในชาติและอื่น ๆ (Violence Nations and Others) และในระดับภายในประเทศในหนังสือทำไมมนุษย์จึง

กบฏ (Whe Men Rebel) ว่าสาเหตุที่คนรวมกลุ่มเป็นเพราะมนุษย์มีความรู้สึกคับข้องใจเพราะไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตจริงเท่ากับที่คาดหวังไว้ ทำให้คนพยายามต่อต้านสังคมที่เขาอยู่ และพยายามแสดงออกในรูปของการปฏิบัติการที่รุนแรงอย่างเป็นระบบเช่นการรวมกลุ่มเพื่อการปฏิวัติ

กลุ่มผลประโยชน์นับเป็นกลุ่มที่เป็นการรวมของบุคคลในสังคมแต่การรวมกลุ่มโดยยึดถือผลประโยชน์ร่วมกันของบุคคลในสังคมอันเป็นลักษณะของกลุ่มทุติยภูมิที่แตกต่างจากกลุ่มปฐมภูมิ ทำให้มีการตั้งคำถามถึงความสำเร็จและการปฏิบัติให้ถูกลงของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมหนึ่ง เงื่อนไของค์ประกอบและปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้กลุ่มผลประโยชน์ดำรงอยู่ ปฏิบัติและดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดมานาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่สำคัญทางด้าน หลักคือพื้นฐานทางด้านการเมือง พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ และพื้นฐานทางด้านสังคม

1. พื้นฐานทางด้านการเมืองเป็นพื้นฐานที่สำคัญแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ระบบการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองในส่วนของระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพเท่ากับเป็นการสนับสนุนในการรวมกลุ่มของมนุษย์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการถือกำเนิดของกลุ่มผลประโยชน์ และเมื่อมีกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลายก็จะมีการต่อสู้แข่งขันอันเป็นลักษณะที่สำคัญของสังคมพหุนิยมและเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ส่วนวัฒนธรรมทางการเมืองหากคนในสังคมมีความเชื่อในความเท่าเทียมกันของมนุษย์ การมองโลกในแง่ดี เป็นต้น จะนำมาสู่ความกระตือรือร้นและต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งแสดงถึงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการรวมกลุ่มและระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเช่นกัน

2. พื้นฐานทางเศรษฐกิจ คือระบบเศรษฐกิจต้องมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่สูง มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมีการแข่งขันกันอย่างเสรี ประชาชนมีสิทธิในการบริโภคสินค้าและบริการในสังคม ระบบเศรษฐกิจที่มีส่วนสำคัญของการสนับสนุนการรวมกลุ่ม คือ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

3. พื้นฐานทางสังคม คือ พื้นฐานที่มาของการรวมกันหรือการถือกำเนิดของกลุ่มผลประโยชน์คือความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมของบุคคลในสังคม แนวคิดที่มีผลต่อสิ่งเหล่านี้ที่สำคัญคือลัทธิปัจเจกชนนิยมที่ให้ความสำคัญกับความเชื่อในเรื่องความเป็นมนุษย์ให้คู่ค้ำกับเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคล ทำให้มีความคิดความเชื่อในการให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มจะเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรวมตัวของมนุษย์

4. พื้นฐานทางวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง หากมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมจะทำให้การ

รวมกลุ่มมีสูงเพราะทุกคนต่างต้องการรักษาผลประโยชน์ของตนและการรวมกลุ่มจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ แต่หากมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบหรือแบบไพร่ฟ้า การรวมกลุ่มจะต่ำ เพราะต่างไม่ต้องการเกี้ยวข้องหรือยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

2.2.2 หน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ (ธโรธร ผู้ทองคำ 2547 : 57-58)

มนตรี เจนวิทย์การ ได้สรุปว่า กลุ่มผลประโยชน์ในระบบการเมืองมีหน้าที่ดังนี้

1. การสร้างความสมดุลของการเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพราะสำหรับประชาชนในท้องถิ่น กลุ่มทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

2. การเป็นเครื่องมือในการช่วยทำให้ประชาชนแสดงความต้องการของตน ได้ดียิ่งขึ้น และการแสดงออกถึงความต้องการดังกล่าวของกลุ่มที่มีผลประโยชน์แตกต่างกันเป็นเครื่องป้องกันมิให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งครอบงำกลุ่มอื่น ๆ หรือกลุ่มที่มีผลประโยชน์แค่เพียงกลุ่มเดียว

3. การทำหน้าที่ป้อนข้อมูลให้ซึ่งมีค่าต่อการตัดสินใจในปัญหาหรือนโยบายที่สำคัญของรัฐ ข้อมูลเหล่านี้ยังเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ประชาชนรับรู้ความเคลื่อนไหวของการบริหารบ้านเมือง กลุ่มผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะใช้ข้อมูลและสถิติในการชักจูงให้นักการเมือง ผู้บริหาร และประชาชนเห็นคล้อยตามสมเหตุผลและจุดยืนของกลุ่ม

4. ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อน กลุ่มผลประโยชน์จะเป็นเครื่องมือทางองค์การที่สำคัญของประชาชนในการนำความต้องการและข้อเรียกร้องของกลุ่มไปสู่การพิจารณาของผู้วางนโยบาย เพราะฉะนั้นกลุ่มที่มีการจัดองค์การเป็นระเบียบมีประสิทธิภาพสูงย่อมได้เปรียบกลุ่มที่มีการจัดองค์การที่ไม่ดีพอ

5. ในระหว่างที่ไม่มีพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์จะสามารถทำหน้าที่แทนพรรคการเมืองในการเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มที่ต้องการเรียกร้องต่อรัฐบาลได้และถ้าพรรคการเมืองอ่อนแอ กลุ่มผลประโยชน์อาจทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้ดีกว่า

6. ประเทศที่มีสถาบันนิติบัญญัติมีความสำคัญ กลุ่มผลประโยชน์จะทำหน้าที่เสมือนสภานิติบัญญัติด้วยในลักษณะที่จะพยายามนำความรู้ความชำนาญของกลุ่มเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการพิจารณาปัญหาที่ผ่านเข้ามาในสภา กลุ่มจะมีอิทธิพลเหนือสมาชิกสภานิติบัญญัติด้วยการให้ความช่วยเหลือในทางการเงินและการรณรงค์เลือกตั้งด้านอื่น ๆ บทบาทหน้าที่ของกลุ่มในสภานิติบัญญัติในแง่นี้มีมาก เช่น ในสภาของเกรสของสหรัฐอเมริกา

7. กลุ่มผลประโยชน์จะทำหน้าที่ป้องกันมิให้รัฐบาลมีอำนาจมากเกินไป กล่าวคือจะช่วยเป็นเครื่องมือตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในเรื่องต่าง ๆ ที่กระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่รัฐได้ขยายบทบาทและหน้าที่เพิ่มมากขึ้นในกิจกรรมเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบของรัฐสวัสดิการ

8. กลุ่มผลประโยชน์ที่แข็งขันจะทำให้สังคมพหุนิยมดำรงอยู่ได้เป็นการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการปกครองมิให้ถูกกลืนโดยอำนาจของกลุ่มทางการเมืองที่มาจากรัฐเองหรือจากระบบเศรษฐกิจและสังคม

9. ในแง่ของพัฒนาการทางการเมือง หน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ทำให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้น ทำให้นำไปสู่การพัฒนาการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยเสรีนิยมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้นกลุ่มผลประโยชน์มีหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดความต้องการข้อเรียกร้องของประชาชนไปสู่ผู้บริหารและผู้วางนโยบาย และเป็นกลไกสำคัญทางการเมืองปกครองและการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม

2.2.3 บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์

ชโรธร ผู้ทองคำ (2547 : 58) ได้พิจารณาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ ดังนี้

1. ในด้านโครงสร้าง เป็นบทบาทในการเชื่อมในการเชื่อมประสาน จำแนกออกเป็นสองประเภท คือ การเชื่อมประสานในแนวดิ่งหรือแนวตั้ง และการเชื่อมประสานในแนวนอน (แสวง รัตนมงคลมาศ 2541 : 785-786)

1.1 การเชื่อมประสานในแนวดิ่ง (*Vertical Co-ordination*) เป็นตัวกลางในการส่งและรับนโยบายโดยมีประชาชนเป็นผู้ส่ง และพรรคการเมือง รัฐสภา รัฐบาล และระบบราชการเป็นผู้รับ และเป็นตัวกลางในการแสดงออกในความคิดเห็นของประชาชน

1.2 การเชื่อมประสานในแนวนอน (*Horizontal Co-ordination*) เป็นการติดต่อสัมพันธ์ในระดับกลุ่มผลประโยชน์ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มผลประโยชน์เหมือนกัน หรืออาจเป็นระดับเดียวกัน ทั้งนี้เพราะแม้ว่ากลุ่มผลประโยชน์จะมีการดำเนินการที่เป็นอิสระต่อกัน แต่หากมีเหตุการณ์ที่สำคัญหรือมีความจำเป็นบางประการทำให้กลุ่มต้องติดต่อประสานเชื่อมโยงกันเพื่อรวมตัวกันเรียกร้องต่อรัฐ

2. ในด้านกระบวนการ เป็นบทบาทในการขับเคลื่อนผลประโยชน์ที่บางส่วนแปลงออกมาเป็นนโยบายสาธารณะแบ่งเป็นสองส่วน คือ บทบาทหน้าที่ในการนำเข้านโยบาย และบทบาทหน้าที่ในการประสานนโยบาย (แสวง รัตนมงคลมาศ 2541 : 784-785)

2.1 บทบาทในการนำเข้านโยบายหรือการป้อนนโยบาย (*Policy Input*) การนำเข้านโยบายหรือการป้อนนโยบายคือ การพยายามในการใช้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ผลักดันให้ผู้กำหนดนโยบายที่เป็นพรรคการเมือง รัฐสภา รัฐบาล ระบบราชการ ดำเนินการออกหรือกำหนดนโยบายให้

สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้กำหนดนโยบายทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.2 บทบาทหน้าที่ในการประสาน (Lobby) และขานรับนโยบาย (Policy Co-ordinator and Implementator) วัตถุประสงค์สำคัญคือการทำให้นโยบายสาธารณะที่นำมาสู่การปฏิบัติมีการดำเนินการอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ในการประสานและขานรับนโยบายสาธารณะมากกว่าการผลักดันการกำหนดนโยบาย

2.2.4 อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ (กุลธรน ธนาพงศธร 2530 : 339)

กลุ่มผลประโยชน์ที่มีใช้กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เช่น สมาคมการค้าและหอการค้า สหภาพ กรรมกร กลุ่มพิทักษ์สิทธิสตรี กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นต้นต่างก็มีบทบาทและมีอิทธิพลในการกำหนดและปรุงแต่งนโยบายของรัฐเช่นเดียวกันและในสังคมหนึ่งๆ นั้นย่อมที่จะมีกลุ่มผลประโยชน์ทั่วไปนี้อยู่อย่างมากมาย ทั้งนี้เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่อยู่ภายในสังคมนั้น ๆ และที่อยู่ภายนอกสังคมหรืออยู่ในสังคมนั้น ๆ ซึ่งกลุ่มประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้ต่างก็มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อนโยบายของรัฐในแนวทางและความหนักเบาแตกต่างกันออกไป

ส่วนประเด็นที่ว่ากลุ่มผลประโยชน์ทั่วไปนี้จะมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อนโยบายของรัฐในลักษณะใดบ้างนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นไปได้ในกรณีหนึ่งใดต่อไปนี้

1. กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มผลประโยชน์ก่อให้เกิดความเชื่อมโยง (linkage) ระหว่างพลังสิ่งแวดล้อมกับนโยบายของรัฐ กล่าวคือ โครงสร้างของกลุ่มผลประโยชน์ทั่วไปในสังคมหนึ่ง ๆ จะสะท้อนให้เห็นถึงส่วนประกอบทางเศรษฐกิจและสังคมของสังคมนั้นๆ ในสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่จะมีกลุ่มผลประโยชน์ที่แตกต่างจากกันอยู่เป็นจำนวนมากมาย ซึ่งผลของการมีอยู่อย่างมากมายและความแตกต่างจากกันของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้เองทำให้ไม่มีกลุ่มผลประโยชน์ใดเพียงกลุ่มเดียวที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายทุกประเภททุกสาขาในทางตรงกันข้ามทุก ๆ กลุ่มผลประโยชน์ต่างก็มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายใด ๆ ก็ตามอยู่ด้วยเสมอ มากบ้างน้อยบ้างตามแต่พลังและความสามารถของแต่ละกลุ่ม ส่วนในประเทศที่เป็นสังคมเกษตรดั้งเดิมซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจนและเป็นสังคมชนบทมากกว่าสังคมในเมืองแล้วจะมีผลประโยชน์โดยทั่วไปเพียงไม่กี่กลุ่ม ดังนั้น โอกาสที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะใช้อิทธิพลผลักดันต่อการกำหนดนโยบายของรัฐย่อมเป็นไปได้โดยอิสระและอย่างมาก

2. กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มผลประโยชน์ยังเชื่อมโยงไปถึงการแข่งขันของพรรค การเมือง และในทำนองเดียวกันจะเชื่อมโยงไปถึงการพัฒนาประเทศด้วย กล่าวคือ ในประเทศที่มีระบบพรรคการเมืองที่อ่อนแอและด้อยพัฒนา กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการ

กำหนดนโยบายในประเทศนั้น ๆ การขาดแคลนพรรคที่เข้มแข็งและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะทำให้กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มีบทบาทโดยตรงและอย่างมากต่อกิจกรรมทางนิติบัญญัติ โดยพรรคการเมืองต่าง ๆ จะมีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามในประเทศที่มีพรรคการเมืองที่เข้มแข็งและมีความสมานฉันท์กลมเกลียวกันถึงแม้ว่าประเทศนั้น ๆ จะมีกลุ่มผลประโยชน์ทั่วไปอยู่อย่างมากมายและมีพลังอิทธิพลสูงเป็นที่เกรงขามก็ตาม แต่อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้จะถูกกั้นกรองและดัดแปลงแก้ไขเสียใหม่โดยพรรคการเมืองต่าง ๆ ก่อนที่จะมีผลกระทบต่อนโยบายของรัฐดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้มีอิทธิพลโดยทางอ้อมและเพียงเล็กน้อยต่อนโยบายของรัฐ

ในทำนองเดียวกันในการดำเนินการพัฒนาประเทศนั้น กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ย่อมมีอิทธิพลผลักดันอยู่ด้วยกันเสมอแต่ในประเทศที่มีกลุ่มผลประโยชน์ทั่วไปอย่างมากมาแล้ว ทุก ๆ กลุ่มต่างก็มีส่วนร่วมในการผลักดันในแนวทางและน้ำหนักที่แตกต่างกัน ทำให้ไม่มีกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดสามารถชักนำไปในแนวทางอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะแต่ถ้าเป็นในประเทศที่มีกลุ่มผลประโยชน์เพียงไม่กี่กลุ่มและมีพรรคการเมืองที่อ่อนแอด้วยแล้ว กลุ่มผลประโยชน์หนึ่งอาจมีอิทธิพลอย่างมากผลักดันให้การพัฒนาประเทศเป็นไปในแนวทางที่กลุ่มผลประโยชน์นั้น ๆ ต้องการได้

เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงการใช้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ต่อการกำหนดนโยบายในสหรัฐอเมริกาต่างก็มีและใช้อิทธิพลของตนผลักดันต่อการกำหนดนโยบายตลอดเวลา ซึ่งช่องว่างนี้เองที่กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มักขอใช้อิทธิพลของตนผลักดันไปในแนวทางที่ตนต้องการหรือได้รับประโยชน์ เช่น กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมักใช้อิทธิพลแทรกแซงให้มีการกำหนดนโยบายจำกัดการแข่งขัน สมาคมผู้ผลิตสินค้ามักใช้อิทธิพลแทรกแซงให้มีการกำหนดนโยบายห้ามตั้งสินค้าประเทศนั้น ๆ เข้าประเทศ เป็นต้น ซึ่งการใช้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้มักจะกระทำอยู่ตลอดเวลาและไม่เฉพาะต่อฝ่ายบริหาร (คือ ประธานาธิบดี) เท่านั้น แต่ยังกระทำต่อฝ่ายนิติบัญญัติ (คือ สภาองเกรส) ด้วยจึงจะพบเห็นได้จากการที่กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้แต่งตั้งหรือว่าจ้างบุคคลให้ทำหน้าที่ใช้อิทธิพลต่อสมาชิกสภาองเกรสให้บัญญัติกฎหมายอย่างหนึ่งอย่างใดออกมาตามความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์นั้น ๆ

2.2.5. วิธีการดำเนินการทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ (ธ โสธร ผู้ทรงคำ 2547 : 61-62)

ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของกลุ่มนั้น กลุ่มผลประโยชน์มีวิธีการที่ใช้อยู่หลายประการด้วยกันที่มักได้ยื่นเสนอเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา คือ วิธีการที่เรียกว่า การลอบบี้แท้ที่จริงแล้วทุกระบบ

การเมือง กลุ่มผลประโยชน์มักนิยมใช้วิธีการนี้ ซึ่งหมายถึงการใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อพยายามมีอิทธิพลนั่นเอง โดยอาจจะส่งตัวแทนหรือข้อเรียกร้องไปยังสมาชิกสภานิติบัญญัติ หรือกระทรวงทบวง กรม เพื่อให้ตัดสินใจในนโยบายอันจะเป็นประโยชน์แก่กลุ่ม นักล็อบบี้ (lobbyists) คือตัวเชื่อมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับรัฐบาล ในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายบังคับให้พวกล็อบบี้ซึ่งพยายามจะมีอิทธิพลเหนือสภาองเกรสและหน่วยงานรัฐบาลในนครหลวงวอชิงตัน ดี.ซี. ต้องจดทะเบียนสำนักงานและแจ้งงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงานด้วย ปกตินักล็อบบี้หรือล็อบบี้ เอเยนต์ (lobby agents) จะทำหน้าที่ 3 ประการคือ (1) ถ่ายทอดข้อมูลซึ่งมีการจัดเตรียมมาอย่างดี (2) เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ที่จ้างนักล็อบบี้ ให้ทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ให้ และ (3) คอยตรวจดูว่ามีร่างกฎหมายฉบับใดบ้างที่จะมีผลทางการเมืองต่อผู้จ้าง (หรือลูกค้า) ของตน

วิธีการล็อบบี้เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงมากนิยมใช้กับสมาชิกสภานิติบัญญัติผู้ทำหน้าที่ล็อบบี้อาจจะใช้วิธีการไปพบสมาชิกสภาเป็นการส่วนตัว หรือจัดส่งตัวแทนและกลุ่มตัวแทนเข้าพบ ส่งโทรเลขและจดหมาย และใช้โทรศัพท์ติดต่อ ตลอดจนจัดหาคนมาเดินขบวน หรือให้มีการหยุดงาน เพื่อสร้างน้ำหนักในการใช้อิทธิพล สำหรับในประเทศที่อำนาจในการออกกฎหมายอยู่ที่คณะรัฐมนตรี หรือข้าราชการประจำ พวกล็อบบี้ก็จะหันมาดำเนินงานทางด้านนี้มากขึ้น นอกจากวิธีการล็อบบี้แล้ว กลุ่มผลประโยชน์อาจใช้วิธีการอื่น ๆ อีกหลายอย่าง (ธโรธร ผู้ทองคำ 2547 : 61-62)

1. การสนับสนุนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีพรรคนะไปทางส่งเสริมผลประโยชน์ทางกลุ่ม ให้ได้รับเลือกตั้ง มีบ่อยครั้งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำเป็นต้องสนับสนุนกฎหมายหรือนโยบายที่จะเป็นประโยชน์แก่กลุ่มผลประโยชน์ที่สนับสนุนตน โดยเฉพาะในด้านการเงิน เพื่อความมั่นใจในการสมัครรับเลือกตั้งในคราวต่อไป

2. กลุ่มผลประโยชน์พยายามมีอิทธิพลเหนือผู้วางนโยบาย โดยการจัดหาข้อมูลและข้อนิเทศต่าง ๆ ให้ โดยกลุ่มผลประโยชน์ขนาดใหญ่มักจะมีหน่วยวิจัยที่ทำการหาข้อมูลในเรื่องที่ผู้วางนโยบายอาจไม่มีอยู่ในมือเลขหรือมีไม่พอ ต้องอาศัยข้อมูลที่กลุ่มผลประโยชน์หามาให้เป็นฐานในการกำหนดนโยบาย

3. คณะกรรมการของสภานิติบัญญัติเป็นเป้าหมายสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์ เพราะกรรมการมีบทบาทมากในการแก้ไขปรับปรุงร่างกฎหมายทั้งหลายก่อนนำเสนอให้สภาลงมติผ่านเป็นกฎหมาย

4. ในบางครั้ง กลุ่มผลประโยชน์จะจัดการร่างกฎหมายหรือช่วยสภานิติบัญญัติร่างกฎหมายเสียเอง โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นวิชาการซับซ้อนและยุ่งยากมาก โดยที่กลุ่มรู้ว่ากฎหมายในขั้นสุดท้ายจะออกมาในรูปใด

5. กลุ่มผลประโยชน์อาจจะพยายามสร้างมติมหาชนที่สนับสนุนข้อเสนอของกลุ่มโดยการพิมพ์เอกสารในรูปแบบต่าง ๆ ออกแจกจ่าย ตลอดจนเสียด่าโฆษณาโทรทัศน์และวิทยุ แต่ปกติกลุ่มที่จะใช้มติมหาชนให้เป็นประโยชน์ได้ต้องมีรายได้สูง

6. กลุ่มผลประโยชน์จะพยายามใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและเหตุผลของกลุ่ม โดยพยายามเป็นมิตรกับหนังสือพิมพ์หรือออกหนังสือพิมพ์เสียเอง ทั้งนี้เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถจะควบคุมความคิดเห็นของฝ่ายที่คัดค้านของกลุ่มได้

7. กลุ่มผลประโยชน์อาจจะสร้างพันธมิตรกับพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งหรือหลายพรรคก็ได้ และอาจพยายามเข้าไปมีบทบาทในพรรคด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าพรรคนั้นเป็นพรรครัฐบาล การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มย่อมเป็นไปได้โดยง่ายยิ่งขึ้น

8. กลุ่มอาจจะใช้การเดินขบวนและการนัดหยุดงานและความรุนแรงอื่น ๆ ด้วย แต่ปกติกลุ่มที่ใช้วิธีการนี้จะเป็นกลุ่มซึ่งไม่สามารถเข้าถึงรัฐบาลได้ การก่อการจลาจล การลอบสังหาร ก็มี การใช้อำนาจในกรณีที่ประเด็นปัญหาที่ขัดแย้งมีความรุนแรง

9. กลุ่มผลประโยชน์อาจจะพยายามสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มหรือบุคคลที่มีสถานภาพสูง เพื่อช่วยเหลือในกานดำเนินงาน โดยเฉพาะการใช้บุคคลที่อยู่ในกลุ่มชนชั้นผู้นำ

10. กลุ่มอาจจะใช้การให้สินบนเพื่อรักษาผลประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นในรูปตัวเงินหรือในรูปแบบอื่น

จะเห็นได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์อาจจะใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ มากมายด้วยกันในอันที่จะพยายามมีอิทธิพลเหนือผู้วางนโยบาย วิธีการใดจะมีการใช้กันมากหรือน้อยย่อมแตกต่างกันไปตามระบบการเมืองต่าง ๆ ที่สำคัญก็คือ กลุ่มจะใช้วิธีการต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับขอบข่ายกิจกรรมของรัฐบาลเองถ้าหากรัฐบาลขยายกิจการทางด้านเศรษฐกิจมาก กลุ่มผลประโยชน์ก็จะพัฒนาวิธีการที่จะใช้ในการสร้างอิทธิพลทางด้านนี้มาก เช่นเดียวกัน ถ้าหากเสื่อมถอยลงบางประเภท เช่น โทรทัศน์ เป็นของรัฐบาล วิธีการที่จะใช้สื่อทางด้านนี้ย่อมถูกจำกัด ในสังคมที่มีผู้รู้หนังสือน้อยย่อมจะทำให้การใช้หนังสือพิมพ์มีข้อจำกัดเช่นกัน ในประเทศที่เน้นการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญทางการเมืองในการปกครอง กลุ่มผลประโยชน์ย่อมพัฒนาวิธีการที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ดียิ่งขึ้น การนัดหยุดงานและการใช้ความรุนแรงอาจไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในบางสังคมที่นิยมการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี แต่เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดคงพอทำให้เห็นภาพชัดถึงวิธีการต่าง ๆ ที่กลุ่มสามารถใช้สร้างอิทธิพลเหนือนโยบายของรัฐ

ในการดำเนินการทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มมักจะมีกลยุทธ์ (Strategies) หรือยุทธวิธี (Tactics) ดังต่อไปนี้ (จุมพล หนิมพานิช 2546 : 270-271)

1. การลอบบี้โดยตรง (Direct Lobbying Techniques) โดยทั่วไปการลอบบี้ หมายถึง การพยายามใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อพยายามมีอิทธิพล โดยการส่งตัวแทน หรือข้อเรียกร้องไปยังสมาชิกสภานิติบัญญัติ หรือกระทรวง ทบวง กรม เพื่อให้ตัดสินใจในนโยบายหรือออกกฎหมายที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม หรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

โดยทั่วไป “นักลอบบี้” ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ จะคอยทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ การถ่ายทอดข้อมูล ซึ่งมีการจัดเตรียมมาอย่างดี

การเป็นตัวแทนผลประโยชน์คือการทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ให้กับผู้ว่าจ้าง และการคอยตรวจสอบว่ามีร่างกฎหมายใดบ้างที่มีผลทางการเมืองต่อผู้ว่าจ้างหรือต่อลูกค้า

สำหรับฐานะของนักลอบบี้จะมีฐานะแตกต่างกันไป บางคนที่เป็นนักลอบบี้เป็นแค่อาสาสมัคร บางคนมีอาชีพนี้ค่อนข้างถาวร บางคนกินเงินเดือนของผู้ทำกรว่าจ้าง บางคนมีการทำสัญญากับผู้ว่าจ้าง แต่ไม่ว่านักลอบบี้จะอยู่ในฐานะใด เวลาดำเนินการทางการเมืองมักจะใช้วิธีดังต่อไปนี้

1.1 คอยทำการพบปะกันเป็นส่วนตัว (Making Personal Contacts) กับเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกของสภานิติบัญญัติ วิธีนี้เป็นวิธีที่มีประสิทธิผลมากที่สุดของการทำหน้าที่ลอบบี้สำหรับสถานที่ที่จะใช้ในการลอบบี้ อาจจะเป็นที่ทำงานหรือในโอกาสที่มีการพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการ

โดยทั่วไปการลอบบี้ตามวิธีนี้ เสียค่าใช้จ่ายไม่มาก ขณะเดียวกันลดปัญหาในการตีความผิดพลาดได้มาก เพราะการถามตอบทำได้ตรงจุดตรงประเด็นที่สำคัญหากจะให้การลอบบี้ได้ผล นักลอบบี้จะใช้วิธีการสร้างความสัมพันธ์บนพื้นฐานของมิตรภาพระหว่างตนเองกับสมาชิกสภาฯ ที่คนจะทำการลอบบี้

คิงที่ ลีออน พีเน็ตต้า (Leon Penetta) ที่เป็นประธานคณะกรรมการทางด้านงบประมาณ ได้กล่าวไว้ว่า นักลอบบี้ที่มีประสิทธิผลคือบุคคลที่เราคิดว่าเขาไม่ใช่ นักลอบบี้ เพราะเขาเป็นบุคคลที่มีแต่ความเป็นมิตร

นอกจากนี้การมีนักการเมืองคนอื่น ๆ ที่ระบุว่าบุคคลที่เป็นนักลอบบี้ที่มีประสิทธิผล ก็คือบุคคลที่มีบุคลิกภาพเป็นกันเอง เวลามีการพูดคุยกันทำตัวเป็นเหมือนหนึ่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน

1.2 ทำการค้นคว้า หาข้อมูลประกอบการร่างกฎหมาย มีนักลอบบี้บางกลุ่ม ที่เวลาจะมีการออกกฎหมายของสภาฯ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กลุ่มนักลอบบี้ดังกล่าวจะทำการค้นคว้าหาข้อมูลประกอบการร่างกฎหมายนั้น ๆ แล้วนำข้อค้นพบจากการค้นคว้าเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้นักลอบบี้กลุ่มนั้นกลายเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ต่อการรณรงค์กฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ที่ไปมีผลที่ทำให้ผู้รณรงค์กฎหมายดังกล่าว ต้องคอยสอบถามข้อมูลหรือข้อค้นพบจากการค้นคว้าวิจัยของกลุ่มนักลอบบี้กลุ่มนั้น ๆ

1.3 การพยายามพูดจาชักจูงใจให้สมาชิกสภาออกเสียงตามที่ตนต้องการ เป็นอีกวิธีหนึ่ง ของเทคนิคของการลอบบี้โดยตรง ตามวิธีนี้ตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นนักลอบบี้พยายาม ชักจูงว่าถ้ามอบให้สมาชิกสภานิติบัญญัติออกหรือลงคะแนนเสียงในร่างกฎหมายที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ของกลุ่มที่ตนทำหน้าที่เป็นตัวแทน

1.4 การจ่ายเงินหรือผลประโยชน์ให้กับสมาชิกสภานิติบัญญัติ กรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อนักลอบบี้ ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ต้องการที่จะให้การออกกฎหมายสอดคล้องกับผลประโยชน์ ของกลุ่มตนและเพื่อเป็นหลักประกันหรือทำให้เกิดความมั่นใจว่า กฎหมายที่จะออกมาตอบสนอง ผลประโยชน์หรือความต้องการของคนได้ ก็อาจจะใช้วิธีจ่ายเงิน จนมีการพูดกันว่า “หากมีการ จ่ายเงินเล็กน้อยให้กับสมาชิกสภา ๆ ก็อาจจะทำให้พวกเขาตอบสนองท่านได้”

สำหรับวิธีการจ่ายเงินไม่ใช่จ่ายตอนจะมีการรณรงค์หรือจะมีการผ่านกฎหมาย จะต้องจ่าย ตอนที่มีการรณรงค์หาเสียงซึ่งโดยทั่วไป กลุ่มผลประโยชน์ที่ชอบใช้วิธีนี้มักได้แก่ กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มสหภาพแรงงาน

1.5 การลอบบี้ข้าราชการ สำหรับนักลอบบี้การดำเนินการลอบบี้ต่าง ๆ ไม่ได้สิ้นสุดเมื่อ กฎหมายผ่านสภาตามความเป็นจริงแล้ว การกิจของนักลอบบี้ยังไม่สิ้นสุด ยังคงดำเนินการต่อไป โดยเฉพาะในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้ นักลอบบี้ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่ม ผลประโยชน์ พยายามจะมีอิทธิพลต่อข้าราชการผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง หรือให้เข้ามาดูการนำ นโยบายนั้น ๆ ไปสู่การปฏิบัติ โดยหวังว่าผลประโยชน์ของกลุ่มของตนจะได้รับการดูแลหรือจะ ได้รับการปฏิบัติอย่างดี

1.6 การลอบบี้ศาล ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับเฉพาะใน ขั้นของการวางหรือกำหนดนโยบายเท่านั้น แต่ในแง่ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ศาลของประเทศ ยังได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับ

เพราะคงเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ไม่มีศาลของประเทศใดมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย โดยผ่านการตีความรัฐธรรมนูญ ซึ่งในแง่ของหลักการอำนาจในการตีความรัฐธรรมนูญ เป็นอำนาจ ของศาล ที่จะพิจารณาว่า การดำเนินการหรือตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารว่า สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งในแง่ของหลักการเมื่อศาลตีความออกไปแล้ว ทุกคนจะต้อง ยอมรับและต้องปฏิบัติตาม เพราะถือว่าเป็นการตีความของศาลดังกล่าว เป็นการตีความที่ถูกต้อง

2. การลอบบี้ทางอ้อม (Indirect Lobbying Techniques) ที่ผ่านมากลยุทธ์ของนักลอบบี้ที่ใช้ในการลอบบี้มักจะใช้วิธีการชักจูงให้ผ่านล้อมในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ให้ข่าวสารข้อมูลการให้คำแนะนำ แต่ในบางครั้งบางโอกาสก็จะสร้างความกดดัน มาในปัจจุบันกลุ่มผลประโยชน์เวลาจะทำการลอบบี้จะใช้เทคนิค กลยุทธ์ที่บางครั้งไม่ใช่เป็นการลอบบี้โดยตรง แต่ใช้เทคนิคของการลอบบี้ทางอ้อม ดังนี้

2.1 การระดมมวลชน (Mobilizing the Grass roots) เทคนิคของการลอบบี้ทางอ้อมวิธีนี้ กลุ่มผลประโยชน์ดำเนินการโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายหรือกฎหมายเข้าร่วมสนับสนุนหรือต่อต้านกฎหมายหรือนโยบายที่ขัดกับผลประโยชน์ของกลุ่มของตน โดยให้ประชาชนกลุ่มดังกล่าวเขียนจดหมาย โทรศัพท์ หรือ E-mail ไปยังรัฐสภา เพื่อให้สมาชิกตระหนักถึงอันตราย ความไม่ปลอดภัยในการออกนโยบายหรือกฎหมายนั้น ๆ โดยทั่วไปในการดำเนินการลอบบี้ทางอ้อมด้วยวิธีนี้ บางครั้งเสียทั้งเวลา ค่าใช้จ่าย และมีความยุ่งยากพอสมควร

2.2 การสร้างหรือก่อมติดมหาชน (Molding Public Opinion) นักวิชาการบางกลุ่มมีความเห็นและมีความเชื่อว่ามติดมหาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายหรือออกกฎหมาย

ในส่วนของกลุ่มผลประโยชน์ โดยทั่วไปกลุ่มมองว่าน่าจะเป็นไปได้ที่จะสร้างหรือก่อมติดมหาชนเพื่อมีอิทธิพลหรือต่อผู้กำหนดนโยบายหรือออกกฎหมายได้ สำหรับวิธีที่จะใช้สร้างหรือก่อมติดมหาชน กลุ่มอาจจะใช้การลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ วารสาร ทางวิทยุโทรทัศน์ หรืออาจจะใช้การชุมนุมเรียกร้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งโดยวิธีการดังกล่าว บางครั้งได้ผลมากบางครั้งได้ผลน้อย

2.3 การสร้างพันธมิตรหรือแนวร่วม (Coalition Building) หมายถึงการสร้างกลุ่มเครือข่ายที่มีลักษณะของความสนใจที่คล้ายคลึงกัน มาร่วมกันเรียกร้องกดดันต่อผู้ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหรือออกกฎหมาย โดยทั่วไปกลุ่มเครือข่ายหรือกลุ่มพันธมิตรมักจะมีขนาดใหญ่ และประเด็นของการเรียกร้องอาจจะมีมากมายหลากหลาย หรือในบางครั้งอาจจะมีลักษณะเฉพาะเจาะจง ไม่หลากหลาย

อย่างไรก็ตาม กลุ่มพันธมิตรหรือแนวร่วม หากมีมากบางครั้งเวลาเคลื่อนไหวหรือมีการชุมนุมกันว่าประเด็นของการเรียกร้องชัดเจนและมีการสนับสนุนที่กว้างขวาง มักทำให้ไปมีผลต่อการวางหรือกำหนดนโยบายหรือต่อกระบวนการกำหนดนโยบายได้ และโดยทั่วไปสมาชิกรัฐสภามักให้ความสนใจหรือนำหนักในข้อเรียกร้องเหล่านั้น

2.3. แนวคิดเรื่องภูมิรัฐศาสตร์ (ชนา ยศตระกุล 2545: 11-13)

ภูมิรัฐศาสตร์ เป็นหนึ่งในหลาย ๆ ทฤษฎีของสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่นำมาใช้อธิบายพฤติกรรมของรัฐ โดยมีแนวคิดหลักคือลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของรัฐหรือดินแดนของรัฐยังมีอิทธิพลต่อนโยบายต่างประเทศของรัฐทั้งหลายและส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ หรืออีกนัยหนึ่ง รัฐจะถูกจำกัดการคิดตามผลประโยชน์แห่งชาติโดยสภาพทางภูมิศาสตร์ของดินแดนของคนในทางกลับกันรัฐสามารถใช้ความได้เปรียบทางดินแดนเพื่อแสวงผลประโยชน์แห่งชาติได้ และในทางทหารถือว่าที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของรัฐคือมีคุณค่าทางยุทธศาสตร์ต่อความมั่นคงของประเทศ อย่างไรก็ตามดินแดนมิได้ส่งผลกระทบต่อรัฐเท่านั้นหากแต่ยังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในดินแดนนั้นด้วย

มาติน ไอรา กลาสเนอร์ (Martin Ira Galssner) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องดินแดนในภูมิศาสตร์การเมือง (Political Geography) กล่าวคือ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล องค์กรจนถึงระดับชาติมีความเกี่ยวข้องกับดินแดนซึ่งแสดงออกมาในลักษณะของการเป็นเจ้าของเขตแดนอันหมายถึงสิทธิเหนือสิ่งต่าง ๆ อาณาเขตของคน และการแสดงความสัมพันธ์ของคนกับดินแดนด้วยความภาคภูมิใจตั้งแต่ระดับชุมชน เมือง ประเทศ จนถึงภูมิภาค ดังนั้นหากพิจารณารัฐชาติสมัยใหม่อันมีพื้นฐานจากแนวคิดชาตินิยมที่เปลี่ยนจากการยึดติดที่ตัวบุคคลมาเป็นทุก ๆ คนในชาติ จะพบว่าภายใต้รัฐชาติหนึ่ง ๆ ที่มีความเป็นปึกแผ่นในดินแดนของตัวเองนั้น กลับประกอบไปด้วยดินแดนย่อย ๆ อีกมากมายภายในเขตแดนของรัฐซึ่งครอบครองโดยปัจเจกบุคคล ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ นอกจากนี้ความสำคัญของตำแหน่งที่ตั้งของดินแดนจะบ่งบอกถึงสถานภาพของดินแดนว่ามีความเด่นหรือด้อยประการใด ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงสถานภาพของเจ้าของหรือคนในพื้นที่นั้นเป็นคนที่สำคัญหรือไม่อีกด้วย

ไอโว ดี ดัชเช็ค (Ivo D. Duchacek) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการมีบทบาทขององค์กรที่เป็นรัฐและมีรัฐเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนอันเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดัชเช็คได้อธิบายถึงปรากฏการณ์โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งเขตแดน กล่าวคือรัฐสามารถถูกพิจารณาได้ 2 มิติ ภาคนึงคือรัฐชาติ (nation-state) อีกภาคหนึ่งคือความซับซ้อนของรัฐต่อรัฐ ในฐานะรัฐชาติ เปรียบเสมือนองค์กรใหญ่ที่เข้มแข็ง แต่อีกภาคหนึ่งภายในองค์กรนี้ก็กลับประกอบไปด้วยองค์กรย่อย ๆ มากมายเช่น องค์กรทางธุรกิจ องค์กรทางศาสนา เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มผลประโยชน์อาจจะมีผลประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องดินแดนแต่กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ถูกกำหนดความสำคัญจากสภาพภูมิรัฐศาสตร์ของดินแดน นอกจากนี้จะมีการแบ่งขอบเขตโครงสร้างและอำนาจจากความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้การทำงานของ

องค์กรต่าง ๆ มีความเป็นอิสระในการที่จะติดตามผลประโยชน์ของคน และสามารถเล่นบทบาทข้ามรัฐได้

2.4 แนวคิดเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจเพื่อการลงทุนมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อการกระจายการพัฒนาสู่พื้นที่ต่าง ๆ ไม่ให้กระจุกตัวเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2549 : 8) โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งนอกจากจะช่วยกระจายการลงทุนไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจอันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียง ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลกด้วยซึ่งการดำเนินการเขตเศรษฐกิจในต่างประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกโดยจะเน้นการพัฒนาระบบให้บริการทั้งระบบ โดยลดกฎระเบียบและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น มีการจัดเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ และบูรณาการข้อมูลหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้บริการในลักษณะศูนย์บริการร่วม (Service Center) รวมทั้งการนำระบบเครือข่ายสารสนเทศ มาใช้ในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและการให้บริการต่าง ๆ ทำให้การบริการเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศแรกที่พัฒนาและประยุกต์ใช้แนวคิดเขตเศรษฐกิจ โดยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่รัฐจะลงทุนด้านการจัดทำผังเมืองที่เหมาะสมจัดหาสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการประกอบกิจการและอยู่อาศัย รวมทั้งนำระบบบริการที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพในลักษณะการบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service) มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ ตลอดจนกำหนดแรงจูงใจเพื่อดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจากการดำเนินการประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะเขตเศรษฐกิจพิเศษเสิ่นเจิ้น² จึงเป็นต้นแบบให้ประเทศไทยนำไปพัฒนา

2.5 แนวคิดการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

สำหรับประเทศไทยที่ผ่านมารัฐบาลไทยซึ่งได้ตระหนักถึงศักยภาพดังกล่าวจึงได้มีการพัฒนาอำเภอแม่สอด ภายใต้โครงการพัฒนาเมืองชายแดนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 และมีแนวคิดในการยกฐานะอำเภอแม่สอดจากเมืองชายแดนหลักไปเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนใน พ.ศ. 2546 ดังนั้นจังหวัดตาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

² เมืองกวางเจาเป็นเมืองหลวงของมณฑลกวางตุ้ง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษ 3 แห่งของประเทศจีนคือเสิ่นเจิ้น , กูไห่ และชัวเตา มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 2800 ปี เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางสายไหมทางทะเลและ เคยเป็นเมืองท่าเสรีแห่งแรกที่ชาวตะวันตกมาค้าขายกับประเทศจีนเป็นเมืองศูนย์กลางการขนส่งคมนาคม และยังเป็นเมืองใหญ่อันดับ 3 ของประเทศจีน คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา : การดูงานที่เมืองกวางเจาและเสิ่นเจิ้นสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 13-16 สิงหาคม 2547 กระทรวงศึกษาธิการ

ได้ทำการศึกษาโอกาสในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนภายใต้กรอบ ACMECS³ โดยประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากอย่างเป็นทางการ ตลอดจนอนุมัติงบประมาณบางส่วนให้เร่งดำเนินการพัฒนาแก้ไขปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหลัก เพื่อเตรียมความพร้อมของพื้นที่ในการรองรับการลงทุนในอนาคต โดยการดำเนินความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและโอกาสพัฒนาการลงทุนในภูมิภาคโดยอาศัยการเชื่อมโยงภูมิภาค และกระตุ้นการพัฒนาผ่านประตูเชื่อมเศรษฐกิจ (Economic Corridor) ผลจากการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในกรอบอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ ระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา มีความก้าวหน้าที่เป็นรูปธรรมทั้งการเชื่อมโยง โครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาค ได้แก่ ระบบคมนาคม พลังงาน และโทรคมนาคม และการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การเงิน ประชากร ผ่านแนวพัฒนาเศรษฐกิจสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงไทยเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ คือ เส้นทางเชื่อมเศรษฐกิจเหนือใต้ (North-South Economic Corridor, จีน-พม่า/ลาว-ไทย-มาเลเซีย) การเชื่อมโยงจากไทยสู่ประเทศเพื่อนบ้านตามแนวเส้นเชื่อมโยงเศรษฐกิจจะกระตุ้นให้เกิดโอกาสการพัฒนาด้านการค้า ท่องเที่ยว การเกษตร และการแลกเปลี่ยนปัจจัยการผลิตซึ่งมีความได้เปรียบแตกต่างกันในแต่ละประเทศทั้งด้านเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ ตลาดทุน วัตถุดิบ และแรงงานนำไปสู่การพัฒนาประเทศในลักษณะเกื้อกูลกัน ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาฐานการผลิตใหม่ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดน ดังที่กล่าวข้างต้น นอกจากนี้แต่ละประเทศจะได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจแล้วยังสามารถเชื่อมโยงด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนแก้ไขปัญหาระหว่างสองประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมผ่านระบบเศรษฐกิจที่เกื้อกูลนี้เพื่อลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทยกับเพื่อนบ้านด้วยการสร้างงาน สร้างรายได้เพื่อเป็นการลดการอพยพของแรงงานตลอดจนปัญหาด้านสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6. แนวคิดเรื่องรูปแบบสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2549 : 8)

การพัฒนาอุตสาหกรรมถือเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยตั้งแต่อดีต โดยทำให้เศรษฐกิจไทยโตแบบก้าวกระโดดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2513 ภายหลังจากที่มีการปรับโครงสร้างทาง

³ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Economic Cooperation Strategy : ECS) กับประเทศเพื่อนบ้าน (กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และไทย) โดยมีแนวคิดหลัก คือ "5 Country 1 Economy" ซึ่งทั้ง 5 ประเทศ ได้ตกลงในปฏิญญาชุกาม ซึ่งกำหนด "ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา- แม่น้ำโขง" หรือ Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy โดยมีชื่อ ACMECS

เศรษฐกิจจากภาคเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม และแม้ในช่วงที่ไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2539 ก็สามารภฟื้นตัวได้โดยมีภาคอุตสาหกรรมเป็นสาขาหลักโดยมีมูลค่าการผลิตร้อยละ 38.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติและเป็นภาคที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศมากที่สุด โดยสินค้าที่ส่งออกร้อยละ 80 เป็นผลิตภัณฑ์จากภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการจ้างงานร้อยละ 15 ของแรงงานทั้งหมดในประเทศ ในขณะที่เดียวกันการลงทุนอุตสาหกรรมมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติในแต่ละภาคอย่างมีนัยสำคัญ การเปลี่ยนแปลงการผลิตเพียงเล็กน้อยสามารถส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและรายได้ต่อหัวของประชากรในแต่ละพื้นที่อย่างเห็นได้ชัดโดยภาคที่มีภาวะเศรษฐกิจดีประชากรรายได้ต่อหัวสูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ 2-3 เท่า คือกรุงเทพและปริมณฑล ภาคตะวันออก และภาคกลาง มีมูลค่าการผลิตถึงร้อยละ 67 ของมูลค่ามวลรวมทั้งประเทศล้วนแต่มีฐานเศรษฐกิจหลักมาจากการผลิตในภาคอุตสาหกรรมทั้งสิ้น ซึ่งผลมาจากสภาพการลงทุนที่กระจุกตัวใน ส่วนกลางของประเทศนั้นทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาอันเกิดจากการเสื่อมถ่วงการพัฒนา และนำไปสู่ความล้มเหลวการยกระดับคุณภาพชีวิตคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศ โดยจากหลักฐานข้อมูลการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังสามารถแบ่งโครงสร้างการลงทุนในประเทศเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มลงทุนสูงจะกระจุกตัวในภาคกลางและภาคตะวันออกคิดเป็นร้อยละ 48 ของประเทศ และเข้าลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่โดยมีเงินลงทุนต่อโรงสูงกว่าภาคอื่นของประเทศ โดยเฉพาะภาคตะวันออกมีเงินลงทุนเฉลี่ยต่อโรงสูงกว่าภาคเหนือ อีสาน และภาคใต้ 7 เท่า และเริ่มที่การรวมศูนย์ในลักษณะกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใกล้เคียงกัน ด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตในกลุ่มอุตสาหกรรมที่พึ่งพาเทคโนโลยีและมีการลงทุนสูงได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเหล็ก/ผลิตภัณฑ์โลหะอุตสาหกรรมยานยนต์ กลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมยา/เครื่องสำอาง และอุตสาหกรรมเครื่องคัม โดยสามารถเชื่อมโยงการลงทุนกับผู้ประกอบการชั้นนำ (World Brands) ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ที่มีการขยายตัวการลงทุนและพัฒนาในลักษณะกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใกล้เคียงกัน ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยรวมของประเทศที่กำลังปรับเปลี่ยนจากการใช้แรงงานเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มลงทุนปานกลาง-ต่ำกระจุกกระจายในภาคอื่นส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมพึ่งพาวัตถุดิบในพื้นที่และไม่ประสบความสำเร็จในการสร้าง กลุ่มอุตสาหกรรมมากนักแม้ว่ารัฐบาลพยายามจะให้สิทธิประโยชน์โดยแบ่งตามเขตการลงทุนแล้ว

อุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตหลักที่มีผลต่อภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและภูมิภาคที่รัฐบาลต้องคำนึงถึงคือการใช้การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นเครื่องมือในการกระจายการลงทุนเพื่อกระจายความเจริญสู่พื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศเป็นอย่างรูปธรรมและเร่ง

กำหนดยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมบางประเภทจากการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม

ผลจากการที่ไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตเข้าสู่อุตสาหกรรมที่เน้นเทคโนโลยีที่มีแนวโน้มที่ขยายฐานการลงทุนอย่างเข้มข้นในทีตอนกลางประเทศเนื่องจากเป็นศูนย์รวมการบริหารของประเทศที่เอกชนสามารถติดต่อเข้าถึงภาครัฐได้โดยง่ายมีความพร้อมสาธารณูปโภคตลอดจนระบบคมนาคมขนส่งสะดวก ส่งผลให้รัฐบาลจำเป็นต้องกำหนดพัฒนาเชิงพื้นที่การลงทุนใหม่ ๆ ทั้งในและภายนอกประเทศเพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่เติบโตเมื่อตั้งในพื้นที่ชั้นของประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มพืชพื้พวดุคิบบและแรงงาน ตลอดจนสามารถกระตุ้นให้เกิดการกระจายการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.1. การพัฒนาพื้นที่ของไทยเพื่อรองรับการลงทุน

การกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะพัฒนาเป็นฐานการลงทุนใหม่ของประเทศ ผลจากความสำเร็จการเชื่อมโยงภูมิภาคผ่านโครงข่ายคมนาคมกระตุ้นให้พื้นที่ชายแดนบางแห่งมีบทบาทมากกว่าการเป็นประตูทางเศรษฐกิจซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อรองรับ ดังนั้นจึงได้กำหนดให้มีการพัฒนาในลักษณะเขตเศรษฐกิจชายแดนในพื้นที่ที่มีความพร้อมคือเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก พัฒนานำร่องในลักษณะเมืองคู่แฝดระหว่างประเทศไทย – พม่าแห่งแรก รองรับการลงทุนภายในประเทศและสนับสนุนประเทศพม่าเพื่อเป็นฐานวัตถุดิบให้ไทยในระยะสั้น และกำหนดเชื่อมโยงการผลิตกับเมียวดีเต็มรูปแบบเพื่อเป็นฐานการผลิตในแนวเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตกภายใต้ GMS ในระยะยาว

2.5.2. ความพอเพียงของแรงงานในเขตเศรษฐกิจชายแดน

การศึกษาในส่วนนี้จะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วน คือ แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าและแรงงานสัญชาติไทยในส่วนของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่านั้นเป็นกลุ่มแรงงานที่หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุดในขณะนี้ โดยจังหวัดตากเป็นเส้นทางหลักเส้นทางหนึ่งในการหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของแรงงานเหล่านี้ นอกจากนี้ก็ยังพบว่าแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่ากลุ่มดังกล่าวก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากผลตอบแทนที่จะได้รับกับสภาพปัญหาภายในของประเทศพม่าเอง แต่ประเด็นที่สำคัญในเรื่องความพอเพียงของแรงงานกลุ่มนี้ในเขตเศรษฐกิจชายแดนไม่สามารถที่จะพิจารณาในแง่ของจำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่มีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานแต่เพียงอย่างเดียวได้ เพราะว่ามีบางกรณีจำนวนแรงงานที่มีมากในคลาครแรงงานก็ไม่ได้แสดงถึงความพอเพียงของความต้องการแรงงานในพื้นที่เนื่องจากจะต้องพิจารณาถึงทักษะที่มีอยู่ในปัจจุบันของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเหล่านี้ว่ากับทักษะที่นายจ้างต้องการว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ นอกจากนี้การกำหนดรูปแบบของการจ่าย

ผลตอบแทนที่เหมาะสมก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการที่จะรักษาแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเหล่านี้ไม่ให้มีการอพยพย้ายไปสู่ในเขตพื้นที่อื่นที่มีอัตราค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าในส่วนของแรงงานสัญชาติไทย ประเด็นสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบก็คือลักษณะของตลาดแรงงานในปัจจุบันของพื้นที่ความสามารถในการผลิตแรงงานในระดับต่าง ๆ ของสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของการใช้แรงงานในพื้นที่หรือไม่ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2549 : 9)

2.5.3. อุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตเศรษฐกิจ

สหภาพพม่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการลงทุนเพื่อผลิตสินค้ารองรับการบริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออก เนื่องจากพม่าเป็นตลาดขนาดใหญ่และมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเป็นฐานทางด้านวัตถุดิบ รวมทั้งรัฐบาลพม่าได้ให้การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นโอกาสที่นักลงทุนจาก ไทยและต่างประเทศเข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจในสหภาพพม่า กิจกรรมที่ควรลงทุนในพม่ามีดังต่อไปนี้ (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 2549 : 7)

1. การประมง เนื่องจากสหภาพพม่ายังมีความอุดมสมบูรณ์ทางทะเลอยู่มาก และรัฐบาลพม่าได้ให้สัมปทานการประมงแก่บริษัทต่างชาติ จึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับนักลงทุนของไทยที่จะเข้าไปร่วมลงทุนการประมงและกิจการแช่แข็งอาหารทะเล

2. การทำเหมืองแร่ สหภาพพม่าเป็นที่รู้จักกันนามของราชาแห่งอัญมณีได้แก่ หยก ทับทิม ซึ่งมีแร่ธาตุดังกล่าวอยู่ตามรัฐต่าง ๆ ประมาณ 16 รัฐซึ่งการทำเหมืองแร่ในปัจจุบันพม่ายังใช้เทคโนโลยีที่ล้าสมัยรัฐบาลต้องการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติเพื่อนำเทคโนโลยีและเงินลงทุนเข้ามาพัฒนาการทำเหมืองแร่ในพม่าจึงเป็นโอกาสที่ดีของนักลงทุนไทย

3. อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ สหภาพพม่ามีพื้นที่ป่าไม้ประมาณร้อยละ 42.30 ของพื้นที่ทั้งหมด และป่าไม้ที่มีส่วนใหญ่มักจะเป็นไม้สัก ปัจจุบันรัฐบาลพม่ากำหนดให้เอกชนพม่าเป็นผู้ทำไม้เท่านั้น และมีนโยบายที่จะขยายพื้นที่ปลูกป่าเพิ่มเพื่อป้อนให้โรงงานเอกชนเพื่อส่งเสริมการส่งออกไม้แปรรูป

4. อุตสาหกรรมกระดาษ เป็นอุตสาหกรรมที่มีฐานการผลิตเดิมบริเวณชายแดน และมีข้อได้เปรียบที่เป็นแรงจูงใจในการย้ายฐานการผลิตไปยังพื้นที่ชายแดน เนื่องจากบริเวณชายแดนมีแรงงานจำนวนมากและค่าจ้างแรงงานถูก

5. อุตสาหกรรมสิ่งทอ ดัดเย็บเสื้อผ้าซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีการย้ายฐานการลงทุนไปยังพื้นที่ชายแดนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะที่อำเภอแม่สอด เนื่องจากมูลค่าที่ดินราคาถูกและมีโอกาสที่ผู้ประกอบการจะขยายตลาดส่งออกไปยังพม่าและจีนได้

6. อุตสาหกรรมไบโอดีเซล ภายใต้ยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาด้านพลังงาน โดยกำหนดให้มีการประสานและจัดทำความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการปลูกพืชน้ำมัน เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตไบโอดีเซลของไทยในลักษณะของร่วมมือด้านการค้าการลงทุนสินค้าเกษตร (Contract Farming) พื้นที่เมืองเมียวดีเป็นพื้นที่ราบและมีศักยภาพในการปลูกพืชน้ำมันเพื่อรองรับอุตสาหกรรมไบโอดีเซล ผลผลิตน้ำมันไบโอดีเซลที่ได้มาจากนิคมอุตสาหกรรมในเมียวดีสามารถนำกลับมาขายในประเทศไทยหรือจำหน่ายในสหภาพพม่าได้ 7 .

ธุรกิจก่อสร้างและวัสดุก่อสร้างเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการในสหภาพพม่าพื้นที่ที่เหมาะสมในการลงทุนได้แก่ ฝอยฉนวนและเมฆะฉนวน 8. ธุรกิจโรงงานและการท่องเที่ยว โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Agro-tourism) เนื่องจากสหภาพพม่ามีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์พุทธศาสนา วัฒนธรรมดั้งเดิม และมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้นการลงทุนในธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวนี้ จึงเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่น่าลงทุน

2.5.4. กรอบการดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน

ในระยะสั้น (2547-2548) มีการประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดน พัฒนาเมืองและโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถสนับสนุนการค้าชายแดนการลงทุนในประเทศเข้าสู่พื้นที่ชายแดนฝั่งไทยและสนับสนุนพม่าให้พัฒนาด้านเกษตร โดยเฉพาะการทำร่วมมือด้านการค้าการลงทุนสินค้าเกษตร (Contract Farming) ชายแดนเพื่อเป็นฐานวัตถุดิบให้ไทยตลอดจนสนับสนุนการลงทุนร่วมของเอกชน 2 ประเทศ ในการพัฒนาธุรกิจเกี่ยวกับเกษตรในฝั่งพม่า

ในระยะยาว (2549-2557) เป็นการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจเต็มรูปแบบ เชื่อมโยงการผลิตกับเมียวดี และกระตุ้นให้เกิดการลงทุน การค้า การท่องเที่ยวและการจ้างงานในพื้นที่

2.5.5. กรอบแนวทางและงบประมาณจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า ด้านจังหวัดตาก

โดยกำหนดให้อำเภอแม่สอดครอบคลุมการพัฒนาการลงทุนด้านอุตสาหกรรม การค้า และการท่องเที่ยว ส่วนอำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด กำหนดการพัฒนาด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเชื่อมโยงกับแม่สอด ขณะที่ด้านการค้า บริการ และการท่องเที่ยว สนับสนุนการจัดตั้งร้านปลอดภาษี ศูนย์บรรจุและขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ คลังสินค้าทัณฑ์บน และให้ความเห็นชอบตามแนวทางการดำเนินงานตามผลสรุปแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. โครงการความเหมาะสมเบื้องต้นในการพัฒนาท่าอากาศยานแม่สอด วงเงิน 1.8 ล้านบาท

2. โครงการขยายถนน 4 ช่องทางจราจรสายตาก-แม่สอด ตาก-ลานสาง ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง วงเงิน 40 ล้านบาท
3. โครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งฐานการผลิต นิคมอุตสาหกรรม จ.ตาก รับผิดชอบโดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย วงเงิน 4 ล้านบาท
4. โครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งสถานีขนส่งสินค้า อำเภอแม่สอด จ.ตาก วงเงิน 10 ล้านบาท
5. กลุ่มโครงการพัฒนาเมืองชายแดน อนุมัติโครงการป้องกันระบบน้ำท่วมเทศบาลเมืองแม่สอดวงเงิน 192.2 ล้านบาท
6. โครงการปรับปรุงขยายระบบประปาพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด วงเงิน 46.55 ล้านบาท
7. แผนงานสนับสนุนสังคม สิ่งแวดล้อม การกระตุ้นทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย โครงการผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจจังหวัดตาก วงเงิน 7 ล้านบาท โครงการศูนย์พักรอการส่งกลับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองจังหวัดตาก วงเงิน 50 ล้านบาท โครงการจัดระเบียบให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานแบบเข้ามาเย็นกลับ วงเงิน 3 ล้านบาท โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงความคึกคักตามแนวทางระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกวงเงิน 5 ล้านบาท โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงหมู่บ้านโอท็อป วงเงิน 10 ล้านบาท โครงการจัดตั้งศูนย์ท่องเที่ยว ณ จุดผ่านแดน วงเงิน 10 ล้านบาท และโครงการศึกษาเพื่อปรับปรุงโครงสร้างการผลิตรองรับอุตสาหกรรมเกษตร วงเงิน 2.94 ล้านบาท

2.5.6. การกำหนดสิทธิประโยชน์

1. สิทธิประโยชน์ทางภาษี/ไม่ใช้ภาษีในระยะแรกกำหนดให้นักลงทุนได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุดตามกฎหมายที่มีในปัจจุบัน 3 ฉบับ คือ (1) เขตนิคมอุตสาหกรรมทั่วไป (General Industrial Zone : GIZ) (2) สิทธิประโยชน์ด้านภาษีสำหรับผู้ลงทุน BOI และ (3) สิทธิด้านภาษีนำเข้า-ส่งออกแบบเขตปลอดอากร (Free Zone) ของกรมศุลกากร

2. ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) บริเวณชายแดนให้บริการตรวจปล่อยสินค้าเข้า-ออกให้เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว และการเข้า-ออกแรงงาน นักท่องเที่ยว ประชาชนอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยสาระสำคัญ คือ

- การพัฒนาศูนย์บริการออนไลน์ เชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวกการขอใบอนุญาตล่วงหน้าการนำเข้าและส่งออกสินค้า
- การจัดตั้งศูนย์รวมการให้บริการครบวงจร โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ใน

สังกัดในพื้นที่เข้าร่วมปฏิบัติงานกับนายค่านสกุลการพร้อมทั้งจะมีการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพ
เทคนิคการตรวจวิเคราะห์ ตลอดจนการปรับปรุงกลไกบริหารจัดการ

3. ธุรกรรมเงินตรา ธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่ระหว่างจัดทำมาตรการอำนวยความสะดวก
ธุรกรรมการเงินตราบริเวณชายแดน โดยกำหนดแล้วเสร็จ ปี 2549

4. ผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจ คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบอนุญาตแรงงาน
ต่างด้าวเข้ามาทำงานในลักษณะมาเข้า-กลับเย็นหรือทำงานตามฤดูกาลได้โดยใช้เอกสารอื่นแทน
หนังสือเดินทางเข้ามาทำงานและให้ด่านตรวจคนเข้าเมืองชายแดนออกวีซ่าให้โดยมอบอำนาจให้
ผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนอนุญาตแรงงานต่างด้าวทำงานได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม
ก็ตาม ต้องมีการเจรจากำหนดข้อตกลงข้ามแดนเพื่อการทำงานภายใต้บันทึกความเข้าใจด้วยความ
ร่วมมือในการจ้างแรงงานซึ่งไทยและพม่าได้ลงนามร่วมกันไว้แล้วและขณะนี้อยู่ระหว่างการเจรจา
นอกจากนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติวันที่ 19 ตุลาคม 2547 มอบให้กระทรวงแรงงานโดยคณะ
กรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กปร.) เป็นผู้พิจารณาดำเนินการจัดการระบบ
แรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนสองโครงการ คือ โครงการศูนย์พักรอการส่งกลับของ
แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองจังหวัดตาก และโครงการจัดระเบียบและอนุญาตให้แรงงานต่าง
ด้าวเข้ามาทำงานแบบมาเข้า-กลับเย็น ปัจจุบันในโครงการแรกมีนโยบายจะจัดตั้งเป็นศูนย์ให้บริการ
คนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่ขออนุญาตทำงานในรูปของศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop
Service) แทน ส่วนโครงการที่สองยังไม่สามารถกำหนดระยะเวลาดำเนินการที่แน่นอนได้
เนื่องจากต้องจากการต้องมีการเจรจากับพม่าเพื่อดำเนินการร่วมกันภายใต้การบันทึกความเข้าใจด้วยความ
ร่วมมือในการจ้างแรงงานก่อน

มาตรการผ่อนปรน ปัจจุบัน มีเอกชนเข้าร่วมโครงการ 32 ราย โดยประสานการเกษตรกร
พม่าเพาะปลูกบริเวณชายแดนเมียวดี 60,200 ไร่ ประกอบด้วย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 40,000 ต้น ถั่ว
เขียวฝักมัน 2,250 ต้น ถั่วลิสง 4,500 ไร่ 2,000 ต้น และละหุ่ง 700 ไร่ 20 ต้น และอยู่ระหว่างนำเข้า
ผลผลิตภายใต้มาตรการผ่อนปรนโดยจะสิ้นสุดในเดือนมีนาคม 2549 การส่งเสริมการลงทุนระหว่าง
ประเทศยังไม่มีมีการเจรจาให้รัฐบาลพม่าประกาศพื้นที่เขตเศรษฐกิจในฝั่งเมียวดี เห็นควรให้มีการ
เจรจาและประกาศพื้นที่ดำเนินการอย่างชัดเจนในระยะสั้น และกำหนดจัดทำแผนประชาสัมพันธ
และเผยแพร่ ความพร้อมโครงการระหว่างประเทศตลอดจน ปรับปรุงความตกลงร่วม 2 ประเทศให้
เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่อไปในระยะยาว

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนตรี เชนวิทย์การ (2522) ศึกษาบทบาทสมาคมการค้าในประเทศไทยโดยได้วิเคราะห์

ปัจจัยต่าง ๆ คือโครงสร้างองค์กร ทรัพยากรของสมาคม สถานะทางการเมือง ผู้นำสมาคม และกิจกรรมบริการสมาชิกผลการศึกษา มนตรี เจนวิทย์การ ได้สรุปว่าปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีส่วนกำหนดความเข้มแข็งและอ่อนแอของสมาคมการค้าในการเข้าไปมีส่วนในกระบวนการนโยบายสาธารณะโดยตรง

ข้อค้นพบในประเด็นสำคัญ ๆ ของการศึกษาของ มนตรี เจนวิทย์การ ก็คือสมาคมการค้าในประเทศไทยยังมีการแบ่งโครงสร้างภายในองค์กรที่ไม่ซับซ้อนและหลากหลายมากนัก คือ มีระดับความแตกต่างค่อนข้างต่ำ (Degree of differentiation) ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทและกิจกรรมของสมาคมการค้ายังไม่เป็นไปอย่างกว้างขวาง ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะของการเป็นสมาคมจีนดั้งเดิม (Old Chinese Association) ที่เน้นกิจการบริการสมาชิกและการจูงใจในด้านการพบปะสังสรรค์ในหมู่พ่อค้าประเภทเดียวกัน หรือเน้นผลประโยชน์เต็มที่ (Solidary Interests) มากกว่าที่จะเป็นตัวแทนต่อสู้ผลประโยชน์ส่วนรวมทางการค้าอย่างจริงจัง

ในด้านทรัพยากรของสมาคม มนตรี เจนวิทย์การ ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับของการครอบครองทรัพยากรของสมาคมเพื่อชี้ให้เห็นการเติบโตของสมาคมการค้าโดยเสนอตัวแบบ (Model) เช่น การพิจารณาปัจจัยด้านสถานทำการ พื้นที่ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ห้องประชุม สิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องประชุม ห้องสมุด จำนวนโทรศัพท์ การจ้างผู้จัดการสมาคมและที่ปรึกษากฎหมายจำนวนบุคลากรของสมาคม ฯลฯ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า สมาคมการค้าส่วนใหญ่มีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงานในระดับที่ค่อนข้างน้อย สมาคมการค้าที่มีทรัพยากรมากมักเป็นสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการค้าและอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศไทย

ในแง่ของรายได้ สมาคมการค้าโดยปกติมีรายได้จากการเก็บค่าบำรุงจากสมาชิกซึ่งเกือบทุกสมาคมพบว่ารายได้ส่วนนี้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย สมาคมการค้าขนาดใหญ่หลายแห่งจึงต้องอาศัยเงินบริจาคและการอนุเคราะห์จากผู้อุปถัมภ์ของสมาคม เช่น ผู้ก่อตั้ง ที่ปรึกษาสมาคม ตัวนายกสมาคม หรือกรรมการที่มีฐานะดี

การวิเคราะห์ระดับการศึกษาของผู้นำสมาคมการค้าหลายแห่ง จากงานของมนตรี เจนวิทย์การยังพบว่าผู้นำสมาคมส่วนใหญ่มีรับการศึกษาค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามคุณสมบัติในด้านระดับการศึกษาไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญมากนักในขณะนั้นสมาคมการค้าที่มีบทบาทอิทธิพลสูงขึ้นอยู่กับผู้นำของสมาคมนั้นมีสัมพันธไมตรีเชิงอุปถัมภ์ใกล้ชิดกับผู้นำในวงราชการมากกว่า

ปัจจัยสุดท้ายคือกิจกรรมบริการสมาชิกของสมาคมการค้าที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสมาคมการค้า ส่วนใหญ่เน้นกิจกรรมการช่วยเหลือสมาชิกในเรื่องความเดือดร้อนเฉพาะเรื่อง (Particularistic Services) เช่น สวัสดิการคำปรึกษาพยาบาล งานศพ การประสมภักย์ต่าง ๆ มากกว่าการแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางธุรกิจการค้าที่เป็นเรื่องส่วนรวม (Categorical Services)

การศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เห็นว่าปัจจัยที่สำคัญต่อกลุ่มผลประโยชน์ที่มีนักวิชาการและผู้ศึกษามาแล้วเห็นตรงกัน คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านทรัพยากรขององค์กร

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2539) กล่าวว่ากลุ่มผลประโยชน์ของไทยมีจำนวน ไม่มากและมีกิจกรรมไม่ค่อยเข้มแข็งนัก กลุ่มเหล่านี้มักจะตั้งขึ้นโดยรัฐบาลหรือถูกรัฐบาลควบคุมอย่างใกล้ชิด และมักจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะอุปถัมภ์ทั้งภายในกลุ่มกันเองและระหว่างกลุ่มกับข้าราชการระดับสูงโดยทำงานเพื่อผลประโยชน์ของผู้นำและสมาชิกของกลุ่ม โดยมีลักษณะของการจัดความสัมพันธ์แบบภาครีรัฐ-สังคม⁴ จากการศึกษาของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ พบว่าหอการค้าต่างจังหวัดส่วนใหญ่เห็นว่าทางราชการพยายามสนองตอบและมีประสิทธิภาพในการไขปัญหาของพวกเขาในระดับหนึ่งทำให้พวกเขามีความมั่นใจสูงขึ้นเนื่องจากรัฐบาลมีการตอบสนองที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.)

สุชาติ ศรีวาริณย์ (2536) ศึกษาเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไทย : ศึกษากรณีสมาคมการค้าส่งออกที่สำคัญกับบทบาทด้านการค้าระหว่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า บริบทด้านการแข่งขันกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศมีส่วนทำให้สมาคมขนาดใหญ่ซึ่งมีผลประโยชน์ทางธุรกิจการค้าผูกพันอยู่กับการค้าระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิดมีการปรับเปลี่ยนภายในองค์กรในประการต่างๆ ดังกล่าวพอสมควร สมาคมการค้าที่ถูกกระทบจากการกีดกันทางการค้ารุนแรงก็จะมี การเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายใน เพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) กับประเทศคู่แข่งทางการค้ามากขึ้น นอกจากนี้จากการศึกษา ยังได้พบว่าสมาคมจีนได้หมดไป สมาคมการค้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกสินค้าสำคัญๆ มีความพยายามที่จะปรับองค์กรของตนให้ทันสมัยมากขึ้น ทั้งในด้านคุณลักษณะของผู้นำ การดำเนินกิจกรรมบริการสมาชิกและการสร้างเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงกับต่างประเทศที่กว้างขวาง กล่าวโดยสรุป บริบทด้านการแข่งขันและกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้าดำเนินงานของสมาคมการค้าส่งออกที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง นอกเหนือไปจากปัจจัยด้านการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ และอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ประเภทสมาคมการค้าในประเทศไทยอาจต้องให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อมภายนอกประเทศให้มากขึ้น เนื่องจากพัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทยนั้นก้าวไปสู่การพึ่งพาเศรษฐกิจการค้าที่เป็นสากลมากขึ้น

⁴ หมายถึง การอุปถัมภ์และการสนับสนุนจากรัฐบาล เช่นการตั้งคณะกรรมการ กรอ.สะท้อนถึงความพยายามอย่างเอาจริงเอาจังที่จะสร้างความเป็นสถาบันให้กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำภาครัฐบาลและกลุ่มภาคธุรกิจ.

ธนา ชศตระกุล (2545) ศึกษาหอการค้าจังหวัดในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ : ศึกษาบทบาทหอการค้าจังหวัดเชียงรายและหอการค้าจังหวัดตากในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสหภาพพม่า ในช่วงปี 2540-2544 จากการศึกษาพบว่าหอการค้าเชียงรายและหอการค้าตากเป็นตัวแสดงที่สำคัญในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ที่มีบทบาทเชิงนโยบายและบทบาทระหว่างประเทศ โดยหอการค้าเชียงรายนอกจากจะมีบทบาทค้ำยันนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างมากแล้ว ยังมีบทบาทที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างไทย-พม่าในโครงการต่างๆ ในขณะที่หอการค้าตากมีบทบาทอย่างมากในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทย-พม่ารวมทั้งมีบทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ความสามารถของบุคลากรหอการค้าทั้งสองแห่งแล้ว การที่หอการค้าทั้งสองแห่งมีบทบาทเช่นนั้น ได้ผลมาจากปัจจัยสำคัญสองประการคือ สถานะทางภูมิรัฐศาสตร์ของพื้นที่สองจังหวัดและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการค้าชายแดน

4. วรรณกรรมอื่นๆ

4.1 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (สอท.) (40 ปี สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 2549 : 1)

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร ที่ได้รับการยกฐานะขึ้นจากสมาคมอุตสาหกรรมไทย ที่ดำเนินการมาตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน 2510 มาเป็นสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2530 ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐที่ต้องการพัฒนาสถาบันธุรกิจภาคเอกชนของไทยให้แข็งแกร่ง อันจะทำให้กลไกการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สามารถประสานกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติในวงการเศรษฐกิจโลก

สภาอุตสาหกรรมเป็นนิติบุคคลมีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ดังนี้

1. เป็นตัวแทนของผู้ประกอบอุตสาหกรรมภาคเอกชนในการประสานนโยบายและดำเนินการกับรัฐ
2. ส่งเสริมและพัฒนาการประกอบอุตสาหกรรม
3. ศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรม
4. ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา วิจัย อบรม เผยแพร่วิชาการและเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรม
5. ตรวจสอบสินค้า ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดหรือใบรับรองคุณภาพสินค้า

6. ให้คำปรึกษาและเสนอแนะแก่รัฐบาล เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรม

7. ส่งเสริมนักอุตสาหกรรมและเป็นแหล่งกลางสำหรับนักอุตสาหกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ต่อวงการอุตสาหกรรม

8. ควบคุมดูแลให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรม

9. ปฏิบัติกิจการอื่นๆ ตามกฎหมายกำหนด

บทบาทที่ทุกระดับเชื่อถือ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้รับการยอมรับทั่วไป ในฐานะตัวแทน ภาคอุตสาหกรรม ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐบาล ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

1. ร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือ กรอ. ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ตลอดจนรัฐบาลได้วางใจให้มีผู้แทน ส.อ.ท. ในคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานต่าง ๆ ในหน่วยงานราชการ จึงมีส่วนร่วมดูแล ส่งเสริมและวางแผน รวมทั้งนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขที่สอดคล้องเหมาะสมต่อภาครัฐบาล อันจะนำสู่การกำหนดนโยบาย หรือการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบวิธีการปฏิบัติต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ และเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจ โดยรวมทุกภูมิภาคของประเทศ

2. สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย มีฐานะเท่าเทียมและประสานงานกับ องค์การภาคธุรกิจเอกชนด้านอุตสาหกรรมของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงสามารถเจรจาต่อรองเพื่อผลประโยชน์ด้านอุตสาหกรรมของประเทศไทย และเป็นแกนกลางประสานให้เกิดความร่วมมือที่จะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและร่วมพัฒนาธุรกิจ การค้า การลงทุน ตลอดจนปกป้องสิทธิ และความยุติธรรมที่สมาชิกและภาคอุตสาหกรรมพึงได้รับอย่างเต็มภาคภูมิทั้งในระดับประเทศ และระดับสากล ได้รับมอบอำนาจจากภาครัฐให้มีศักดิ์และสิทธิ์ที่จะสอดส่อง ตรวจสอบดูแล ตลอดจนให้การรับรองสมาชิกและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมทั่วไป เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกติกาหลักเกณฑ์ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบและกฎหมายที่กำหนด

4.2 สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก (สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก 2546 : 1)

สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากสถาปนาขึ้นโดยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พุทธศักราช 2539 เป็นสภาอุตสาหกรรมจังหวัดลำดับที่ 31 โดยมีนายสุชาติ วิสุวรรณดำรงตำแหน่งประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากท่านแรก และต่อมามีนายทวีกิจ จตุรเจริญคุณ (พ.ศ. 2544-2546) และนายอำนาจ นันทหาร (พ.ศ. 2547-2551) ดำรงตำแหน่งประธานตามลำดับ ขณะที่มีการสถาปนาสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก อาคารที่ทำการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ยังเป็นอาคารที่ทำการชั่วคราว คณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการในขณะนั้นได้จึงเห็นว่าสภา

อุตสาหกรรม0จังหวัดตาก ควรมีอาคารที่ทำการถาวรเป็นของตนเอง เพื่อจะทำให้การดำเนินงานกิจกรรมสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาการค้า การลงทุน เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดตาก

สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเกิดขึ้นด้วยความตระหนักถึงความสำคัญ ของการกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมไปสู่ส่วนภูมิภาค และรองรับการขยายตัวของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยมีภาครัฐสนับสนุนเพื่อให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของคนได้โดยตรง โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการร่วมตัวของสมาชิกอย่างเหนียวแน่น ด้วยเห็นว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาของตนเอง และกลุ่มสมาชิกโดยส่วนรวมได้ และยังมีการดูแลพัฒนา สักยภาพของกลุ่มของอุตสาหกรรมจังหวัดคนได้ อย่างเข้มแข็ง มีการจัดกิจกรรมและสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดกับสมาชิกในกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ขอมรับจากหน่วยงานในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4.2.1 บริการขององค์กรและความเชี่ยวชาญ

สภาอุตสาหกรรมเป็นองค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมโดยไม่แสวงหาผลกำไร ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย การจัดตั้งสภาอุตสาหกรรมจังหวัด มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภาคเอกชนในการประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างเอกชนกับรัฐ
2. ส่งเสริมการพัฒนาการประกอบอุตสาหกรรม
3. ศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมและกิจการที่เกี่ยวข้อง
4. ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา วิจัย วิเคราะห์ ทดสอบ ทดลอง อบรม เผยแพร่วิชาการและเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมให้แก่สมาชิกและอาจจัดเป็นบริการแก่สาธารณชนด้วย
5. ตรวจสอบสินค้า ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าหรือใบรับรองคุณภาพสินค้า
6. ให้คำปรึกษาและเสนอข้อแนะนำแก่ภาครัฐ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมของประเทศ ภูมิภาค
7. ส่งเสริมนักอุตสาหกรรมและเป็นศูนย์กลางสำหรับนักอุตสาหกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ต่อวงการอุตสาหกรรม
8. ควบคุมดูแลให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมและกิจการที่เกี่ยวข้องเพื่อชื่อเสียงและเกียรติภูมิของวงการอุตสาหกรรม
9. ปฏิบัติภารกิจอื่นๆตามแต่กฎหมายจะกำหนดระบุให้เป็นหน้าที่ของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่ราชการมอบหมาย

10. เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรและไม่ดำเนินการทางการเมืองใดๆ

4.2.3 บทบาทและหน้าที่สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก

1. เข้าร่วมกำหนดนโยบายและวางแผนร่วมกับภาคราชการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดตากเป็นคณะกรรมการด้านต่างๆที่ภาคราชการแต่งตั้ง เพื่อพัฒนาจังหวัดด้านต่าง ๆ
2. เป็นตัวแทนภาคเอกชนด้านอุตสาหกรรมในการนำเสนอข้อมูลและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ต่อภาครัฐเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคนั้น ๆ
3. เป็นตัวแทนในการเจรจากับภาครัฐ ภาคเอกชนอื่น ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อส่งเสริมและรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกโดยคำนึงถึงการสานประโยชน์โดยรวม
4. เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้านต่าง ๆ ที่ภาคราชการแต่งตั้งเพื่อพัฒนาจังหวัดตากในด้านต่าง ๆ
5. สร้าง ส่งเสริม พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยความคิดริเริ่มจากสมาชิกคณะกรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัด
6. ให้ข้อเสนอแนะภาคราชการในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของจังหวัดโดยรวม
7. ปกป้องสิทธิและความยุติธรรม อันพึงมีของสมาชิกและนักอุตสาหกรรมทั่วไป
8. ประสานความสัมพันธ์กับต่างประเทศในส่วนของภาคราชการ ภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ ผู้ประกอบการ นักธุรกิจ นักลงทุน
9. ให้บริการแก่สมาชิกในด้านต่างๆอาทิเช่น ข่าวสาร ข้อมูล คำปรึกษาแนะนำ

4.2.4 ภารกิจกรมเด่นสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก

1. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากดำเนินการผลักดันการพัฒนาเขตอุตสาหกรรม ในพื้นที่ชายแดน โดยสนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน ให้มีศักยภาพเพิ่มสูงขึ้น
2. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากส่งเสริมสนับสนุน การลงทุนและการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน (สหภาพเมียนมาร์) เน้นเป็นเมืองคู่แฝดด้านการลงทุนระหว่างพื้นที่ชายแดนของทั้ง 2 ประเทศ
3. พัฒนาส่งเสริมผู้ประกอบการรายเดิมให้มีศักยภาพและมีความพร้อมด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบสนับสนุนให้มีการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการประกอบกิจการ

4. ส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนของผู้ประกอบการรายใหม่ อำนวยความสะดวกด้านข้อมูล วิธีการและ การประกอบการ จุดอ่อน จุดแข็งของพื้นที่และศักยภาพโดยรวม ร่วมมือกับภาครัฐ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน พัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ให้มีศักยภาพและผลักดันให้เป็นศูนย์กลางอัญมณีแห่งเอเชีย

5. ร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ในการผลักดันส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนา อุตสาหกรรม เศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเป็นไปตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาจังหวัดตาก

6. ร่วมมือกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมภาคต่าง ๆ รวมทั้ง องค์กรเอกชนอื่น ในการสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศและภูมิภาค ให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

7. ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) สภา อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ศูนย์อุดมศึกษาแม่สอด วิทยาลัย ศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสภาอุตสาหกรรมภาคเหนือ ดำเนินการ จัดตั้งศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ-ภาคเหนือ(ตาก) สาขาอัญมณีและเครื่องประดับ จัดฝึกอบรมบ่มเพาะ ผู้ประกอบการอัญมณีและเครื่องประดับในอำเภอแม่สอด

4.2.5. กิจกรรมด้านความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอื่น ๆ

1. สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน และองค์กรต่าง ๆ ใน จังหวัดตาก สนับสนุนและส่งเสริม ความร่วมมือด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ ความร่วมมือกับภาครัฐในการขับเคลื่อนภาคธุรกิจ ในจังหวัดและภูมิภาค สนับสนุนความร่วมมือกับ ทุกองค์กร เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพสูงสุด

2. ร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่พัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ ผู้ประกอบการ สังคมชุมชนและส่วนรวม

3. ร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนแก้ไขปัญหาการว่างงาน ปัญหายาเสพติด และปัญหา แรงงานต่างด้าว ปัญหาด้านสาธารณสุขรวมทั้งปัญหาความมั่นคง ในพื้นที่จังหวัดตากอย่าง ต่อเนื่อง

4. สนับสนุนและเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมอื่นๆ ที่ภาครัฐและเอกชนในจังหวัดจัดขึ้น ตามนโยบายด้านต่าง ๆ ที่รัฐบาลกำหนด สนองตอบและให้ความร่วมมือทุกด้านทั้งทางตรงและ ทางอ้อม

4.2.6 กิจกรรมด้านการบริการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับผู้ประกอบการ

1. แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานหลักค้ำและแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวถูกต้องตามกฎหมาย
2. หลักค้ำให้รัฐบาลจดทะเบียน แรงงานต่างด้าวถูกต้องตามกฎหมายแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานให้กับผู้ประกอบการ
3. บริการด้านข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนการลงทุนและการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม
4. ประสานงานกับภาครัฐและเอกชน องค์กรต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับสมาชิก เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ทดปัญหาด้านการประกอบการ
5. แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านต่างๆเพื่อให้ผู้ประกอบการ ประกอบกิจการเป็นไปอย่างเรียบร้อยและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อภาคเศรษฐกิจโดยรวม
6. ร่วมประชุมหารือและเสนอปัญหาของผู้ประกอบการให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง แก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องบทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งออกเป็นสามประเภท ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ เอกสารที่ได้จากการค้นคว้าจากห้องสมุดของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เกี่ยวกับข้อมูลด้านความเป็นมาของเขตเศรษฐกิจชายแดนของประเทศไทย แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน รายงานการประชุมของคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก รายงานการประชุมสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ซึ่งข้อมูลจากเก็บรวบรวมสามารถแบ่งเป็นสองประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยการเข้าไปร่วมกิจกรรม อาทิ การเป็นคณะกรรมการเข้าประชุมกับคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมในการดำเนินการร่างกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ การประชุมในสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและการเป็นหนึ่งในผู้แทนของ สอท. ในการเสวนาข้อดีข้อเสียในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และเป็นผู้ร่างการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในนาม สอท.

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่าง และเข้าไปร่วมกับประชาชนในการทำประชาคม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยผู้ศึกษาจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาระบบ และอธิบายเชิงพรรณนาถึงบทบาททางการเมืองของ สอท. ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากครั้งนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ กลุ่มนักธุรกิจและผู้บริหารสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง และนักการเมืองท้องถิ่น สื่อมวลชน นักวิชาการ สมาชิกประชาคมแม่สอด และประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 นักธุรกิจ และผู้บริหารสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
จำนวน 10 คน ได้แก่

1. นายสันติ วิลาศศักดิ์คานนท์	ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
2. นายสุชาติ วิสุวรรณ	รองเลขาธิการสภาอุตสาหกรรมสายต่างจังหวัด
3. นายทวีกิจ จตุรเจริญคุณ	ประธานคณะกรรมการบริหารสายแรงงาน
4. นายพยุหศักดิ์ วิสุทธิผล	ประธานคณะกรรมการสายเศรษฐกิจ
5. นายเอนก สิริวิชัย	ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ในขณะทำงานร่วมกับสภาพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ
6. นายชัยยุทธ เสนีตันติกุล	ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก
7. นายอำพล ฉัตรไชยาภรณ์	ประธานหอการค้าจังหวัดตาก
8. นายสุชาติ ตริรัตน์วัฒนา	ที่ปรึกษาหอการค้าจังหวัดตาก
9. นายธีรยุทธ อังริยพุกณ์	นักธุรกิจเจ้าของบริษัท เฟรสต์กรุ๊ป
10. นายเริงชัย สุวรรณ	นักธุรกิจเจ้าของไซโร สุวรรณพืชผล

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน ได้แก่

1. นายคมสัน เอกชัย	ผู้ว่าราชการจังหวัดตากปี 2551
2. นายอมรพันธ์ นิมานันท์	ผู้ว่าราชการจังหวัดตากปี 2548-2549
2. นายเชิดศักดิ์ ชูศรี	รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก
3. สุรชัย พึ่งจิตต์คน	รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก
4. นายวาสิศ แก้วพิกุล	หัวหน้าจัดหางานจังหวัดสาขาแม่สอด
5. นายหาญศักดิ์ วัลลศิริ	หัวหน้าบุคลากรแม่สอด
6. นายสมชาย เปี่ยมศิลป์ประจักษ์	หัวหน้าสำนักงานสรรพากรพื้นที่แม่สอด

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 นักการเมืองท้องถิ่น สื่อมวลชน นักวิชาการ สมาชิกประชาคมแม่สอด
และประชาชน จำนวน 10 คน ได้แก่

1. นายธนิต ไสรัตน์	นักวิชาการพิเศษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. นางสาวราววาด อัมสวัสดิ์	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ศูนย์แม่สอด
3. นายสมเกษม เหมงาม	สื่อมวลชนท้องถิ่น
4. นายชัยวัฒน์ วิทิตธรรมวงษ์	สื่อมวลชนท้องถิ่น
5. นายวิบูลย์ กาศมสัน	ประชาคมแม่สอด

6. นายสะอาด มีกำลัง	ประธานชุมชนสักทอง
7. นายทวน ใจแก้วทิ	ประชาชน
8. นายเทอดเกียรติ ชินสรนันท์	นายกเทศมนตรีเมืองแม่สอด
9. นายเชิด สุขแว่น	นายกเทศมนตรีตำบลท่าสายลวด
10. นายมานพ ยะเขียว	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ

รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยจากเอกสารร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 บทบาททางการเมืองของ สอท. ด้านโครงสร้าง
- ส่วนที่ 3 บทบาททางการเมืองของ สอท. ด้านกระบวนการ
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยจากเอกสารซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภทคือ

3.1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่

3.1.1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเช่นเข้าร่วมการประชุม

3.1.2. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 เรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

3.1.3. แผนแม่บท และแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

3.2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่เอกสารทางราชการที่เปิดเผยได้

3.2.1. รายงานความก้าวหน้า โครงการศึกษาความเหมาะสมของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจจังหวัดตาก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2549

3.2.2. รายงานความก้าวหน้า การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตาก โดยสำนักพัฒนาพื้นที่ (สพท.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2548

3.2.3. รายงานความก้าวหน้าการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากโดย
กลุ่มงานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจระหว่างประเทศสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติประจำเดือนธันวาคม 2548

3.2.4. รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศ
เพื่อนบ้านครั้งที่ 1/2549 โดยกลุ่มงานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.2.5. รายงานการประชุมสัมมนา 2549 “การสัมมนารับฟังความคิดเห็น
โครงการศึกษาความเหมาะสมเพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ /นิคมอุตสาหกรรมในมาะละหม่ง พะอัน
พม่าและพื้นที่ชายแดนอื่น” โดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

3.2.6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษายาทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งเขต
เศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเป็นการวิจัยเชิงเอกสารซึ่งถือเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาจะ
ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น และทุติยภูมิ ร่วมกับการการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมกับการ
สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและนำข้อมูลที่ได้นำมาเสนอในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์
อย่างเป็นระบบ

บทที่ 4

ผลวิเคราะห์ข้อมูล

จากการที่จังหวัดตากอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคเอเชียใต้ และจุดยุทธศาสตร์ตามแนวการพัฒนาเชื่อมโยงตะวันออก-ตะวันตก โดยอำเภอแม่สอดจะเป็นประตูเชื่อมด้านตะวันตก ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้อำเภอแม่สอดกลายเป็นพื้นที่ชายแดนของไทยที่สามารถพัฒนาเป็นฐานการผลิตหลักและเป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงการผลิตไปยังประเทศสหภาพพม่า และกลุ่มประเทศเอเชียใต้ ยุโรป หรือเชื่อมโยงไปยังประเทศลาวและเวียดนามได้ รัฐบาลในขณะนั้นจึงได้ตระหนักถึงศักยภาพและโอกาสดังกล่าวจึงได้พัฒนา “อำเภอแม่สอด” ภายใต้โครงการพัฒนาเมืองชายแดนมาตั้งแต่ปี 2542

ต่อมาในปี 2546 รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีแนวคิดในการพัฒนาอำเภอแม่สอดเป็นเมืองชายแดนหลักทางเศรษฐกิจและการค้าชายแดนตามข้อตกลงในปฏิญญาบูทาม เมื่อวันที่ 10-12 พฤศจิกายน 2546 ซึ่งเรียกว่า “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง” (ACMECS) เพื่อพัฒนาช่วยเหลือเศรษฐกิจในประเทศเพื่อนบ้าน ด้านการค้าการลงทุน เกษตรกรรม อุตสาหกรรม คมนาคม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อลดปัญหาผลกระทบด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนของไทย โดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2546 มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2549 : 2)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยคณะกรรมการพิจารณาการแนวทางจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ร่วมกับจังหวัดตากได้รับมอบหมายจากรัฐให้ดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตากในพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด โครงการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับพม่า รวมทั้งมีหน้าที่ในการกำหนดแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ตลอดจนขออนุมัติงบประมาณจากภาครัฐเพื่อเร่งดำเนินการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการลงทุนด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวต่อคณะรัฐมนตรี (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2548 : 2)

จากแนวนโยบายของรัฐบาลที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมมีฐานะเป็นสำนักงานสาขาของ สอท. และ สอท. มีหน้าที่เป็นศูนย์รวมของสมาชิก โดยให้การบริการช่วยเหลือในการผลักดันเกี่ยวกับนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนนำเสนอแนะและผลักดันแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดกับสมาชิกต่อรัฐบาลเพื่อดำเนินการแก้ไข อันเป็นพันธกิจหลัก ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ สอท. ได้ตระหนักและเล็งเห็นประโยชน์จากนโยบายในครั้งนี้ เพราะจังหวัดตากมี

โรงงานทั้งสิ้นจำนวน 464 โรงงาน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นโรงงานที่ตั้งอยู่ในอำเภอแม่สอดจำนวน 235 โรงงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.64 ของโรงงานที่มีอยู่ (สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก 2548 : 1) ทำให้ สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อแสดงบทบาท ร่วมผลักดันนโยบายด้านอุตสาหกรรมในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนในครั้งนี้ เพื่อเพิ่มศักยภาพ ให้กับสมาชิก โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ และกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นของ ประเทศที่คู่แข่งด้านต้นทุนการผลิตอย่างรุนแรงกับประเทศจีน ซึ่งจีน อินโดนีเซีย ซึ่งประเทศ เหล่านี้มีความได้เปรียบไทยในด้านจำนวนแรงงานและค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่า

แนวความคิดการเพิ่มศักยภาพและ โอกาสให้กลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอของ สอท. ดังกล่าวยังนี้ ยัง สอดคล้องกับเป้าหมายการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจในปี 2547 ซึ่งสศช. ได้วางเป้าหมายการเพิ่ม รายได้ประชาชาติของประเทศจาก 6.5 ล้านล้านบาทให้เป็น 9.5 ล้านล้านบาทภายในปี 2551 (สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมในช่วง 4 ปี 2547 : 1) ดังนั้นหากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจจังหวัดตาก สัมฤทธิ์ผล ภาคอุตสาหกรรมจะทำให้เป้าหมายของสศช. ที่ได้วางไว้บรรลุผล และ สอท. จะได้รับ ประโยชน์จากการช่วยเหลือสมาชิก และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนทั้ง ไทยและ ต่างประเทศตลอดจนผลักดันให้มูลค่าการส่งออกสินค้าประเภทสิ่งทอซึ่งมีความเสี่ยงต่อภาวะ ถดถอยให้อยู่ในระดับที่ไม่ถูกระทบกระเทือนมากนักจากผลการเติบโตด้านอุตสาหกรรมของ ประเทศจีน

สอท. ซึ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทมากที่สุดในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ ชายแดนจังหวัดตาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาททางการเมืองในการเป็นตัวกลางเพื่อเชื่อมประสาน ข้อเรียกร้อง สิทธิประโยชน์ที่เป็นผลประโยชน์ (มนตรี เจนวิทย์การ 2546 : 548) ของสมาชิก สอท. ในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับท้องถิ่น กล่าวคือเป้าหมายของ สอท. คือ การเพิ่มศักยภาพด้าน การแข่งขันให้กับนักลงทุนในพื้นที่ซึ่งเป็นสมาชิกสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก และสมาชิกใน ภูมิภาคใกล้เคียงเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดจากนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตากของรัฐในครั้งนี้ ในขณะที่เดียวกัน สอท. ยังมีบทบาทในการเป็นตัวกลางเชื่อมประสาน ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมกับความต้องการของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเขต เศรษฐกิจชายแดน กล่าวคือ สอท. ให้ความสนใจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนด้าน อุตสาหกรรมตามนโยบายของรัฐ โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมหรือให้เกิดให้น้อย ที่สุดและเป็นที่ยอมรับได้ของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นหน้าที่ของ สอท. จึงเข้าไปมีบทบาทในการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมและทำงานร่วมกับภาครัฐและประชาสังคมในพื้นที่ โดยรวบรวมความ ต้องการของสมาชิก และสร้างกระบวนการยอมรับจากสังคมโดยการทำประชาคม ประชาพิจารณ์ เพื่อสร้างกับประชาชนในพื้นที่ พร้อมกันนี้บทบาทของ สอท. ยังทำหน้าที่ในการนำข้อเรียกร้อง

และความต้องการของสมาชิกเข้าสู่กระบวนการวางนโยบายในกรอบปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เพื่อให้การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากครั้งนี้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นรูปธรรม เนื่องจากในการกำหนดและการนำนโยบายไปปฏิบัติในกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากยังคงเป็นหลักการกว้าง ๆ ยังขาดความชัดเจนในรายละเอียด ดังนั้นข้าราชการจังหวัดตาก และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จึงมีหน้าที่ให้นโยบายของรัฐในครั้งเกิดความชัดเจนในแง่ของเนื้อหาและวิธีปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในครั้งนี้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สอท. ในฐานะกลุ่มผลประโยชน์มีหน้าที่ทั้งในด้านการเป็นตัวแทนของประชาชนในการนำเสนอนโยบาย รวมทั้งหน้าที่ในการผลักดันข้อเรียกร้อง ความต้องการของสมาชิกให้ปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งเป็นบทบาทด้านโครงสร้างในการเชื่อมประสานแนวดิ่ง และบทบาทในการสร้างแนวร่วม หรือพันธมิตรกับกลุ่มอื่นในสังคม อาทิ ชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก ประชาคมแม่สอด หอการค้าจังหวัดตาก ซึ่งเป็นบทบาทการเชื่อมประสานในแนวนอน และบทบาทในด้านกระบวนการในการร่วมร่างแผนแม่บท และแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ให้เป็นไปตามเงื่อนไขกรอบการจัดตั้งตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งอธิบายบทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านโครงสร้างและกระบวนการต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านโครงสร้าง ได้แก่ บทบาทในการเชื่อมประสานซึ่งจำแนกออกเป็นสองประเภท คือ

1.1. การเชื่อมประสานในแนวดิ่งเป็นการศึกษาบทบาททางการเมืองของ สอท. ในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางป้อนข้อมูลด้านความต้องการและข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของสมาชิกและนักธุรกิจในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากไปสู่ผู้วางนโยบาย

การดำเนินการเชื่อมประสานในแนวดิ่งของ สอท. นั้นเกิดขึ้นจากการที่นักธุรกิจภาคอุตสาหกรรม นักธุรกิจการค้าชายแดนในพื้นที่อำเภอแม่สอด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของ สอท. โดยมีสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในฐานะสำนักงานสาขาเป็นผู้กำกับดูแลนั้น สมาชิกและนักธุรกิจดังกล่าวได้เห็นชอบร่วมกันว่าแนวคิดเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน 20 เมืองใน 13 จังหวัดชายแดนของรัฐบาลซึ่งจังหวัดตากโดยเฉพาะที่อำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่เป้าหมายของการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันของประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้จึงเสนอให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นตัวแทนในการยื่นหนังสือไปยัง สอท. เพื่อขอให้ช่วยสนับสนุนการจัดตั้งเขต

เศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ในพื้นที่อำเภอแม่สอดเพื่อเป็นจุดศูนย์รวมด้านการลงทุนด้านอุตสาหกรรม (โครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม 2549 : 5)

เมื่อสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากได้ทำหนังสือไปยัง สอท. ประธาน สอท. ขณะนั้นคือนายประพัฒน์ โทธิวรคุณ มีความเห็นด้วย และมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานสายเศรษฐกิจเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนทุกด้านที่จะเอื้ออำนวย ช่วยเหลือ กำกับดูแลสภาอุตสาหกรรมต่างจังหวัดที่เข้าเกณฑ์การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนตามนโยบายของรัฐ และสรรหาผู้แทนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณาการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนร่วมกับ สศช. เพื่อทำหน้าที่ในการวางกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน และมีคำสั่งให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเปิดการประชุมเพื่อหารือกับผู้ประกอบการเพื่อดำรวจความต้องการด้านการลงทุน และข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก (คำสั่งของ สอท. ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2547) ซึ่งในครั้งนั้นนักธุรกิจและสมาชิกสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากประกอบไปด้วยนักธุรกิจเกี่ยวกับงานรับเหมาก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอซึ่งมีจำนวน 120 โรงงาน อุตสาหกรรมกระดาษ เอเซียวันทราเวล (แม่สอดการท่องเที่ยว) รวมทั้งประชาคมแม่สอด โดยมีการจัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะของนักธุรกิจทั้งที่เป็นสมาชิก สอท. นักธุรกิจทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสมาชิกและภาคสังคมครั้งแรกเมื่อครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 ที่สำนักงานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากมีผู้ร่วมประชุม 87 คนประกอบด้วยนักธุรกิจทั่วไป 8 คน และสมาชิกสภาอุตสาหกรรม 72 คน กรรมการสภา 7 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมเป็นผู้ดำเนินการประชุม โดยมีสาระสำคัญคือการแจ้งให้สมาชิกและผู้ร่วมประชุมทราบว่ารัฐบาลมีเห็นชอบประกาศให้อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอพบพระเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากพร้อมอนุมัติแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และงบประมาณบางส่วนในการเตรียมความพร้อมตามมติ ครม.เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 และอธิบายถึงสาเหตุความเป็นมาเล็กน้อยก่อนเปิดโอกาสให้สมาชิกและผู้ร่วมประชุมซักถามข้อสงสัยข้อเถียงเกี่ยวกับนโยบายของรัฐในครั้งนี้ (รายงานการประชุมเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก 1/2547 : 1) และการประชุมในครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2549 ที่สำนักงานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก มีผู้ร่วมประชุม 43 คนประกอบด้วยนักธุรกิจทั่วไป 6 คน และสมาชิกสภาอุตสาหกรรม 32 คน กรรมการสภา 5 คน ประธานสภาอุตสาหกรรมเป็นผู้ดำเนินการประชุม โดยมีสาระการประชุมได้แก่การรับฟังสมาชิกเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานที่ต้องการให้แก้ไขซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ต้องการให้ สอท. และจังหวัดตากเร่งหาวิธีลดกฎระเบียบและขอให้อำเภอแม่สอดเป็นพื้นที่ผ่อนปรนการจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง โดยเร็วเพื่อรองรับการลงทุนในเขต

เศรษฐกิจชายแดน พร้อมเร่งการผลักดันการจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมชายแดนจังหวัดตาก (รายงานการประชุมเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก 1/2549 : 1)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า สอท. ได้เห็นชอบในการสนับสนุนจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก พร้อมกันนั้น สอท. ยังเล็งเห็นถึงผลประโยชน์จากนโยบายของรัฐในครั้งนี้ กล่าวคือหลังจากที่ สอท. ได้รับเรื่องจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากก็ได้มีคำสั่งให้ทำการสำรวจความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคด้านการลงทุนภาคอุตสาหกรรม หลังจากนั้นทาง สอท. ได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของสมาชิกเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการกับ สศช. ทุกคณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และมีคำสั่งถึงสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น ความต้องการของนักธุรกิจ รวมถึงฝ่ายการเมือง ผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้แทนจากกลุ่มประชาคมแม่สอดในพื้นที่การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งจัดเป็นบทบาททางการเมืองของ สอท. ในการเชื่อมประสานแนวคิด กล่าวคือ สอท. ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการป้อนข้อมูลที่ได้จากประชาชน นักธุรกิจและฝ่ายการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ส่งข้อมูล ให้แก่ภาครัฐซึ่งเป็นผู้รับข้อมูล เพื่อรัฐหรือผู้มีอำนาจในนโยบายมีข้อมูลต่าง ๆ ประกอบการกำหนดนโยบายให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ นายวิบูลย์ กาสมสัน (สัมภาษณ์ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552) ที่ให้ความเห็นว่า “ถึงแม้ว่ามุมมองของภาคสังคมกับนักธุรกิจอาจจะมีบางมุมสวนทางกันอยู่บ้าง แต่ทางสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากก็ยังเชิญและรับฟังความเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของภาคสังคมเพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ส่งผ่านไปยังภาครัฐเพื่อผลักดันข้อเรียกร้องต่าง ๆ นั้นเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบาย ซึ่งถือได้ว่า สอท. ช่วยส่งเสริมให้นักธุรกิจและภาคสังคมได้มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นต่อนโยบายของรัฐ”

ความเห็นของนักธุรกิจ โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ให้ความเห็นสอดคล้องกับคำกล่าวของนายธีรยุทธ อัจริยพลกุล (สัมภาษณ์ วันที่ 18 มกราคม 2552) เห็นว่า “เป็นเรื่องที่น่ายินดีหากเกิดเขตเศรษฐกิจชายแดน ได้จริงเพราะสิ่งที่นักอุตสาหกรรม โรงงานต้องการคือจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย ปัญหาเรื่องแรงงานต่างด้าวคงได้รับการแก้ไข ทั้งนี้รู้สึกดีใจที่ทาง สอท. ให้ความสนใจและจะนำข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาอุปสรรคของนักธุรกิจให้กับภาครัฐได้แก้ไขปัญหาและกำหนดคนเป็นนโยบายเพื่อผ่อนปรน หรือยกเว้นข้อกฎหมายที่เป็นปัญหาของนักธุรกิจ และเชื่อมั่นว่าถ้า สอท. เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากแล้ว ปัญหาต่าง ๆ จะดีขึ้น และได้รับการแก้ไขจากภาครัฐอย่างตรงจุด และเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากก็จะสามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ” ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ นายริงชัย สุวรรณ (สัมภาษณ์ วันที่ 18 มกราคม 2552) ที่เห็นด้วยว่า “บทบาทใน

การรับฟังความเห็นของนักธุรกิจที่ไม่จำกัดว่าเป็นสมาชิกสภาอุตสาหกรรมหรือไม่ นั่นถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีที่จะมีการร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาบ้านเมืองแม่สอดของเรา บทบาทของ สอท. มีความสำคัญอย่างมากและเกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจโดยตรง การรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะหรือจะเป็นข้อท้วงติงจากทั้งสมาชิกสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก และนักธุรกิจ เพื่อนำไปผลักดันเข้าสู่แผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก จัดได้ว่าเป็นการทำหน้าที่ของ สอท. ที่ให้บริการสมาชิก และการเป็นตัวแทนของประชาชนและนักธุรกิจที่ไม่สามารถเข้าถึงภาครัฐได้ บทบาทของ สอท. ในครั้งนี้จึงเหมือนกับเป็นผู้ช่วยให้ความต้องการต่าง ๆ ได้เข้าสู่ภาครัฐได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น เพราะถ้าพึ่งภาครัฐเองคงไม่สามารถเปิดเวทีรับฟังข้อเรียกร้องของสังคมได้ด้วยตนเอง รวมทั้งสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นองค์กรที่เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน ทำให้สามารถประสานกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ในสังคม โดยเฉพาะกับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมในครั้งนี้นอกจากการรับฟังความเห็น ความต้องการจากสมาชิกแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของ สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ในการชักจูงนักธุรกิจและประชาชน ให้คล้อยตามแนวทางการทำงานของ สอท. ต่อเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจในครั้งนี้อย่างดี ”

นายอำพล ฉัตรไชยฤกษ์ (สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552) ได้ให้ความเห็นว่า “ทราบเหมือนกันว่าทางสมาชิกสภาอุตสาหกรรมเรียกร้องให้มีการจัดการประชุมในเรื่องแนวทางการวางนโยบายในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเพราะกลุ่มสภาอุตสาหกรรมเกี่ยวข้องกับเขตอุตสาหกรรม และนิคมอุตสาหกรรมจึงจำเป็นต้องรวบรวมความต้องการไว้แต่เนิ่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับภาครัฐหรือ สศช. ในการกำหนดรายละเอียดด้านเนื้อหาของกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก อย่างไรก็ดีตาม สอท. และหอการค้าจะต้องมีความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในบางเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน และได้มีการพูดคุยทั้งทางส่วนตัวกับทางประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากหลายครั้งก่อนการประชุมร่วมกับภาครัฐ เพื่อให้เสียงของภาคเอกชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ช่วยกันกดดันให้ภาครัฐเร่งดำเนินการตามข้อเรียกร้องและนำไปบรรจุอยู่ในแผนปฏิบัติการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากครั้งนี้ให้เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ข้อเรียกร้องต่าง ๆ ล้วนมาจากความต้องการของประชาชนและสมาชิกทั้งสององค์กร ”

นอกจากบทบาทของ สอท. ในการเป็นผู้รวบรวมข้อมูลและป้อนข้อมูลให้แก่ภาครัฐแล้วนั้น ยังพบว่า สอท. ทำหน้าที่แทนสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดตากซึ่งเป็นผู้แทนราษฎรจากพรรคฝ่ายค้านทำให้ไม่สามารถเข้าถึงผู้มีอำนาจหรือช่องทางที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการเชื่อมประสานความต้องการของประชาชนต่อนโยบายของรัฐได้เต็มที่ สอท. จึงทำหน้าที่แทนนักการเมืองในพื้นที่ด้วย สอดคล้องกับคำกล่าวของ นายวิบูลย์ กาสมตัน (สัมภาษณ์

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552) ที่ว่า “ในช่วงที่มีการประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในปี 2547 นั้น ส.ส. ในเขตอำเภอแม่สอดเป็นนักการเมืองฝ่ายค้านจึงทำให้ไม่บทบาทในการเข้าไปมีอำนาจต่อผู้กำหนดนโยบาย จึงส่งผลให้บทบาทของภาคเอกชนทวีความสำคัญมากขึ้นเพราะต้องทำหน้าที่ในการผลักดันข้อเรียกร้อง ความต้องการต่าง ๆ ของประชาชนเข้าสู่รัฐบาลแทน ส.ส.”

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่าบทบาทของ สอท. ในการเป็นตัวกลางรวบรวมความเห็น ข้อเสนอแนะและความต้องการของสมาชิกและนักธุรกิจเพื่อเป็นข้อมูลส่งผ่านไปยังภาครัฐในช่องทางต่าง ๆ นั้นจัดเป็นบทบาททางการเมืองในด้านการเชื่อมประสานในแนวคิดในลักษณะล่างขึ้นบน กล่าวคือ สอท. ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเพื่อส่งข้อมูลที่ได้จากสมาชิกและนักธุรกิจรวมทั้งประชาคมแม่สอดไปยังภาครัฐ โดยผ่านกลไกการบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบคณะกรรมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และ สสช. เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก รวมทั้งการทำหน้าที่แทนนักการเมืองในพื้นที่ ๆ เป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านทำให้ยากต่อการเข้าไปมีบทบาทในการป้อนข้อมูลสู่รัฐบาลได้ การป้อนข้อมูลของ สอท. ในครั้งนี้ สอท. ใช้ช่องทางผ่านคณะกรรมการชุดต่าง ๆ อาทิเช่น คณะกรรมการนโยบายพิเศษ คณะกรรมการพิจารณาเขตเศรษฐกิจชายแดน และคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ที่ สอท. ได้ส่งผู้แทนเข้าไปร่วมเป็นคณะกรรมการในชุดดังกล่าว

1.2.1. การเชื่อมประสานในแนวนอน เป็นบทบาทของ สอท. ในการสร้างพันธมิตรกับกลุ่มผลประโยชน์อื่นในระดับเดียวกับ สอท. ได้แก่ ชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก ประชาคมแม่สอด หอการค้าจังหวัดตาก และเทศบาลเมืองแม่สอด เพื่อดำเนินการร่วมกันในการผลักดันและการเข้าไปมีอิทธิพลต่อผู้วางนโยบายและระบบราชการต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

1.2.1.1. ชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก

ชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก ก่อตั้งเมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535 เป็นการรวมตัวกันของสื่อมวลชนที่อำเภอแม่สอดโดยการริเริ่มของนายสุรสิทธิ์ ประเสริฐศรี และนายสวเกษม เหมงาม มีการดำเนินกิจกรรมในฐานะสื่อมวลชนผู้ทำหน้าที่นำเสนอข่าวสารบ้านเมืองจากการค้นคว้า จัดเตรียมข้อมูล ข้อเท็จจริง การสัมภาษณ์ การติดตามแหล่งข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน ส่วนใหญ่สื่อที่ใช้ในการนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นซึ่งมีอยู่หลายสำนักข่าว ได้แก่ หนังสือพิมพ์ชายแดนไทย ดากเนชั่น ข่าวชาวตาก ท้องถิ่นบ้านเรา เสียงภาคเหนือ เสรีชน พลังชน เสียงประชาชน เมืองตากธุรกิจ รวมทั้งนักข่าวของหนังสือพิมพ์ระดับประเทศ เช่น หนังสือพิมพ์มติชน ชมรมมีสมาชิกทั้งสิ้น 18 คน ชมรมฯ จะมีกิจกรรมที่เข้าร่วม

ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น เมื่อมีการประชุมเกิดขึ้นในองค์กรภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นหอการค้า สภาอุตสาหกรรมจะมีการเชิญสื่อมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้สังเกตการณ์และนำเสนอข่าวการประชุม การดำเนินงานต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนได้รับทราบความเคลื่อนไหวองค์กรที่มีต่อนโยบายรัฐ

การเชื่อมประสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างเอกชนกับสื่อมวลชนซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นมาก เพราะในสังคมพหุนิยมสื่อมวลชนจะบทบาทสูงในการชี้แนะสังคมให้เกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและสื่อมวลชนเองก็เป็นเครื่องมือของเอกชนในการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีต่อรัฐ เช่น การเสนอความเห็นต่อรัฐผ่านระบบสื่อมวลชนเพื่อสื่อสารหรือกระตุ้นและกดดันให้รัฐกระทำหรือลดการกระทำของรัฐบางอย่าง ดังที่มนตรี เจนวิทย์การ (2546 : 549) ได้กล่าวไว้ว่ากลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลายในสังคมต่างใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดเห็นและความเคลื่อนไหวทางการเมืองต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มกดดันหรือกลุ่มผลประโยชน์ กล่าวคือกลุ่มจะพยายามใช้สื่อมวลชนทุกประเภทเป็นเครื่องมือในการแสดงความคิดเห็นและเหตุผลของการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มและจะพยายามเป็นมิตรกับสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อให้นำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรทั้งในระดับโครงสร้างและระดับบุคคลในองค์กร หรืออาจกล่าวได้ว่ากลุ่มใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมือง การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มผลประโยชน์ ในสังคมพหุนิยมระบบราชการ หรือภาครัฐเองก็มีความจำเป็นต้องใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการชี้แจง การให้ความรู้ หรือการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐให้ประชาชนได้รับรู้เพราะปัจจุบันสื่อมวลชนสามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายและรวดเร็วที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนมีความสำคัญและมีบทบาทเป็นตัวกลางในการสื่อสารข้อมูลระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์องค์กรของตนเอง ในด้านความสัมพันธ์ของสื่อมวลชนกับองค์กรเอกชนจะมีลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกัน และองค์กรเอกชนจำเป็นต้องผูกสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชนที่มีอยู่ในสังคมนั้น ๆ เพราะสื่อมีอิทธิพลต่อความคิด ค่านิยม และความเชื่อของคนในสังคมมาก ถ้ากลุ่มไหนสามารถเข้าถึงสื่อหรือมีสื่ออยู่ในเครือข่ายของกลุ่มตนเองย่อมสร้างความได้เปรียบทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ทั้งนี้เพราะสื่อสามารถจะควบคุมความคิดเห็นของฝ่ายที่คัดค้านของกลุ่มได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มจะใช้เทคนิคหรือวิธีการที่จะสร้างความสำคัญกับสื่ออย่างไร

จากข้อความข้างต้นสอดคล้องกับความเห็นของ นายชัยยุทธ เสนีตันติกุล (สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552) ว่า “สอท. ได้เสนอแนะให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเชิญชมรมผู้สื่อข่าวที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของจังหวัดให้เข้ารับตำแหน่งกรรมการบริหารของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในฝ่ายประชาสัมพันธ์และฝ่ายวิชาการ รวมถึงเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้มี

บทบาทในการเสนอกิจกรรมและความเคลื่อนไหวของสภาอุตสาหกรรมในด้านต่าง ๆ รวมถึงความคืบหน้าของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก แก่ประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับประเทศ เหตุผลที่เลือกชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตากเพราะชมรมฯ นี้ได้รับรางวัลผู้สื่อข่าวท้องถิ่นดีเด่นจากสมาคมหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทยติดต่อกัน 3 ปี นับตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา ประกอบกับ หนังสือพิมพ์ ปิงเมฆ ได้รับความนิยมและมีผู้อ่านมากที่สุด ในจังหวัดตาก และประธานชมรมคือคุณสบเกษม เหมงามเองยังเป็นผู้สื่อข่าวในเครือมติชนที่เสนอข่าวการเมืองท้องถิ่นและยังมีเครือข่ายกับสถานีวิทยุช่อง 9 ตลอดเวลาที่ผ่านมาชมรมฯ จะนำเสนอข่าวของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากผ่านสถานีช่อง 9 และหนังสือพิมพ์มติชนเสมอ ๆ ในฐานะภาคเอกชนเราจำเป็นต้องใช้ช่องทางสื่อมวลชนในการเรียกร้องต่อรัฐ ยังสามารถถ่ายทอดออกสถานีโทรทัศน์ได้ก็จะเป็นการกระตุ้น และกดดันรัฐบาล ได้ดียิ่งขึ้น” สอดคล้องกับความเห็นของ นายสุชาติ วิสุวรรณ (สัมภาษณ์ วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2552) ที่กล่าวว่า “การเชิญประธานชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตากเป็นกรรมการของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากนั้นถือว่าเป็นวิธีการเข้าถึงหรือการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชมรมสื่อมวลชนท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อมีการจัดการประชุมในแต่ละครั้ง ในฐานะผู้สื่อข่าวซึ่งเป็นคณะกรรมการโดยตำแหน่งจึงได้มีส่วนร่วมและเสนอข่าวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ความก้าวหน้าในการดำเนินงานของ สอท. ต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากทั้งในระดับจังหวัดและในระดับประเทศเพราะชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตากมีเครือข่ายทั้งในระดับจังหวัดและในระดับประเทศซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ สำนักข่าววิทยุเนชั่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 และในระดับจังหวัดก็คือหนังสือพิมพ์ปิงเมฆซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่รายงานข่าวความเคลื่อนไหวของท้องถิ่น ตลอดจนสามารถเสนอข่าวสารที่สร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์กับ สอท. เป็นอย่างยิ่ง”

ส่วนความเห็นของ นายสบเกษม เหมงาม (สัมภาษณ์ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2552) เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สอท. กับชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตากโดยให้ความเห็นว่า “ สอท. และชมรมฯ จะประสานเชื่อมโยงเพื่อร่วมกันผลักดันข้อเรียกร้องหรือสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ของสมาชิกโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ในเครือของชมรมฯ เพื่อเป็นการกระตุ้นหรือกดดันต่อภาครัฐให้นำข้อเรียกร้องเหล่านั้นเข้าไปอยู่ในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งเป็นขั้นตอนในการกำหนดนโยบายของรัฐนั่นเอง การทำงาน ในฐานะผู้สื่อข่าวก็จะพยายามนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหว และสิ่งที่ สอท. ต้องการผลักดัน เช่น เรื่องแรงงานต่างด้าว การจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมชายแดน ตามที่สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ได้ให้คำเสนอแนะผ่านคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากไปแล้ว เราก็จะเสนอข่าวความก้าวหน้าในเรื่องนี้ และการ

สัมภาษณ์ผู้มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ เช่น จักรหาจางจังหวัดตาก อุตสาหกรรมจังหวัดตาก ผู้ว่าราชการจังหวัดตากเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ภาครัฐและเจ้าหน้าที่เร่งดำเนินการ”

ความสัมพันธ์ระหว่างชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตากกับ สอท. มีลักษณะอุปถัมภ์เกื้อกูลกันและกัน ส่วนใหญ่ สอท. จะใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ส่วน สอท. ก็จะให้งบประมาณการประชาสัมพันธ์เป็นรายเดือน ๆ ละ 2,000 บาท และงบประมาณสนับสนุนพิเศษเป็นครั้ง ๆ แล้วแต่ที่ทางชมรมฯ จะขอความร่วมมือ ส่วนการทำงานร่วมกันของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากกับชมรมฯ จะเป็นลักษณะของการให้ผู้แทนชมรมฯ ซึ่งเป็นกรรมการในสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเข้าร่วมประชุมพร้อมกับประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยภายหลังการประชุมผู้สื่อข่าวในฐานะกรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจะเข้าไปขอสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐเพื่อนำเสนอเป็นข่าวท้องถิ่น การกระทำดังกล่าวมีนัยให้เจ้าหน้าที่ที่ถูกสัมภาษณ์มีความกระตือรือร้นในการดำเนินการต่อเรื่องที่ให้ได้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนไป และบางครั้งยังมีการให้ผู้สื่อข่าวทำการบันทึกภาพการขึ้นหนังสือขอร้องของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากต่อผู้ว่าราชการจังหวัดตากเพื่อเป็นหลักฐานในการยื่นข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่รัฐ การกระทำดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการทำงานร่วมกันระหว่างสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและชมรมฯ เพื่อช่วยกันผลักดันการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมได้โดยเร็ว (สัมภาษณ์ นายชัยยุทธ เสนีย์คันติกุล วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552)

จึงอาจกล่าวได้ว่าวิธีการของ สอท. เป็นการสร้างพันธมิตรเพื่อเป็นแนวร่วมในการผลักดันและติดตามนโยบายของรัฐ ทั้งนี้จุดประสงค์ของ สอท. ตั้งใจจะสื่อสารทางการเมืองกับสังคมได้แก่การโน้มน้าวให้สังคมสนใจในเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยการนำเสนอความเคลื่อนไหวและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมกันนี้ยังเป็นการสื่อสารทางการเมืองไปยังภาครัฐเพื่อแสดงถึงความต้องการ ข้อเรียกร้องและเป็นวิธีการกดดันการทำงานของรัฐโดยใช้องค์กรสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ

1.2.1.2. กลุ่มประชาคมแม่สอด

การก่อตัวของประชาสังคมในประเทศไทยในปัจจุบันเกิดขึ้นในช่วงการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างรัฐบาลเผด็จการทหารกับประชาชนในช่วงปี 2516 การเรียกร้องรัฐธรรมนูญใหม่และการจัดตั้งรัฐใหม่แทนที่รัฐบาลทหารเป็นเหตุสำคัญในการลุกขึ้นสู้ของประชาชน นิสิตนักศึกษาอย่างกว้างขวางเป็นขบวนการทั่วประเทศและถือเป็นปรากฏการณ์ “ประชาสังคม” ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมครั้งแรก (วิโรจน์ วิสารทสกุล 2546 : 5-12) ถวิลวดี บุรีกุล

(2549: 1-13) ได้ให้ความหมายของประชาสังคมคือการที่ประชาชนในสังคมมีจิตสำนึกร่วมกันมีการร่วมมือผ่านองค์กรที่หลากหลายและมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีความคิดเพื่อสร้างเอกลักษณ์มีความผูกพันและความเชื่อร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงและมีส่วนร่วมในนโยบายของรัฐและรัฐไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการรวมตัวแต่อาจมีการสนับสนุนเพื่อให้ชุมชนได้ทำกิจกรรม โดยประชาสังคมจะมีความเชื่อและจิตสำนึกร่วมกันในการรับผลประโยชน์จากรัฐหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐ

การก่อตัวของประชาสังคมในอำเภอแม่สอดเกิดขึ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 โดยเป็นการรวมตัวกันโดยการผลักดันของภาครัฐ การเมืองท้องถิ่น นักธุรกิจในกลุ่มหอการค้าจังหวัดตากและผู้นำชุมชนแล้วจึงค่อย ๆ เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและมีบทบาทที่เฉพาะเจาะจงขึ้นจนภายหลังมีการตั้งเป็นกลุ่มประชาคมแม่สอด โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ เช่น คืนชีวิตให้ลำห้วย ฟื้นฟูป่าชุมชนต้นน้ำ คนไทยพลัดถิ่น พัฒนากลุ่มน้ำแม่ดาว สร้างกลไกการมีส่วนร่วมพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก สร้างสังคมคุณภาพด้วยขบวนการประชาสังคมและการจัดการความรู้ โดยพัฒนาศักยภาพคนทำงาน พัฒนางานประเมินผลภายใน พัฒนากลไกการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน เสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น และพัฒนาช่องทางสื่อสารสาธารณะเพื่อเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของประชาคมแม่สอด หน้าที่ของประชาคมแม่สอดนั้นจะมีมากกว่าแค่การรักษาผลประโยชน์ของประชาชน มากกว่าการพยายามสร้างเครือข่ายให้ใหญ่โต หรือความพยายามที่จะเพิ่มจำนวนสมาชิกเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับรัฐให้มากขึ้น แต่ประชาคมแม่สอดจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนนั้น โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกทุกคนในสังคมไม่ใช่เฉพาะกลุ่มคนแต่ต้องดีเสมอกันทุกคนในชุมชนนั้น ๆ และการเข้าไปมีส่วนร่วมกับนโยบายของรัฐ เช่น การเป็นคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก บทบาทของประชาคมแม่สอดจะเรียกร้องและเสนอแนวคิด แนวทางการจัดสรรทรัพยากรในเรื่องเขตเศรษฐกิจชายแดนอาจจะมีส่วนที่แตกต่างจากหอการค้าจังหวัดตาก และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากอยู่บ้าง แต่โดยภาพรวมจะเป็นการทำงานร่วมกันกับภาคเอกชนในส่วนของหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมในการลดบทบาทของรัฐในเรื่องดังกล่าว โดยร่วมกันผลักดันและเสนอแนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วมกันโดยยึดหลักการสร้างความเป็นธรรมและพอเพียงในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (นายวิบูลย์ กาศสมสัน สัมภาษณ์ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552)

บทบาทของประชาคมแม่สอดในเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากดังกล่าวสอดคล้องกับแนวนโยบายของสศช. โดยคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนได้กำหนดกรอบการดำเนินนโยบายในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ

ชายแดนจังหวัดตากในเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจและกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในจังหวัด ดังนั้นคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานสนับสนุนการมีส่วนร่วมพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากภาคประชาชนหรือ สสป. ขึ้นเพื่อประสานงานและดำเนินกิจกรรมด้านประชาคมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ และผู้แทนของประชาคมแม่สอดร่วมเป็นคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก คณะกรรมการชุดดังกล่าวนี้ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการนายอำเภอ หน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้แทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ผู้แทนจากหอการค้าตาก ผู้แทนจากประชาคมแม่สอด และผู้แทนจาก สศช. ร่วมเป็นกรรมการ (คณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก 1/2549: 1-4)

ทางด้านกิจกรรมที่ประชาคมแม่สอดได้รับมอบหมายให้ดำเนินการในนามคณะกรรมการชุดนี้ ได้แก่ การนำคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากไปศึกษาดูงานที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเจ็ทแก้ว และเขตพัฒนาเศรษฐกิจปกครองตนเองเดือหง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 10-16 ธันวาคม 2548 การศึกษาดูงานครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดตาก หัวหน้าส่วนราชการ สมาชิกประชาคมแม่สอด สมาชิกหอการค้า และสมาชิกสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก รวม 57 คน การศึกษาดูงานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของเดือหง ซึ่งทั้งภูมิภาคและการคมนาคม การค้าและอุตสาหกรรมมีความใกล้เคียงกับจังหวัดตาก และยังเป็นประตู (Gate Way) ของประเทศจีน กล่าวคือ เดือหงเป็นประตูเข้า-ออกของการค้าและการลงทุน และเป็นศูนย์กลางในการกระจายสินค้าระหว่างประเทศจีนและสหภาพพม่า และการศึกษาดูงานด้านการวางผังเมือง และการพัฒนาสินค้าพื้นเมืองของเดือหง เพื่อนำมาพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวตามนโยบายในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก การไปครั้งนี้ถือว่าได้ประโยชน์มากเพราะเดือหงมีภูมิประเทศและบรรยากาศการค้าการลงทุนคล้ายจังหวัดตากมาก โดยเฉพาะการที่ภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นหอการค้าจังหวัดตาก สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ประชาคมแม่สอดที่เดินทางมาด้วยจะได้นำแนวคิดเรื่องการพัฒนาสินค้าพื้นเมืองไปเผยแพร่ให้ประชาชน นักธุรกิจในพื้นที่ได้รับรู้และเกิดการพัฒนาศักยภาพของชุมชนชายแดนของจังหวัดตาก (นายเชิดศักดิ์ ชูศรี สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552)

ทางด้าน สอท. ได้พิจารณาถึงความสำคัญต่อการทำงานร่วมกับประชาคมแม่สอดต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากโดยเห็นว่าปัจจุบันแนวทางการกำหนดนโยบายของรัฐจะสมบูรณ์หรือมีความชอบธรรมก็ต่อเมื่อรัฐเปิดโอกาสให้ประชาสังคมมีส่วนร่วมในทางการเมืองและในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้น (นายสันติ วิลาศศักดิ์ สัมภาษณ์ วันที่ 8

กุมภาพันธ์ 2552) ด้วยเหตุผลนี้ทำให้คณะทำงานสายเศรษฐกิจ สอท. เสนอแนะให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือช่วยเหลือประสานงานในกิจกรรมต่าง ๆ ในเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนที่ประชาคมแม่สอดได้รับมอบหมาย ประกอบด้วยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากมีเครือข่ายโยงใยไปถึงนักธุรกิจ กลุ่มอาชีพเกษตรกร นักการเมืองท้องถิ่น และนักการเมืองระดับประเทศทำให้สามารถช่วยประสานงานและร่วมมือกับประชาคมแม่สอดในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายเรื่องการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเศรษฐกิจชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กรณีการจัดทำประชาคมเรื่อง “เขตเศรษฐกิจพิเศษกับท้องถิ่น” ซึ่งเป็นบทบาทการทำงานร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคเอกชนได้แก่ ประชาคมแม่สอด หอการค้าจังหวัดตาก และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก

การดำเนินกิจกรรมครั้งนี้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากทำหน้าที่ประสานงานกับเทศบาลเมืองแม่สอดในเรื่องสถานที่จัดงานและการเชิญผู้แทนจากรัฐบาล โดยขอให้เทศบาลเมืองแม่สอดทำหนังสือ ไปยังสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อเชิญผู้แทนจากรัฐบาลเข้าร่วมการทำประชาคมและหน้าที่ของประชาคมแม่สอดคือการประชาสัมพันธ์และเชิญชวนชาวบ้าน ประชาชนให้เข้าไปร่วมทำประชาคม โดยการจัดงานครั้งนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจกับประชาชนในประเด็นเกี่ยวกับข้อดี-ข้อเสีย ปัญหา และผลกระทบกับท้องถิ่นในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก โดยจัดเมื่อวันศุกร์ที่ 23 กันยายน 2548 ณ หน้าศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตำบลแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ซักถามในประเด็นข้อสงสัย หรือข้อเสนอแนะต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก กิจกรรมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในแผนการปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากโดยมีประชาคมแม่สอดเป็นผู้รับผิดชอบ (นายชัยยุทธ เสนีคันติกุล สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552) สอดคล้องกับความเห็นของ นายเชิดศักดิ์ ชูศรี (สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552) ที่เห็นว่า “การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากครั้งนี้มีความราบรื่นเพราะคณะกรรมการทั้งหมดให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี หากจะพิจารณาถึงบทบาทความสัมพันธ์ของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากกับประชาคมแม่สอดก็จะเห็นได้ว่ามีแนวคิดและวิธีการทำงานที่สอดคล้องกัน ต่างฝ่ายต่างรับฟังเหตุผลและความสำคัญของปัญหาซึ่งกันและกัน เพราะประชาคมแม่สอดก็ไม่เคยคัดค้านข้อเสนอแนะแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ในทำนองเดียวกันเมื่อประชาคมแม่สอดขอให้มีการจำกัดประเภทอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในเขตเศรษฐกิจชายแดนทางสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากก็มีได้โต้แย้งหรือมีความเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่าอุตสาหกรรมที่จะอนุญาตประกอบการในเขตเศรษฐกิจควรเป็นอุตสาหกรรมที่จะไม่สร้างมลพิษ หรือทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชน และร่วมกันกำหนดพื้นที่ฝั่งเมืองให้เขตนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตากให้ไกลจากชุมชนและ

เป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถใช้เพาะปลูกได้” สอดคล้องกับความเห็นของนายวาสิศ แก้วพิกุล (สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552) ในเรื่องความสัมพันธ์อันดีและบทบาทในการทำงานร่วมกันของกลุ่มประชาคมแม่สอดแม่สอดกับสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากโดยกล่าวว่า

“กลุ่มประชาคมแม่สอดเคยได้รับความช่วยเหลือจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในการประสานงานกับหน่วยงานราชการในส่วนที่ประชาคมแม่สอดไม่สามารถเข้าถึง เพราะส่วนใหญ่สมาชิกของประชาคมแม่สอดจะไม่ค่อยออกสังคมในระดับชนชั้นนำ และผู้นำประชาคมแม่สอดคือคุณเพลินใจ เลิศลักษณ์วงศ์ ก็มีกคลูกค้กับชุมชนมากกว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นของสังคม นอกจากกิจกรรมที่กลุ่มประชาคมแม่สอดต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วย จึงทำให้เครือข่ายของกลุ่มประชาคมแม่สอดค่อนข้างจำกัด ต่างกับสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก หรือหอการค้าที่จะพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งภาครัฐ การเมืองท้องถิ่น และกิจกรรมของชุมชน ดังนั้นเมื่อกลุ่มประชาคมแม่สอดมีอุปสรรค หรือต้องการความช่วยเหลือในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ไม่ว่าจะเป็นราชการหรือภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มประชาคมแม่สอดจึงมักขอความช่วยเหลือจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากหรือหอการค้าจังหวัดตากเป็นผู้ประสานให้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ที่ไม่ได้เป็นตัวแทนหรือผลประโยชน์โดยตรง”

บทบาทของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในการสร้างพันธมิตรหรือการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มในสังคมระดับเดียวกันเช่นกลุ่มประชาคมแม่สอดนั้น เป็น ความสัมพันธ์ในแนวราบซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสภาอุตสาหกรรมและ กลุ่มประชาคมแม่สอดเพราะในการจะบรรลุการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากให้สำเร็จ และสามารถบรรจุข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ต่าง ๆ ต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มอื่น ๆ ใน สังคมด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐที่เปิดโอกาสการมี ส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับความเห็นของประชาสังคมบางครั้งการรับฟังเสียงของประชาสังคม อาจจะมีมากกว่ากลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในบางกรณีที่อ่อนไหวในทางการเมือง เช่น นโยบาย เขตเศรษฐกิจชายแดน เป็นต้น เพราะเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่านโยบายดังกล่าวเป็นคาบสองคม ใน ด้านดีคือจะมีการพัฒนาเชื่อมโยงเศรษฐกิจระดับภูมิภาคเอเชียได้ ในด้านตรงกันข้ามนโยบายเขต เศรษฐกิจชายแดนจะเปิดโอกาสทำให้กลุ่มทุนเข้ามารุกที่พื้นที่ป่าไม้ ป่าสงวนหรือป่าชุมชน โดย คณะกรรมการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจจะมีสิทธิที่จะนำที่ดินเหล่านั้นมาจัดสรรให้เอกชนไม่ว่า จะเป็นสัญชาติไทยหรือต่างชาติจะสามารถทำสัญญาเช่าเป็นระยะยาวได้ถึง 99 ปี และรูปแบบการ บริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จโดยคณะกรรมการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจ หรืออาจกล่าวได้ว่าคณะ

กรรมนี้จะมีอำนาจเหนือท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยกรรมการจากคนท้องถิ่น 6 คน กรรมการจากภาครัฐอีก 4 คน ตามพรบ.การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

จากเหตุผลดังกล่าวเป็นสาเหตุให้ สอท. เห็นถึงความสำคัญของกลุ่มประชาคมแม่สอดต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจึงได้เสนอแนะให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากทำความเข้าใจและร่วมมือในกิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับกลไกการให้ความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนและประชาสังคมในพื้นที่เพื่อกำจัดปัญหาและอุปสรรคต่อความเห็นขัดแย้งอันอาจเกิดขึ้นในนโยบายครั้งนี้ ความร่วมมือและการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง สอท. และกลุ่มประชาคมแม่สอดเป็นเรื่องที่จำเป็นเพราะผลที่ได้รับจะทำให้การดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากจะมีความเป็นไปได้และเร็วยิ่งขึ้น

1.2.1.3. หอการค้าจังหวัดตาก

หอการค้าจังหวัดตาก (Tak Chamber of Commerce) ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2527 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดตากในขณะนั้นคือ นายกาจ รักษ์มณี ในฐานะนายทะเบียนหอการค้าประจำจังหวัดตาก โดยมีผู้ริเริ่มการจัดตั้งจำนวน 14 คน ซึ่งเป็นผู้ร่วมกันยื่นขออนุญาตได้แก่

1. นายรักษ์ คันดิสุนทร	สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดตาก ที่ปรึกษาหอการค้าและอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก
2. นายนิยม ไวยรัชพานิช	ประธานคณะกรรมการการค้าชายแดนหอการค้าไทย ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการหอการค้า
3. นายแคว้ว จันทรวีไลนคร	สมาชิกหอการค้า
4. นายถาวร เกียรติสิน	สมาชิกหอการค้า
5. นายสง่า สุนนพันธ์	สมาชิกหอการค้า
6. นางพจมาน หรมิ่งมงคล	รองประธานหอการค้า
7. นายฉัฐวุฒิ ทวีเกื้อกูลกิจ	กรรมการที่ปรึกษาหอการค้า
8. นายชูศักดิ์ ไชยวรรณ	สมาชิกหอการค้า
9. นายทรงวิทย์ ปรัญญาบริวัฒน์	สมาชิกหอการค้า
10. นายปณิธิ ตั้งผาคี	กรรมการที่ปรึกษาหอการค้า
11. นายวิรัช คามณีวงศ์	กรรมการที่ปรึกษาหอการค้า
12. นายประจักษ์ พงศ์เรขานานนท์	กรรมการที่ปรึกษาหอการค้า
13. นายสมจิตร ถิมถือชา	กรรมการที่ปรึกษาหอการค้า
14. นายเกียรติศักดิ์ เดิมทรัพย์สาร	สมาชิกหอการค้า

ความคิดริเริ่มก่อตั้งหอการค้าจังหวัดตาก สืบเนื่องจากในปี 2524 รัฐบาล ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เล็งเห็นความสำคัญของภาคธุรกิจเอกชนในการมีส่วนร่วมกับภาครัฐเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ จึงสนับสนุนให้ภาคเอกชนร่วมเป็นกรรมการในองค์กร “คณะกรรมการร่วมรัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ” หรือชื่อย่อ กรอ. โดยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานในระดับชาติและกำหนดให้หอการค้าไทย เป็นตัวแทนภาคเอกชนในกรอ.สำหรับในภูมิภาคมีการจัดตั้ง กรอ.จังหวัดขึ้นโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีกรรมการประกอบด้วยหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและหอการค้าจังหวัดตากเป็นตัวแทนภาคเอกชนในกรอ.จังหวัด หอการค้าจังหวัดตากตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อเป็นการส่งเสริมและให้คำปรึกษา การประสานงาน ด้านการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงินและธุรกิจทั่วไปในจังหวัด พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจแก่ภาครัฐและภาคเอกชนอื่นที่ต้องการความร่วมมือจากหอการค้า สถานที่ตั้งของหอการค้าจังหวัดตากอยู่ที่ โรงแรมเวียงตาก 2 อำเภอเมือง จังหวัดตาก ส่วนสำนักงานอำเภอแม่สอดตั้งอยู่ที่ 855 หมู่ 1 ต.ท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (สาระสืบค้นออนไลน์ www.takchamber.com เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552 เวลา 17:30)

ภายหลังจากที่อำเภอแม่สอดได้รับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา สอท. และกลุ่มสภาอุตสาหกรรมภาคเหนือ 17 จังหวัดสนับสนุนให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากมีบทบาทในการผลักดันการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สอด-เมืงวดีทุกรูปแบบ เนื่องจากมีความพร้อมสูงทั้งด้านการค้าและการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงสู่อินเดีย ปากีสถาน และยุโรปได้ และกลุ่มจังหวัดทั่วภาคเหนือจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการลงทุนในภูมิภาคตะวันออก-ตะวันตก (East - West Economic Corridor) ด้านบทบาทของหอการค้าจังหวัดตากก็ได้มีการณรงค์เสริมสร้างความรู้ในด้านการส่งออก-นำเข้าการค้าในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และการปรับกลยุทธ์การค้าชายแดนเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ทั้งหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมต่างมีความตื่นตัวและต่างให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน เช่น มีการร่วมกันระหว่างองค์กรเพื่อดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจกับนักธุรกิจเกี่ยวกับกฎระเบียบการนำเข้า ส่งออกสินค้าอุปโภค บริโภค วัตถุดิบในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมอย่างกว้างขวางโดยเชิญหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง และตอบข้อสงสัยแก่สมาชิก รวมทั้งอธิบายถึงวิธีการดำเนินงานตามนโยบายในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนของภาครัฐ และในขณะเดียวกันก็เปิดรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกเพื่อเป็นข้อมูลให้กับภาครัฐนำไปพิจารณาปรับเปลี่ยนให้เกิดความสะดวกแก่สมาชิคนั้นเอง โดยมีหลาย

ครั้งที่มีความร่วมมือกันระหว่างสภาอุตสาหกรรมและหอการค้าในการผลักดันแนวทางการวางแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเกี่ยวกับการลงทุนด้านสาธารณูปโภค และการวางผังเมืองของรัฐ เพื่อการป้องกันมิให้ภาครัฐกำหนดผังเมืองตามกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเพื่อประโยชน์ของรัฐเอง รวมทั้งการร่วมกันผลักดันและต่อรองกับระบบราชการในการลดระเบียบ ข้อกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจการของสมาชิกของทั้งสององค์กร (นายอำพล ฉัตรไชยาภรณ์ และสุชาติ ตรีรัตน์วัฒนา สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552)

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าเสียดายที่การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจต้องหยุดชะงักจากความพลิกผันทางการเมืองทำให้ทางการพม่าซึ่งจัดเตรียมพื้นที่กว่า 30,000 ไร่ตรงข้ามอำเภอแม่สอด เพื่อให้นักธุรกิจไทยเข้าไปลงทุนด้านการเกษตร เกษตรอุตสาหกรรม การค้าชายแดน และโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากของไทยทำให้เอกชนของจังหวัดตากโดยแกนนำสององค์กรคือหอการค้าจังหวัดตากและสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากต้องเร่งปลูกกระแสการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากไม่ว่าจะเป็นการเร่งระดมความเห็นจากสมาชิกทั้งของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก และหอการค้าจังหวัดตาก โดยการส่งตัวแทนจากทั้งสององค์กรเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และนำเสนอเป็นภาพข่าวเพื่อให้มีการเผยแพร่ต่อสาธารณชนเพื่อเป็นการกระตุ้น และกดดันรัฐบาลทุกชุดที่จัดตั้งขึ้นหลังปี 2549 (นายทวีกิจ จตุรเจริญคุณ สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) ซึ่งสอดคล้องกับการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ฉบับวันที่ 29 พฤษภาคม 2551 (วิเชียร มากบุญ 2551 : 16) ที่ระบุว่าหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากร่วมกันยื่นหนังสือขอให้รัฐบาลนายสมชาย วงษ์สวัสดิ์ ปิดฝู่นเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยขอให้มีการเร่งฟื้นฟูพื้นที่ชวเพื่อรับมือวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่กำลังลุกลามไปทั่ว โดยเฉพาะอุตสาหกรรมสิ่งทอที่อำเภอแม่สอดได้รับผลกระทบทำให้ออเดอร์ต่างประเทศลดลงร้อยละ 50 ส่วนความเห็นของนายเชิดศักดิ์ ชูศรี รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก (สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552) ให้ความเห็นที่ “บทบาทของสภาอุตสาหกรรมในการร่วมมือกับหอการค้าเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากมีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้นผลกระทบด้านเศรษฐกิจโลกเช่นที่เป็นอยู่ทำให้ยังต้องออกแรงผลักดันกันเยอะ ไม่ว่าจะเป็นการเพราะเหตุบ้านการเมืองที่ยังวุ่นวาย ส่งผลกระทบต่อภารกิจวางแผนของภาครัฐ ทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจต้องเตรียมงบประมาณท้องถิ่นเองเพื่อการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนสามารถดำเนินงานต่อไปได้เช่นเดียวกับภาคเอกชนทั้งสภาอุตสาหกรรมตามและหอการค้าจังหวัดตากต่างร่วมกันวางแผนรองรับการลงทุนไว้แล้วไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้แก่สมาชิกในด้าน โอกาสและความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กับการลงทุนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ในเขตเศรษฐกิจชายแดน รวมทั้งการที่ทั้งสององค์กรขอให้ทางผู้ว่าราชการจังหวัดช่วยยกเว้นกฎระเบียบในการขยายโควต้าสินค้าการเกษตรที่เป็นปัญหาของสมาชิก”

ส่วนนายอำพล ฉัตรไชยาภรณ์ (สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552) ให้ความเห็นว่า “ใน ส่วนภาคเอกชนของจังหวัดตากได้มีการประชุมวางแผนร่วมกันและพร้อมที่จะขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งการร่วมกันผลักดันนโยบาย โดยการไปยื่นหนังสือต่อสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเร่งดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน เพื่อพิจารณาการจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก รวมทั้งเร่งการประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี โดยเร็ว โดยทางหอการค้าจังหวัดตาก สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจะร่วมหารือวางแผนโดยจะมีการระดมตัวแทนองค์กรจาก 8 ภาคส่วน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก วิทยาลัยชุมชน สำนักงานสาธารณสุข โรงพยาบาล ภาคประชาชนและสื่อมวลชน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกอำเภอที่รัฐบาลประกาศอยู่ในเขตเศรษฐกิจชายแดนเพื่อระดมความคิดเห็นและให้ทุกฝ่าย ได้แสดงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากและให้สื่อมวลชนเสนอข่าว เพื่อเป็นการกดดันต่อรัฐบาล และจะร่วมกันออกหนังสือเพื่อเชิญผู้แทนคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนมาดูเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเมียวดี เพื่อชี้ให้เห็นว่าประเทศพม่ามิได้นิ่งเฉยหรือหยุดชะงักแต่มีการพัฒนาพื้นที่ชายแดนรองรับนโยบายของไทย โดยจะมีคุณสมบัติดิน ปรุชานหอการค้าสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเมียวดี เป็นผู้ให้ข้อมูล”

จากข้อมูลข้างต้นจึงสรุปได้ว่าบทบาทของ สอท. ในการสร้างพันธมิตรหรือแนวร่วม ในกรณีความร่วมมือระหว่างหอการค้าจังหวัดตากและ สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเพื่อร่วมกันมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในเรื่องระเบียบ ข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่จะใช้ในการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก รวมถึงการมีบทบาทร่วมกันในการนำเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคในการประกอบกิจการด้านการค้า ภาคอุตสาหกรรมเพื่อเป็นข้อมูลป้อนให้รัฐพิจารณาผ่อนปรนหรือปรับเปลี่ยนกฎระเบียบต่าง ๆ ให้เกิดความสะดวกแก่สมาชิกและประชาชนมากขึ้น รวมถึงบทบาทร่วมกันในการยื่นหนังสือต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจในนโยบายเพื่อเร่งการดำเนินการของรัฐ เพราะแผนการปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจได้หยุดชะงักเนื่องจากปัญหาด้านการเมืองตั้งแต่มีการรัฐประหารรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรในปี 2549 จนส่งผลให้เกิดการโยกย้ายข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ทำให้นโยบายของรัฐในครั้งนี้ไม่เป็นไปตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผน ดังนั้น สอท. จึงหนุนให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากร่วมกับหอการค้าจังหวัดตากและประชาคมแม่สอดกระตุ้น กคค. รัฐบาล ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

1.2.1.1. เทศบาลเมืองแม่สอด

บทบาทของ สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดในการผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอด (รูปแบบและแนวทางเกี่ยวกับการปกครองเมืองพญาและกรุงเทพมหานคร) โดยรวมเอาเทศบาลท่าสายลวด องค์กรการบริหารส่วนตำบลแม่ปะเป็นเขตการปกครองเดียวกัน แนวคิดเรื่องการจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของกลไกการบริหารเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากตามกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในระยะ 2549-2550 (คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ครั้งที่ 3/2548 : 4) การร่วมมือกันผลักดันการจัดตั้งปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารท้องถิ่นอย่างเป็นเอกภาพและศักยภาพในการวางแผนนโยบาย กฏระเบียบ ข้อบังคับที่ชัดเจน ปัจจัยเหล่านี้จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเป็นอย่างดี

บทบาทของ สอท. ต่อเรื่องดังกล่าวนี้ ทาง สอท. ได้มีความเห็นให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเร่งผลักดันโดยร่วมมือกับเทศบาลเมืองแม่สอดไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือในการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดกับคณะวิจัยที่ทางผู้บริหารเทศบาลเมืองแม่สอดจ้างมาศึกษาเรื่องดังกล่าว รวมถึงความร่วมมือในการจัดทำประชาคม ประชาพิจารณ์เรื่อง “การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอด เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก” เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2550 พร้อมกันนี้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในนามตัวแทนของ สอท. ได้รับเชิญเป็นที่ปรึกษาของคณะผู้บริหารเทศบาลเมืองแม่สอดเพื่อหารือเรื่องวิธีการผลักดันและช่องทางที่สามารถเข้าถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจ รวมถึงการให้คำปรึกษาแก่คณะผู้บริหารเทศบาลเมืองแม่สอดในเรื่องข้อกฎหมายและวิธีปฏิบัติในการจัดเก็บภาษีในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น

จากการที่ สอท. ให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดในการผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดนี้ สืบเนื่องมาจากรูปแบบและกลไกการบริหารจัดการท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยในแผนปฏิบัติการดังกล่าวไม่มีรายละเอียดถึงรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจน จึงเป็นภาระหน้าที่อีกประการหนึ่งของ สอท. ในการร่วมกันกับเทศบาลเมืองแม่สอดเพื่อสรรหารูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่เหมาะสม สอดคล้องกับเหตุผลและหลักการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวจะส่งเสริมให้เขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเป็นรูปธรรมเร็วยิ่งขึ้นและที่สำคัญนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากครั้งนี้เป็น

นโยบายในระดับสากลที่ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศสหภาพพม่าก็ได้ดำเนินนโยบายคู่ขนานไปกับประเทศไทยตั้งแต่มีการประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในปี 2547 เป็นต้นมา ประเทศพม่าได้ประกาศตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน 19 แห่งแล้วเช่นกัน โดยจังหวัดเมียวดีของประเทศพม่าที่อยู่ตรงข้ามอำเภอแม่สอดได้นำร่องเป็นแห่งแรกในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับที่อำเภอแม่สอดได้ประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ดังนั้นอำเภอแม่สอดจึงมีความจำเป็นที่จะเร่งผลักดันเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยเร็วเพื่อสอดรับกับเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภูมิภาคเอเชียใต้ (สัมภาษณ์นายทวิกิจ จตุรเจริญคุณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) ด้านความเห็นของ นายสุชาติ ตริรัตน์วัฒนา (สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552) ได้ให้ความเห็นในเรื่องบทบาทของ สอท. ที่ทำงานร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดว่า

“ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากนั้นได้ระบุถึงการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นให้มีอิสระในการบริหารแต่จะเป็นรูปแบบไหนนั้นยังไม่มีข้อสรุป เพราะในกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากได้กำหนดระยะเวลาในช่วง 2549-2550 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดการปฏิวัติเสียก่อนเรื่องราวที่ควรดำเนิน ไปก็หยุดชะงัก ดังนั้นจึงทำให้ทุกอย่างล่าช้า และสถานการณ์บ้านเมืองก็ยังคงไม่มีเสถียรภาพเพียงพอที่จะให้ทุกอย่างดำเนินไปได้ด้วยตัวเอง จึงเป็นสาเหตุให้ สอท. ต้องเข้ามามีบทบาทในการผลักดันในเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากร่วมกับหอการค้าจังหวัดตากและการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอด การทำงานร่วมกันของภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถให้น้ำหนักแก่เรื่องที่ต้องการผลักดัน และในฐานะองค์กรภาคเอกชนผู้มีส่วนได้เสียและเทศบาลเมืองแม่สอดจึงต้องช่วยกันผลักดันนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน”

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าบทบาทการร่วมกันผลักดันจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากของ สอท. กับเทศบาลเมืองแม่สอดนั้น ผู้แทน สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากนอกจากมีบทบาทในการร่วมประชุมเสวนาเรื่อง “การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอด เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก” เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2550 ที่ห้องประชุมเทศบาลเมืองสอด โดยมีประธานชุมชน ประชาชน ภาคเอกชนและประชาคมแม่สอดจำนวนมากว่าหนึ่งพันคนเข้าร่วมประชุมแล้วนั้น การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดยังเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการบริหารจัดการตามแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากที่ยังไม่มีรายละเอียด หรือรูปแบบที่แน่ชัด ดังนั้นในการผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอด จึงเป็นแนวคิดของเทศบาลเมืองแม่สอดเพื่อรองรับการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมในอนาคต เพราะการปกครองในรูปแบบดังกล่าวจะมีความคล่องตัวสูงและสามารถบริหารงบประมาณรายได้ที่เกิดจากท้องถิ่นโดยตรง และยังได้รับเงิน

จัดสรรจากงบประมาณแผ่นดินจากส่วนกลางเพื่อพัฒนาและปรับปรุงสาธารณูปโภคที่จำเป็นในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ดังนั้นการผลักดันการจัดตั้งองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดจึงเป็นส่วนหนึ่งของเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดที่ สอท. ต้องการผลักดัน และเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งเทศบาลเมืองแม่สอดกับ สอท. ต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากให้สำเร็จเป็นรูปธรรมเพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

2. บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านกระบวนการ ได้แก่ บทบาทในการขับเคลื่อนผลประโยชน์เข้าสู่การกำหนดนโยบาย โดยแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่

2.1 บทบาทของ สอท. ในการนำเข้านโยบายหรือป้อนนโยบาย คือ

2.1.1 การให้ข้อมูล

ภายหลังจากที่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ลงนามตามข้อตกลงในปฏิญญาบูกาม (Bagan Declaration) ในการประชุมระดับผู้นำ ACMECS เมื่อวันที่ 10-12 พฤศจิกายน 2546 รัฐบาลได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนข้อตกลงดังกล่าว ซึ่งหนึ่งในข้อตกลงในการพัฒนาพื้นที่นำร่องในลักษณะเมืองคู่แฝดระหว่างไทย-ประเทศพม่าเพื่อแก้ปัญหาด้านสังคม ด้วยแนวคิดการสร้างฐานการผลิตในพื้นที่บ้านที่เมืองน้องเพื่อเป็นเครื่องมือในการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชากรประเทศพม่า ลดการอพยพของแรงงานตลอดจนปัญหาทางสังคมซึ่ง Sister city ที่กำหนดการพัฒนาาร่วมกันระหว่างไทย-พม่า ระยะเวลาแรก คือ แม่สอด-เมียวดี / แม่สาย-ท่าจีเหล็ก (โครงการศึกษาความเหมาะสมของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจจังหวัดตาก 2549 : 6)

รัฐบาลจึงได้มีคำสั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสศช. จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ประธานหอการค้าไทย ร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน โดยมีการประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2547 เพื่อกำหนดกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก มติที่ประชุมเห็นชอบให้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก (ความก้าวหน้าการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก 2548 : 1)

คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจะทำหน้าที่ในการพิจารณาแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในเขตการลงทุนอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมเชื่อมโยงการผลิต

ที่จะเกิดขึ้นในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และศึกษาการจัดตั้งกลไกการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก (สุมาลี วงษ์วิจิตร 2550 : 24) ส่วนบทบาทของ สอท. ในคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจะเป็นการให้ข้อมูลในด้านเศรษฐกิจ โดยส่งผู้แทนที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่ต้องการผลักดันพร้อมทั้งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการจัดทำร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องและบทบาทในฐานะเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการทั้งหมด ในขณะที่เดียวกัน สอท. จะผลักดันข้อเรียกร้องของสมาชิกเข้าไปสู่วาระการประชุม เช่น การกำหนดสิทธิประโยชน์ในด้านภาษี สิทธิประโยชน์อื่นที่ไม่ใช่ภาษี สิ่งอำนวยความสะดวกในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก โดยเฉพาะเรื่องการจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง เพื่อการต่อรองให้ภาครัฐลดค่าธรรมเนียมการจ้างแรงงานต่างด้าว การขออนุญาตจ้างแรงงานแบบเข้ามา-เย็นกลับ หรือการทำงานตามฤดูกาลให้มีความสะดวกมากกว่าเดิม รวมทั้งการผลักดันขอให้เปิดเส้นทางรถไฟสายตาก-แม่สอดเพื่อความสะดวกและลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งของผู้ประกอบการในอำเภอแม่สอดและอำเภอใกล้เคียง การพยายามเข้าไปมีบทบาทในการลดอุปสรรคด้านมาตรการและกฎระเบียบของระบบราชการ ประเภทอุตสาหกรรมที่จะอนุญาตให้ลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก การวางผังเมือง และพื้นที่ที่จะจัดตั้งเป็นนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลประโยชน์ของสมาชิก สอท. ที่จำเป็นต้องผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรม (นายอเนก สิริวิเศษ สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552)

ในการดำเนินงานของ สอท. ในด้านการให้ข้อมูลผู้ที่มีอำนาจนโยบายนั้น เป็นเหตุผลที่ทำให้ สอท. แสวงหาโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนทั่วประเทศ เพื่อผลักดันให้นโยบายมีความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก โดย สอท. จะทำหน้าที่ป้อนข้อมูล พร้อมกับทำหน้าที่ในฐานะที่ปรึกษาด้านการลงทุน การจัดวางผังโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตากกับภาครัฐ เช่น สศช. กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กรมโยธาธิการและผังเมืองเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ลักษณะการผลักดันผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ สอท. ดำเนินการจะผลักดันผ่านกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินทั้งสิ้น (นายพยุหศักดิ์ วิสุทธิผล สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) สอดคล้องกับความเห็นของ สันติ วิชาศักดิ์คานนท์ (สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) ที่กล่าวว่า

“บทบาทของ สอท. จะมีลักษณะทั้งการให้บริการสมาชิก การรักษาผลประโยชน์ให้สมาชิก และมีหน้าที่ที่จะต้องให้ข้อมูลด้านความต้องการหรือข้อเรียกร้องของสมาชิกที่มีอยู่เข้าสู่กระบวนการตัดสินใจของรัฐเมื่อมีโอกาส หรือการแสวงหาโอกาสที่จะเข้าไปมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลเพื่อให้ นโยบายมีความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก ปัจจุบัน

ด้วยสภาพการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยภาคเอกชนจะมีบทบาทมากกว่าการให้คำปรึกษาด้านเศรษฐกิจแก่รัฐบาลเพียงอย่างเดียว ความเป็นสถาบันของ สอท. ทำให้สามารถเสนอนโยบายทางเศรษฐกิจกับรัฐได้โดยตรงจะเห็น ได้ชัดตั้งแต่มีการเปลี่ยนชั่วคราวจากการปกครองจากระบบราชการมาสู่ชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ และเมื่อนโยบายสาธารณะด้านเศรษฐกิจของรัฐเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์โดยตรงของ สอท. เช่น นโยบายเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ประกอบกับข้อเรียกร้องของสมาชิกสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากซึ่งเป็นสำนักงานสาขาของ สอท. ทาง สอท. จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการสายเศรษฐกิจ และส่งผู้แทนเข้าไปมีบทบาทในการให้ข้อมูลด้านการวางแผนทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าว และการผลักดันสิทธิประโยชน์ของสมาชิกเข้าสู่กระบวนการวางแผน นโยบาย และกำหนดรายละเอียด ในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่านอกจากบทบาทของ สอท. ในการให้ข้อมูลที่ เป็นข้อเรียกร้องของสมาชิกและนักธุรกิจเข้าสู่กระบวนการพิจารณาการวางแผนนโยบายหรือการนำเข้านโยบายแล้ว บทบาทของ สอท. ยังทำหน้าที่ในการร่างกฎหมายและวิธีการปฏิบัติในเรื่องที่ สอท. มีความชำนาญ เช่น การจัดระบบแรงงานต่างด้าวเป็นข้อมูลให้แก่ภาครัฐในการกำหนดนโยบาย ซึ่งการนำเสนอข้อมูลด้านแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากนั้น สอท. จัดได้ว่าเป็นผู้มีความชำนาญและเกี่ยวข้องต่อเรื่องดังกล่าวโดยตรง ดังนั้นข้อมูลต่าง ๆ ของ สอท. จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายเรื่องการจ้างแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากและสามารถกล่าวได้ว่าบทบาทในการป้อนข้อมูลของ สอท. ในเรื่องดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อผู้วางแผนนโยบายเป็นอย่างมาก

2.1.2 การทำประชาคม

ภายหลังจากที่อำเภอแม่สอดถูกจัดให้อยู่ในแผนพัฒนาเมืองชายแดนของรัฐตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา แนวคิดเรื่องการยกฐานะให้อำเภอแม่สอดจากเมืองชายแดนมาเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนในปี 2546 ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 18 พฤศจิกายน 2546 นั้น ทางจังหวัดตากและ สสช. จึงได้ศึกษาโอกาสในการพัฒนาและความเป็นไปได้ของอำเภอแม่สอดต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ให้เป็นฐานการผลิตตามแนวเศรษฐกิจเชื่อมโยงตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor) และได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีในวันที่ 19 ตุลาคม 2547 ซึ่งมีมติเห็นชอบในหลักการ โดยประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากอย่างเป็นทางการ ตลอดจนอนุมัติงบประมาณจำนวน 309.35 ล้านบาท เพื่อเร่งดำเนินการพัฒนาแก้ไขปัญหาเมือง การพัฒนาแก้ไขปัญหาาระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการลงทุน และงบประมาณเพื่อการศึกษาความเห็นของประชาชนเพื่อกำหนดพื้นที่ในการรองรับการลงทุน และ โครงการสร้างความรู้ความเข้าใจกับ

ประชาชน ก่อนที่จะเปิดการลงทุนในปี 2550 (โครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม 2549: 1)

แต่เนื่องจากการประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเป็นเพียงแนวทางที่ สศช. ได้ร่วมกับหน่วยงานราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกำหนดขึ้นโดยปราศจากรายละเอียดในแง่ของเนื้อหาและวิธีปฏิบัติ ดังนั้นหลังจากมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 แล้วนั้น จังหวัดตากและภาคเอกชนรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนปฏิบัติการ และการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก จึงได้ดำเนินการตามกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในแผนการสร้างความเข้าใจกับประชาชนต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยเริ่มจากการจัดทำประชาคมเพื่อรับฟังความเห็นและการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนการชี้แจงต่อประชาชนให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางของแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก (คณะกรรมการพิจารณาแนวการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน 2548 : 17)

สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจึงได้เชิญผู้แทนจาก สอท. เพื่อเข้าร่วมและมีบทบาทเป็นแกนนำของภาคเอกชนในการจัดทำประชาคมเพื่อสร้างความชอบธรรมต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ดังนั้นผู้แทน สอท. และประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก เทศบาลเมืองแม่สอด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ หอการค้าจังหวัดตาก ประชาคมแม่สอด และส่วนราชการจึงร่วมกันทำประชาคม โดยเชิญประชาชนในเขตพื้นที่ 3 อำเภอในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ในการทำประชาคมครั้งนี้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากขอความร่วมมือกับเทศบาลเมืองแม่สอดเชิญนายจักรภพ เพ็ญแข รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีร่วมกันทำประชาคมเรื่อง “เขตเศรษฐกิจพิเศษกับท้องถิ่น” ประเด็นหรือหัวข้อในการเสวนาจะเกี่ยวข้องกับข้อดี-ข้อเสีย ปัญหา และผลกระทบกับท้องถิ่น ประชาชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก เมื่อวันศุกร์ที่ 23 กันยายน 2548 ณ ลานหน้าศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตำบลแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยนายจักรภพ เพ็ญแข ได้กล่าวบนเวทีเสวนาว่า

“กรมเห็นชอบในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก พร้อมกับได้อนุมัติงบประมาณเพื่อพัฒนาอำเภอแม่สอดด้านการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม การค้าและการท่องเที่ยว ส่วนอำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาดกำหนดการพัฒนาในด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม

เชื่อมโยงกับอำเภอแม่สอด ที่ประชุม ครม.เห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติม ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ภาคเอกชน โดยสภาอุตสาหกรรม หอการค้าและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เสนอมา และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป” (สารออนไลน์ ผู้จัดการออนไลน์ วันที่ 20 มกราคม 2552) ภายหลังจากมีการเสวนาดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจและรับทราบถึงข้อดี-ข้อเสียของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ความเห็นของ นายสะอาด มีกำลัง ประธานชุมชนสักทอง (สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552) กล่าวว่า “การจัดประชามครั้งนี้ นอกจากจะจัดขึ้นเพื่อชี้แจงให้ประชาชนรับทราบถึงข้อดี-ข้อเสียของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้าถึงนโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐ รวมทั้งสามารถเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากต่อผู้แทนรัฐบาลหรือนายจรัลภพ เพ็ญแข ได้เลย เพื่อให้ นายจรัลภพ นำข้อมูลกลับพิจารณาจัดสรรงบประมาณและวางแผนนโยบายเรื่องเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก”

นายเทอดเกียรติ ชินสรนันท์ (สัมภาษณ์ วันที่ 22 มกราคม 2552) ได้ให้ความเห็นว่า “การพัฒนาแม่สอดเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล เทศบาลเมืองแม่สอดจึงมีแผนที่จะเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจกับประชาชน และได้เชิญผู้แทนจากรัฐบาลเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน และยังเป็นเวทีที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะรวมทั้งข้อเรียกร้องได้โดยตรงกับผู้แทนของรัฐบาล ซึ่งในการทำประชามนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก สิ่งที่ได้อาจการทำประชามจะทำให้รัฐบาลทราบถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง และยังเป็น การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้มีส่วนผลักดันนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก หลังจากเสร็จสิ้นการทำประชาม สอท. กับเทศบาลเมืองแม่สอดจะวางแผนผลักดันการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดต่อไปเพราะถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ส่วนท่านจรัลภพ เพ็ญแขยังฝากคำชื่นชมมายังประชาชนชาวแม่สอดว่า โชคดีที่ผู้นำองค์กรภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นหอการค้า และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากที่เห็นความสำคัญของท้องถิ่นและสามารถเข้าถึงประชาชน ได้เป็นอย่างดี และจะนำข้อมูลที่ได้อาจการทำประชาม ในวันนี้กลับไปพิจารณาผลักดันงบประมาณต่อไป” สอดคล้องกับความเห็นของ ประชาคมแม่สอด เกี่ยวกับการจัดเสวนานี้ นายวิบูลย์ กาสมสัน (สัมภาษณ์ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552) ได้ให้ความเห็นว่า

“บทบาทของ สอท. ในการร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดประชามครั้งนี้ จัดว่าเป็น การป้อนข้อมูลให้แก่ผู้มีอำนาจ ในนโยบาย โดยตรง เนื่องจากกิจกรรมการทำประชามครั้งนี้เป็น

ส่วนหนึ่งของกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก แต่อย่างไรก็ตามถือเป็นสิ่งที่มีจำเป็นและเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะให้ประชาชนได้รับรู้พร้อม ๆ กับการให้ผู้มีอำนาจได้มารับฟังข้อมูลต่าง ๆ จากประชาชนในพื้นที่ด้วยตัวเอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ซักถามในประเด็นข้อสงสัย ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งถือได้ว่า สอท. ทำหน้าที่ป้อนข้อมูลโดยตรงกับผู้มีอำนาจ ในนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในครั้งนี้ อย่างไรก็ตามถือได้ว่าบทบาทของ สอท. ครั้งนี้เหมาะสม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่อำเภอแม่สอดก็ว่าได้และเห็นด้วยที่ สอท. ควรมีบทบาทมากที่สุดในการทำประชาคม เพราะการทำประชาคมจะเปรียบเสมือนกับว่า สอท. ได้มีพันธกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และการที่ สอท. สามารถเชิญผู้แทนรัฐบาลไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตามถือว่าสภาอุตสาหกรรมและเทศบาลเมืองแม่สอดมีศักยภาพมากทำให้ประชาชนคล้อยตามในนโยบายของรัฐในครั้งนี้ได้”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าบทบาทของ สอท. ในกิจกรรมการทำประชาคมในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการทำหน้าที่ป้อนข้อมูลแก่ผู้มีอำนาจโดยตรง พร้อมกับมีการแถลงข่าวผ่านสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ทั้งทางหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ไปทั่วประเทศ เพื่อแสดงให้เห็นว่าการทำประชาคมประสบความสำเร็จ ประชาชนให้การยอมรับและเป็นการสร้างความชอบธรรมในทางการเมืองในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก การแถลงข่าวยังเป็นการกดดันและส่งอิทธิพลต่อภาครัฐและผู้มีอำนาจ ในการกำหนดแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเพื่อเร่งการดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากให้เกิดเป็นรูปธรรมเร็วขึ้น

2.1.3 การจัดสรรผลประโยชน์

บทบาทของ สอท. ในการจัดสรรผลประโยชน์นั้น สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดร่วมกันผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอด (รูปแบบและแนวทางเคียวกับการปกครองเมืองพัทยาและกรุงเทพมหานคร) โดยรวมเอาเทศบาลท่าสายลวด องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะเป็นเขตการปกครองเคียวกัน เนื่องจากแนวคิดเรื่องการจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของกลไกการบริหารเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากตามกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในระยะ 2549-2550 (คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน) เพื่อให้ท้องถิ่นมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการอย่างเป็นเอกภาพและมีศักยภาพในการการวางแผนนโยบายกฎระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดรายได้ในภาคอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากอย่างชัดเจน ปัจจัยเหล่านี้จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุนในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเป็นอย่างยิ่ง

ในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นย่อมมีปัญหา

อุปสรรค โดยเฉพาะปัญหาด้านผลประโยชน์ทางการเมือง สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก จึงมีบทบาทในการประสานความเข้าใจในความเห็นที่แตกต่างของประชาชน รวมทั้งจัดสรรผลประโยชน์ทางการเมืองให้ลงตัว กล่าวคือ ภายหลังจากเทศบาลเมืองแม่สอดได้เสนอแนวคิดเรื่องการรวมพื้นที่การปกครองจึงเกิดปัญหาความขัดแย้งของข้าราชการ และนักการเมืองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้นำชุมชนเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองท้องถิ่น เพราะเกรงว่าจะสูญเสียอำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์ที่เคยได้รับ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในฐานะผู้แทน สอท. ซึ่งไม่ได้เป็นทั้งนักการเมืองและไม่ต้องการมีตำแหน่งในทางการเมืองท้องถิ่นจึงสามารถทำหน้าที่ในการจัดสรรผลประโยชน์ของแต่ละท้องถิ่น โดยใช้ความเชื่อถือนขององค์กรและสัมพันธ์ส่วนตัวเข้าพูดคุยกับทุกส่วน และได้อธิบายทำความเข้าใจในผลประโยชน์ที่จะรับร่วมกันในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางการเมือง ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก จนสามารถทำให้ทุกฝ่ายมีความเห็นชอบอย่างเป็นทางการ เอกฉันท์ ภายหลังจากนั้นจึงดำเนินการทำประชาคม และประชาพิจารณ์ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อสร้างความชอบธรรมเพื่อประกอบการผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษต่อฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น คณะกรรมาธิการการปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน

นายเชิด สุขแ้วน (สัมภาษณ์ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในการประสานความเห็นที่แตกต่างว่า “จากการที่นายกเทศมนตรีเมืองแม่สอดและสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ได้จุดประกายและพยายามผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ โดยการรวมเขตปกครองเทศบาลเมืองแม่สอด เทศบาลตำบลท่าสายลวด และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะเป็นเขตปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้น มีการพูดคุยทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งการจัดประชุมที่ผ่านเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2551 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดตาก นายชุมพร พลรักษ์ เพื่อรองรับความเจริญเติบโตของการพัฒนาเศรษฐกิจการค้า การลงทุน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากและเขตนิคมอุตสาหกรรมแม่สอดนั้น ทางเทศบาลตำบลท่าสายลวดมีความเห็นด้วยในหลักการแต่ไม่แน่ใจว่าความมั่นคงทางการเมืองที่สะสมมายาวนานจะถูกรวบไปไว้ที่นายกเทศมนตรีเมืองแม่สอดแต่เพียงผู้เดียวหรือไม่ นอกเสียจากว่าจะมีการแสดงให้เห็นถึงเจตนาดีในการกระจายอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นและตำแหน่งทางการเมืองรวมทั้งผลประโยชน์ของประชาชนในท่าสายลวดได้อย่างลงตัว ที่สำคัญนายกเทศมนตรีเมืองแม่สอดไม่ได้สร้างความมั่นใจในเสถียรภาพทางการเมืองแก่เทศบาลตำบลท่าสายลวดเลย จนกระทั่งผู้แทนจาก สอท. คือประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเข้ามาเจรจาให้เกิดข้อยุติ โดยชี้ให้เห็นว่าท่าสายลวดจะได้รับการจัดเก็บภาษีสูงขึ้นจากร้อยละ 1.5 เป็นร้อยละ 30 จาก

มูลค่าการส่งออกปีละกว่า 13,000 ล้านบาท และผลประโยชน์จากภาษีโรงเรือนจากโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตากในนโยบายเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากอีกส่วนหนึ่งด้วย นอกจากนี้ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากยังให้ความมั่นใจในเรื่องโครงสร้างทางการเมืองในฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ ข้าราชการประจำและกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่แต่ละท้องถิ่นมีอยู่ในปัจจุบันก็จะไม่กระทบกระเทือน เช่น สภาท้องถิ่นก็จะมีสองระดับ ฝ่ายบริหารก็จะมีโครงสร้างที่ใหญ่ขึ้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็จะมีสถานภาพเช่นเดิม เนื่องจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นคณะกรรมการร่วมในการดำเนินการร่างกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จึงทำให้สมาชิกและผู้บริหารรวมถึงข้าราชการประจำของเทศบาลตำบลท่าสายลวดได้เข้าใจ เกิดการยอมรับและเห็นด้วย อย่างไรก็ตามเทศบาลท่าสายลวดพร้อมจะร่วมทำประชาคมกับเทศบาลเมืองแม่สอดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลแม่ปะ หากประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นอย่างไร ตนเองก็จะดำเนินการตามความเห็นส่วนใหญ่ของประชาชน”

นายมานพ ชะเชียวให้ความเห็นว่า “นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะพร้อมให้การสนับสนุน โดยขุบรวมกับเทศบาลเมืองแม่สอดและเทศบาลตำบลท่าสายลวดเป็นเขตปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ แต่จะต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของฝ่ายบริหารฝ่ายนิติบัญญัติ และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตให้ชัดเจนเพราะอาจถูกต่อต้าน หากผู้นำท้องถิ่นถูกลดบทบาท จึงอยากให้มีคนกลางเข้ามาเจรจาตกลงอย่างเป็นทางการมีข้อกำหนดที่เป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ท้องถิ่นและประชาชนชาวแม่ปะ การขุบรวมก็จะเกิดการยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากประชาชนด้วย ส่วนคนกลางที่น่าจะเข้ามามีบทบาทในการเจรจานั้นคือผู้แทนจาก สอท. เช่น ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก เพราะการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ในฐานะที่ สอท. มีบทบาทสำคัญในการผลักดัน เมื่อผู้แทน สอท. โดยประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากได้ชี้แจงทำความเข้าใจ ทำให้เราทราบถึงข้อดีในการบริหารการจัดเก็บรายได้ด้วยตัวเอง เช่น ผลประโยชน์จากภาษีการจ้างแรงงานต่างด้าว (Levy Tax) ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ภาษีดังกล่าวถ้าเราเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษแล้ว เราจะสามารถบริหารงบประมาณจำนวนนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนปีละเป็นพันล้านบาท รวมทั้งโครงสร้างทางการเมืองในฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ ข้าราชการประจำและกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็จะมีผลสำคัญเช่นเดิม เพราะประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากได้รับปากในฐานะเป็นคณะกรรมการร่วมในการดำเนินการร่างกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จึงทำให้เกิดความมั่นใจที่จะสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้”

ส่วนนายสุชาติ ศรีรัตนวัฒนา (สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552) ได้ให้ความเห็นในเรื่องบทบาทของ สอท. ในการจัดสรรผลประโยชน์ว่า “ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากนั้นได้ระบุดึงการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นให้มีอิสระในการบริหารแต่จะเป็นรูปแบบใดนั้นยังไม่มีข้อสรุป เพราะในกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากได้กำหนดระยะเวลาในช่วง 2549-2550 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดการปฏิวัติเสียก่อนเรื่องราวที่ควรดำเนินไปก็หยุดชะงัก ดังนั้นจึงทำให้ทุกอย่างล่าช้า และสถานการณ์บ้านเมืองก็ยังคงไม่มีเสถียรภาพเพียงพอที่จะให้ทุกอย่างดำเนินไปได้ด้วยตัวเอง จึงเป็นสาเหตุให้ สอท. ต้องเข้ามามีบทบาทในการผลักดันในเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากร่วมกับหอการค้าและการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอด ซึ่งในช่วงแรกยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างขัดแย้งกันในเรื่องรูปแบบ ตลอดจนผลประโยชน์ทางด้านการเมืองที่ไม่ลงตัว แต่ภายหลังทราบว่าผู้แทน สอท. โดยประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากได้เข้าไปมีบทบาทในการเจรจา ให้ความเข้าใจต่อผู้นำท้องถิ่นถึงโครงสร้างทางฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติในการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จึงทำให้ความขัดแย้งมีข้อยุติและได้รับความสนับสนุนจากทุกฝ่าย”

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าบทบาทของ สอท. เป็นการจัดสรรผลประโยชน์และเป็นตัวกลางในการเจรจาข้อตกลงทางการเมืองและผลประโยชน์ต่าง ๆ ในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดระหว่างเทศบาลเมืองแม่สอด เทศบาลตำบลท่าสายลวด และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ ซึ่งการกำหนดรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการบริหารจัดการท้องถิ่นในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยรูปแบบการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวจะช่วยให้การบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น รวมทั้งบทบาทของ สอท. ในการป้อนนโยบายให้แก่รัฐ กล่าวคือ สอท. ได้ร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดในการชี้แจงต่อคณะกรรมการการปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนถึงความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดครั้งนี้

2.1.4 การประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม

สืบเนื่องจากคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 เห็นชอบแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ตามที่คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนเสนอ โดยประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนครอบคลุม 3 อำเภอคือ อำเภอแม่สอดกำหนดการพัฒนาให้เป็นเขตการลงทุนด้านอุตสาหกรรม การค้า และการท่องเที่ยว ส่วนอำเภอพบพระและอำเภอแม่ระมาดกำหนดการพัฒนาด้านการเกษตร และอุตสาหกรรมเชื่อมโยงกับแม่สอด การดำเนินการกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ

คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนของ สศช. ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับการดำเนินงานของ สศช. จังหวัดตากจึงแต่งตั้งคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนเป็นไปตามกรอบการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ในคณะกรรมการชุดดังกล่าวมีผู้ว่าราชการจังหวัดตาก เป็นคณะกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดตากเป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการ นายอำเภอ หน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชน ได้แก่ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก หอการค้าจังหวัดตาก และผู้แทน สศช. ร่วมเป็นกรรมการ โดยการประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2549 ที่ ห้องประชุม 2 ศาลากลางจังหวัดตาก (การประชุมคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก 1/2549)

บทบาทของ สอท. ในด้านการประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐเริ่มจากความ ต้องการผลักดันข้อเรียกร้อง ผลประโยชน์ของกลุ่มผ่านกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินใน รูปแบบคณะกรรมการดังที่มีรายละเอียดข้างต้น การประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐจะมี ลักษณะการประสานงาน การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐในด้านต่าง ๆ ตามที่เจ้าหน้าที่รัฐ เรียกร้องหรือขอความร่วมมือ ซึ่งจะมีทั้งการพูดคุยเป็นการส่วนตัวและมีการเสนอขอความร่วมมือ ในที่ประชุมคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการประสาน ผลประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมนั่นเอง จากคำกล่าวนี้สอดคล้องกับ ความเห็นของนายสมชาย เปี่ยมศิลป์กฤษกร (สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552) ได้ให้ความเห็นว่า “บทบาทของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในฐานะผู้ประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ในที่นี้ หมายถึง การทำหน้าที่ให้คำแนะนำและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐในการประสาน อำนวยความสะดวก ให้กับหน่วยงานของรัฐ เช่น สรรพากรจังหวัดขอความร่วมมือกับ สอท. แข่งกับสมาชิกสภา อุตสาหกรรมจังหวัดตากให้ชำระภาษีโดยตรงที่สรรพากรจังหวัดตากเพราะที่ผ่านมากการชำระภาษี ของสมาชิกจะโอนไปชำระที่กรุงเทพฯ หรือสำนักงานใหญ่ของบริษัท เป็นต้น”

ส่วนนายเชิดศักดิ์ ชุศรี (สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552) ให้ความเห็นว่า “ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจะมีชื่อเป็นคณะกรรมการการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตาก มีบทบาทสูงมากในการให้ข้อเสนอแนะต่อที่ประชุมคณะกรรมการ และที่ประชุมต่าง ต้องขอความเห็นจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ในการกำหนดแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ ชายแดนเพราะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง บางครั้งการผลักดันเรื่องภาษี การกำหนดการชำระภาษี จะต้องหารือรอบกับ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก หลายครั้งที่มีการขอนักทวนข้าวด้วยกันเพื่อ พิจารณาเรื่องการกำหนดวิธีการเสียภาษีให้ถูกต้องเพราะโรงงานส่วนใหญ่ใช้แรงงานต่างด้าวผิด กฎหมาย เราไม่สามารถเก็บภาษีได้โดยตรงต้องอาศัยความร่วมมือกับทางสภาอุตสาหกรรมจังหวัด

ตากในการกำหนดมาตรการการเสียภาษีในลักษณะการขอความร่วมมือ ซึ่งภายหลังตกลงกันว่าจะมีการเสียภาษีแบบเหมาจ่าย แต่การจะดำเนินการให้ถูกต้องต้องผ่านการเสนอความเห็น ในที่ประชุม จึงสามารถนำมาตราการดังกล่าวออกใช้ได้”

เช่นเดียวกับความเห็นของ นายชนิด โสรัตน์ (สัมภาษณ์ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2552) ที่เห็นว่า “สอท. จะมีการประชุมระดับประธานอุตสาหกรรมจังหวัดทุกเดือนเพื่อรายงานความคืบหน้าในเรื่องต่าง ๆ ที่ สอท. เข้าไปมีบทบาทกับภาครัฐ รวมทั้งการผลักดันการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งบทบาทของ สอท. ในระดับจังหวัดตากจะเป็นการมอบหมายให้สำนักงานสาขาหรือสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นผู้ประสานงานและมีการกำหนดบทบาทของผู้แทน สอท. โดยจะมีการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐ กล่าวคือ การเคลื่อนไหวของ สอท. ในทางการเมืองจำเป็นต้องนำผู้แทนเข้าไปเป็นคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัดเสียก่อน โดยเฉพาะประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดที่มีพื้นที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน เช่น ตาก เชียงราย มุกดาหาร หนองคาย กาญจนบุรี โดยหลังจากที่คณะกรรมการในระดับจังหวัดผลักดันผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ต้องการเข้ามาสู่คณะกรรมการในชุดที่ใหญ่ขึ้น ทางเราก็จะมีผู้แทนอยู่ในระดับที่สูงขึ้นเช่นกันก็จะมีการรับเรื่องกันเพื่อผลักดันต่อไป ส่วนวิธีการผลักดันนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีรูปแบบทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ มีการประสานผลประโยชน์หรือเรียกว่ามีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้แทน สอท. เช่น ข้อเสนอแลกเปลี่ยนที่ทางจังหวัดขอให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นผู้เสนอในที่ประชุม โดยให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นผู้รับงานวิจัยเรื่องความเหมาะสมในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม การปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรของจังหวัดตาก ซึ่งงานวิจัยนี้ใช้งบประมาณ 15 ล้านบาท การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับ สอท. ดังกล่าวนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นเรื่องความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์นั่นเอง ซึ่งเกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติในสังคมไทย”

บทบาทของ สอท. ในการประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากนั้น สอท. จะให้มอบหมายให้ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นผู้แทน โดย สอท. จะกำหนดบทบาท การวางแผนการดำเนินงาน แลกเปลี่ยนและประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐโดยผ่านกระบวนการราชการแผ่นดินในรูปแบบคณะกรรมการทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการหรืออาจกล่าวได้ว่าการประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐของ สอท. นั้นเป็นความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์

2.1.5 การโน้มน้าวหรือการลอบบี้

จากการที่ สอท. ส่งตัวแทนเพื่อมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจชายแดนทั้งในระดับจังหวัดตากและระดับประเทศ ได้แก่ คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน และคณะกรรมการนโยบายพิเศษที่มีประธานคณะกรรมการคือ นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงอุตสาหกรรม เลขานุการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 10 คนเป็นกรรมการ และเลขานุการ คณะกรรมการเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยคณะกรรมการชุดนี้จะทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกรอบการดำเนินการของเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยมีอำนาจหน้าที่และการให้สิทธิพิเศษ เช่น การจัดหาที่ดิน วางผังเมืองและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตเศรษฐกิจ ซึ่งนโยบายที่ออกมาจะเป็นแม่แบบของแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และทำหน้าที่ในการกลั่นกรองข้อเสนอที่คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนเสนอมา (สุมาลี วงษ์วิฑิต และคณะ 2550: 7)

คณะกรรมการนโยบายพิเศษนี้เองทำให้ สอท. สามารถเข้าถึงนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี จึงเป็นโอกาสให้ สอท. ได้ผลักดันให้รัฐบาลจัดการประชุมกรม.สัญจรที่โรงแรมเซ็นทรัลพลาซ่าอโศก อ่าเภออโศก จังหวัดตากเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 ซึ่งเป็นวันที่กรม.ประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก รวมทั้งการใช้วิธีการลอบบี้คณะกรรมการเพื่อผลักดันข้อเรียกร้องโดยตรงต่อผู้มีอำนาจในเรื่องนั้น ๆ ส่วนการลอบบี้อย่างไม่เป็นทางการของ สอท. นั้นจะมีลักษณะการเข้าถึงผู้มีอำนาจในทางลับหรือเป็นการส่วนตัว กล่าวคือ สมาชิกของ สอท. ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ เช่น กลุ่มปูนซิเมนต์ไทย กลุ่มสหฟาร์ม กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ (CP) กลุ่มสหพัฒนพิบูลย์ บริษัทผาแดงอินดัสทรี กลุ่มเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองและนักการเมืองของฝ่ายรัฐบาล โดยเฉพาะประธาน สอท. นายสันติ วิชาศักดิ์คานนท์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของกลุ่มบริษัทสหพัฒนพิบูลย์ และเป็นอดีตสภานิติบัญญัติแห่งชาติปี 2549 ทำให้การผลักดันข้อเรียกร้องหรือการผลักดันนโยบายจึงราบรื่น (นายสุชาติ วิสุวรรณ สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) สอดคล้องกับความเห็นของ นายคมสัน เอกชัย (สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552) ที่ได้กล่าวถึงการลอบบี้ของ สอท. ว่า

“บทบาทด้านการลอบบี้ของ สอท. นั้นเกิดขึ้นในช่วงการทำประชาคมที่ สอท. ร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดเชิญนายจักรภพ เพ็ญแข มาร่วมเสวนาถึงข้อดีข้อเสีย ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งในช่วงก่อนการทำประชาคม สอท. โดยประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ได้มีการพูดคุยทำความเข้าใจกับประธานชุมชนทั้ง 18 ชุมชน ในอำเภอแม่สอด เกี่ยวกับการจัด

งานในครั้งนี้ ซึ่งนายกเทศมนตรีเมืองแม่สอดได้ประสานให้พูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการที่เทศบาลเมืองแม่สอด ประเด็นในการพูดคุยนั้น คือ เราต้องการให้การทำประชามเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเพราะจะมีผู้แทนจากภาครัฐเข้าร่วม และขอให้ประธานชุมชนได้ไปทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ของตนเองก่อน และขอให้รวบรวมประชาชนให้มารับฟังการเสวนาให้มากที่สุด พร้อมกับอธิบายให้ประชาชนในพื้นที่ของแต่ละชุมชนทราบถึงสิ่งที่จะได้รับ หรือผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และขอให้ประธานชุมชนทั้งหมดได้ช่วยให้ประชาชนให้ความสนับสนุนนโยบายของรัฐในครั้งนี้ด้วย”

จากคำกล่าวข้างต้นนี้เป็นความเห็นเรื่องการลอบบี้ผู้นำชุมชนทั้ง 18 ชุมชนของ สอท. ก่อนการทำประชาม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายสะอาด มีกำลัง (สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552) ประธานชุมชนสักทองที่กล่าวว่า “ในช่วงแรก ๆ ของการประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากประชาชนทั่วไปต่อต้านการตั้งนิคมอุตสาหกรรม แต่พอก่อนจะทำประชาม ทางสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากก็ได้มีการนัดพูดคุยเพื่อชี้แจงให้กลุ่มประธานชุมชนทั้ง 18 ชุมชนได้ทราบถึงจุดประสงค์ในการประชามในวันนี้ และประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากยังได้รับปากกับประธานชุมชนทั้งหมดแล้วว่า ถ้าการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากดำเนินไปได้ด้วยดีจะมีงบประมาณเพื่อปรับปรุงสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านให้ดียิ่งขึ้น” สอดคล้องกับความเห็นของ นายทวน ใจแก้วทิ (สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552) ประชาชนที่ไปร่วมฟังเสวนาให้ความเห็นว่า “ที่ได้มาร่วมประชุมในวันนี้เพราะทางประธานชุมชนของผมได้เรียกประชุมลูกบ้านและชักชวนให้มาฟังการทำประชามเพราะจะมีผู้แทนจากรัฐบาลมาด้วย ซึ่งถ้ามีข้อสงสัยอะไรเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากให้สามารถถามได้ แต่ทางประธานชุมชนซึ่งให้มีการพูดคุยกับทางผู้แทน สอท. นอกรอบแล้ว ก็เชียร์ให้ชาวบ้านยอมรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจจังหวัดตากในครั้งนี้เพราะจะนำความเจริญเข้ามาสู่อำเภอแม่สอดของเรา ส่วนความเห็นส่วนตัวผมเห็นด้วยว่าสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากควรเป็นเจ้าภาพร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอด ในการผลักดันการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเพราะเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งถือเป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนในการเข้ามารับฟังด้วยตนเอง และทำให้เข้าใจถึงสาเหตุความเป็นมาจนเกิดเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากได้ ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาบ้านเมืองเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นพวกเราลูกบ้านและประธานชุมชนเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในครั้งนี้”

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สอท. ใช้วิธีการลอบบี้ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ การผลักดันโดยทางตรงจะเป็นการทำประชามเพื่อแสดงให้รัฐเห็นถึงการยอมรับในนโยบายของประชาชนในพื้นที่ และการยื่นหนังสือต่อรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการผลักดันโดยจะมี

การเสนอเป็นข่าวด้วยทั้งหนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่นและหนังสือพิมพ์ระดับประเทศ เช่น การยื่นหนังสือต่อนางอุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานในเรื่องการแก้ไขนโยบายแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก รวมทั้งการเข้าพบนายชัชวาลย์ บรรณวัฒน์ สมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อยื่นหนังสือเรียกร้องการขยายโควตาการรับจำนำข้าวโพคของกุ่มสมาชิกเกษตรอุตสาหกรรม เป็นต้น (นายสันติ วิลาศศักดิ์คานนท์ สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552)

จากความเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าวิธีการลอบบี้ของ สอท. นั้นจะเกิดขึ้นทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม โดยทางตรงนั้นการลอบบี้จะดำเนินการโดยผ่านกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบคณะกรรมการ การพูดคุยทางลับกับประธานชุมชน ทั้ง 18 ชุมชนเพื่อขอให้สนับสนุนนโยบายผ่านการทำประชาคม และการยื่นหนังสือต่อผู้มีอำนาจในเรื่องที่เรียกร้อง การลอบบี้ทางอ้อมของ สอท. นั้นจะเป็นลักษณะการสร้างมติมหาชนโดยผ่านการทำประชาคมเพื่อให้รัฐยอมรับ และเป็นการสร้างความชอบธรรมในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากต่อไป

2.2 บทบาทของ สอท. ในการขานรับนโยบาย ได้แก่ การศึกษาบทบาทของ สอท. ในการจัดประชุม สัมมนาเพื่อให้ประชาชนในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเข้าใจถึงประโยชน์จากนโยบายของรัฐในครั้งนี้ รวมถึงการศึกษาบทบาทของ สอท. ในฐานะผู้มีส่วนร่วมร่างแผนแม่บทและแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เพื่อเป็นแนวทางแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

2.2.1 การจัดประชุมสัมมนา

ภายหลังจากที่อำเภอแม่สอดได้รับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 เป็นต้นมา สอท. และกลุ่มสภาอุตสาหกรรมภาคเหนือ 17 จังหวัด สนับสนุนให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากมีบทบาทในการผลักดันการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแม่สอด-เมียวดีทุกรูปแบบ เนื่องจากมีความพร้อมสูงทั้งด้านการค้าและการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงสู่อินเดีย ปากีสถาน และยุโรปได้ และกลุ่มจังหวัดทั่วภาคเหนือจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการลงทุนในภูมิภาค ตะวันออก-ตะวันตก สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและหอการค้าจังหวัดตากก็ได้มีการรณรงค์เสริมสร้างความรู้ในด้านการส่งออก-นำเข้าการค้าในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และการปรับกลยุทธ์การค้าชายแดนเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ทั้งหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากต่างตื่นตัว และขานรับนโยบายของรัฐในครั้งนี้ และต่างให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน เช่น มีการร่วมกันระหว่างองค์กรเพื่อดำเนินกิจกรรมให้ความรู้ ความ

เข้าใจกับนักธุรกิจเกี่ยวกับกฎระเบียบการนำเข้า ส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภค วัตถุประสงค์ในภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมอย่างกว้างขวางโดยเชิญหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง และตอบข้อสงสัยแก่สมาชิก รวมทั้งอธิบายถึงวิธีการดำเนินงานตามนโยบายในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนของภาครัฐ และในขณะเดียวกันก็เปิดรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกเพื่อเป็นข้อมูลให้กับภาครัฐนำไปพิจารณาปรับเปลี่ยนให้เกิดความสะดวกแก่สมาชิกนั่นเอง โดยมีหลายครั้งที่มีความร่วมมือกันระหว่างสภาอุตสาหกรรมและหอการค้าในการผลักดันแนวทางการวางแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเกี่ยวกับการลงทุนด้านสาธารณูปโภค และการวางผังเมืองของรัฐ เพื่อการป้องกันมิให้ภาครัฐกำหนดผังเมืองตามกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเพื่อประโยชน์ของรัฐเอง (นายอำพล ฉัตรไชยาภรณ์ และสุชาติ ศิริรัตนวัฒนา สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552)

การขานรับนโยบายของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและหอการค้าจังหวัดตากนี้ยังรวมถึงการร่วมกันจัดเสวนาเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ และระดมความคิดเห็นจากสมาชิกทั้งสององค์กรเพื่อร่วมกันแสดงพลังกันแสดงออกเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของภาครัฐ (อเนก สิริวิเศษ สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) ทั้งสององค์กรต่างเชิญผู้บริหารองค์กรเข้าร่วมประชุมสัมมนา ซึ่งจัดร่วมกับ สศช. เป็นงานสัมมนาความรู้ด้านการนำเข้า – ส่งออกในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2549 มีผู้เข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย หอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรม เกษตรและสหกรณ์ สุลกากรแม่สอด และพาณิชย์จังหวัดตาก การจัดงานในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ให้ผู้ประกอบการค้าขายและเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจกฎระเบียบด้านการนำเข้า-ส่งออกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยสามารถปรับใช้ได้ตามสถานการณ์การค้าที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเข้าสินค้าเกษตรภายใต้โครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนสินค้าเกษตร (Contract Farming) (รติกร กิ่งกำ 2549 : 3)

การจัดสัมมนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกโดยตรง รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องการผ่อนปรนการนำเข้า ระเบียบศุลกากร ในการนำเข้าผลผลิตการเกษตร และโควตาการนำเข้าสินค้าการเกษตรที่ได้รับการผ่อนปรน ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียว ถั่วลิสง และละหุ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อนักธุรกิจในพื้นที่เพื่อรองรับการค้าการลงทุนในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก การจัดสัมมนาก็เปรียบเสมือนการเตรียมความพร้อมให้กับสมาชิกของ สอท. และหอการค้าจังหวัดตาก หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการขานรับนโยบายของรัฐอีกประการหนึ่งที่องค์กรภาคเอกชนได้ร่วมมือกันดำเนินการ (นายเชิดศักดิ์ ชูศรี สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552)

การจัดการสัมมนายังเกิดขึ้นอีกหลายครั้งโดยแต่ละครั้ง สอท. จะเชิญตัวแทนจากภาครัฐ และ สศช. ร่วมอยู่ด้วยเสมอ ดังเช่น การประชุมเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2549 ในประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดนไทย-พม่าในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากโดยคณะวิทยาศาสตร์การจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรร่วมกับหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก จัดประชุมที่โรงแรมเซ็นทรัลแม่สอดฮิลล์ ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้ที่จะเพิ่มศักยภาพให้ประชาชนเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากมีความรู้และโอกาสด้านการลงทุน มีการนำสถิติการนำเข้าสินค้าต่างๆ ที่ผ่านจากประเทศพม่าเข้าสู่อำเภอแม่สอด วันที่ 18 ธันวาคม 2549 การเสวนาเรื่องความร่วมมือการเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนไทย -พม่า โดยสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ร่วมกับมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยที่โรงแรมเซ็นทรัลแม่สอดฮิลล์ โดยมีที่ปรึกษาหอการค้า คณะกรรมการหอการค้าประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและคณะกรรมการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากและสมาชิกร่วมเสวนาการเรื่องความรู้ด้านการนำเข้า-ส่งออกในเขตเศรษฐกิจชายแดนไทย-พม่าวันที่ 27 กรกฎาคม 2550 ประชุมสัมมนาการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การค้าการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อมุ่งสู่แผนปฏิบัติการเชิงบูรณาการ ที่โรงแรมเซ็นทรัลแม่สอดฮิลล์ วันที่ 29 กันยายน 2550 หอการค้าและสภาอุตสาหกรรมร่วมต้อนรับคณะสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อศึกษาฐานเส้นทางการค้าชายแดนด้านอำเภอแม่สอดและคูงาน เส้นทางการค้าจังหวัดเมียวดี ประเทศพม่าในโครงการบ้านพี่เมืองน้อง วันที่ 29- 30 สิงหาคม 2551 หอการค้าจังหวัดตากร่วมกับสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจัดสัมมนา "กลยุทธ์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบ EWCD ในทศวรรษหน้า" (กิจกรรมสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก 2546 : 8) สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของนายสุรชัย พึ่งจิตต์ตน รองผู้ว่าราชการจังหวัดตากที่ให้ความเห็นว่า "สอท. มีการเคลื่อนไหวในการขานรับนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้การจัดประชุมสัมมนาเป็นเครื่องมือในการประกาศและขานรับนโยบายของรัฐ เพื่อให้ประชาชนและนักธุรกิจเกิดความตื่นตัวและปรับสภาพธุรกิจเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งถือว่าเป็นการเปิด โอกาสให้นักธุรกิจในพื้นที่ได้มีความรู้และสามารถจับโอกาสในการลงทุน ได้ก่อน"

ส่วนนายวิบูลย์ กาศมสัน (สัมภาษณ์ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552) ให้ความเห็นว่า "ภาคเอกชน โดยเฉพาะ สอท. และหอการค้าจังหวัดตากได้ร่วมกันขานรับนโยบาย โดยการจัดประชุมสัมมนาและเชิญผู้แทนที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้แก่ประชาชน และนักธุรกิจ ในส่วนของประชามเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเป็น โอกาสที่ดีของอำเภอแม่สอดในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากและภาคเอกชนก็ขานรับนโยบาย ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามก็ขอให้ภาคเอกชนได้"

เปิดโอกาสให้กลุ่มอื่น ๆ ที่ขาดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นก่อนนโยบายได้มีส่วนร่วมในการขานรับนโยบายของรัฐในครั้งนี้ด้วย เพราะบางกลุ่มไม่สามารถหาช่องทางในการนำเสนอต่อผู้กำหนดนโยบายได้ การที่ สอท. ให้โอกาสนักธุรกิจต่าง ๆ นอกเหนือจากสมาชิกของตัวเองถือได้ว่าเป็นการหาจุดยืน และผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม ทั้งยังเป็นการสร้างมิติมหาชนอีกประการหนึ่งด้วย”

สอท. ในฐานะภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและเป็นกลุ่มผลประโยชน์ในระดับมหภาคได้มีการเคลื่อนไหวขานรับนโยบายตั้งแต่ทราบนโยบายของรัฐบาลในเรื่องปฏิญญาพுகาม โดยใช้วิธีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกและประชาชนเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก การดำเนินการของ สอท. ในครั้งนี้มีนัยของการสร้างมิติมหาชนอีกประการหนึ่งด้วย

2.2.2 บทบาทของ สอท. ในการร่างแผนแม่บท และแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

ในปี 2546 รัฐบาลไทยได้กำหนดจัดตั้งพื้นที่ชายแดน 2 แห่ง ในพื้นที่ตามแนวคิด ACMECS ซึ่งนอกจากจะมีเป้าหมายในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและการลงทุนแล้ว ยังเป็นกลยุทธ์ในการสนับสนุนการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อลดปัญหาชายแดนอีกประการหนึ่ง โดยการดำเนินการกำหนดการพัฒนาควบคู่กันใน 3 ด้าน คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแผนสนับสนุน สิทธิประโยชน์และมาตรการสนับสนุน และการจัดตั้งกลไกบริหารจัดการ โดยเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะรัฐเคยประสบความล้มเหลวในนโยบายพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard) เนื่องจากจะต้องตั้งอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานจำนวนมากมารวมไว้ที่จุดเดียวเพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารงาน (Functional-based Management) ทำให้เกิดแรงต่อต้านมาก และในที่สุดก็ต้องใช้ระบบประสานงานภายใต้กลไกคณะกรรมการ (Area-based Management) จึงทำให้กิจกรรมภายใต้นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้รัฐต้องการเข้าภาพในการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรม การค้าการบริการ และการลงทุน เข้าภาพดังกล่าวจึงหมายความว่าความถึงภาคเอกชนนั่นเอง

กลไกในการบริหารจัดการแบบคณะกรรมการที่ได้กล่าวข้างต้นได้แก่คณะกรรมการนโยบายเขตพิเศษ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้าไทย องค์การภาคประชาสังคม มหาวิทยาลัยของรัฐ อีกไม่เกินคน 10 คนเป็นกรรมการ โดยทำหน้าที่เสนอ ครม. เกี่ยวกับ (1)

นโยบายเขตเศรษฐกิจชายแดน หรือแผนแม่บท (2) ศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ ความเป็นไปได้ ทางเศรษฐกิจ ผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับ และในด้านความคุ้มค่าด้านการลงทุน วิธีบริหารจัดการ สิทธิพิเศษที่จะให้แก่ผู้ประกอบการ หรือผู้อยู่อาศัยในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยให้ เอกชนเป็นผู้นำเสนอ และความสัมพันธ์กับจังหวัด กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ ประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ (3) เสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติ หลักการ และตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ การทำหน้าที่ของ คณะกรรมการนโยบายเขตพิเศษจะถูกกำกับดูแลโดยรัฐและดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทในฐานะ องค์กรมหาชน

จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ชัดว่ารัฐมีปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการและ รัฐให้ความสำคัญกับองค์กรภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้า ไทย และองค์กรประชาสังคมเพื่อร่วมกันหน่วยงานของรัฐในการเป็นเจ้าภาพในรูปแบบ คณะกรรมการ ซึ่งถือเป็นโอกาสของ สอท. ในหลายด้านยกตัวอย่าง เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมใน การจัดทำแผนแม่บท ซึ่งหมายรวมถึงสิทธิพิเศษอันจะเกิดขึ้นในเขตเศรษฐกิจชายแดนและเขต เศรษฐกิจพิเศษซึ่งในหลักการได้ระบุให้เอกชนเป็นผู้หาวิธีบริหารจัดการสิทธิพิเศษที่จะให้แก่ ผู้ประกอบการอย่างชัดเจน สอดคล้องกับการดำเนินการของ สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ตากในการจัดการประชุมรวบรวมข้อเรียกร้องของสมาชิก ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ด้านการค้าและการลงทุน และการจัดเสวนาที่ สอท. จัดทำร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดและประชา สังคมในการเสวนาเรื่อง “เขตเศรษฐกิจพิเศษกับท้องถิ่น” ประเด็นหรือหัวข้อในการเสวนาจะ เกี่ยวกับข้อดี-ข้อเสีย ปัญหา และผลกระทบกับท้องถิ่น ประชาชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดตาก เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2548 เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชนในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตากเพื่อนำเสนอและเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนแม่บท ซึ่งในภาพรวมของแผนแม่บทและ แผนปฏิบัติการ โครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากจะเกี่ยวข้องกับการจัดตั้งนิคม อุตสาหกรรม ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการปรับโครงสร้างการผลิตในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตาก จะประกอบด้วย 4 แผนแม่บท ได้แก่

2.2.2.1 แผนแม่บทการจัดตั้งและการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนของนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดตาก

ความสำคัญของแผนนี้จะมีลักษณะเป็นการศึกษาความเหมาะสมในการจัดตั้งนิคม อุตสาหกรรมจังหวัดตากที่สามารถเชื่อมโยงการผลิตกับประเทศสหภาพพม่าได้ ในแผนนี้บทบาท ของ สอท. จะมอบให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเข้าไปเป็นกรรมการร่วมตั้งแต่การคัดเลือกพื้นที่

โดยทำการรวบรวมพื้นที่จากที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนและที่ดินที่เป็นของรัฐ เช่น ที่ดินในเขตป่าตามมติคณะรัฐมนตรี ท่งเลียงสัตว์ ทั้งนี้การรวบรวมที่ดินจำเป็นต้องมีความเหมาะสมทางกายภาพ เช่น ใกล้เคียงชุมชน และมีความเหมาะสมตามหลักวิศวกรรมตามข้อเสนอแนะของประชาชนในการเสวนาเรื่อง “เขตเศรษฐกิจพิเศษกับท้องถิ่น” เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2548 นอกจากนี้บทบาทในการรวบรวมพื้นที่เพื่อให้การนิคมอุตสาหกรรมในการคัดเลือกพื้นที่แล้วนั้น บทบาทของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจะให้ข้อเสนอแนะแก่การนิคมอุตสาหกรรมในเรื่องประเภทของอุตสาหกรรมที่จะเข้าไปลงทุน เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ เสื้อผ้า อัญมณี เครื่องประดับ เฟอร์นิเจอร์ ชิ้นส่วนยานยนต์ อิเลคทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น และไม่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ไม่มีสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และการเสนอแนะต่อการนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตากในด้านพื้นที่ใช้สอยในแต่ละโรงงาน เช่น การสร้างที่พักคนงาน เพราะตามกฎหมายแรงงานต้องพักอาศัยภายในโรงงานหรือการเพิ่มพื้นที่เพื่อการสันทนการหลังเลิกงาน รวมทั้งสาธารณูปโภคที่จำเป็นในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก

ข้อมูลต่าง ๆ ที่สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากได้เสนอแนะต่อการนิคมอุตสาหกรรมเพื่อจะเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการประชุมเพื่อรับความต้องการของสมาชิก เพื่อให้การนิคมอุตสาหกรรมทำการออกแบบด้านวิศวกรรมและผังบริเวณในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตากให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก ซึ่งก็หมายความว่าข้อมูลจากการเสนอแนะของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจึงเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่รัฐนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติตนเอง (นายชัยยุทธ เสนิตันติกุล สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 552) รวมทั้งการเสนอแนะการให้บริการต่าง ๆ แก่สมาชิกในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก และสิทธิประโยชน์ด้านภาษีและไม่ใช่ภาษี เช่น การผ่อนปรนการใช้แรงงานต่างด้าวแก่สมาชิกที่จะเข้าไปตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก หรือการเสนอแนะต่อการนิคมอุตสาหกรรมในการระดมทุนในการจัดซื้อจัดสร้างระบบสาธารณูปโภคในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก และข้อเสนอแนะต่อการนิคมอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาระบบขนส่งเชื่อมโยงนอกเขตนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านโลจิสติกส์นายชนิด โสรัตน์ในฐานะผู้แทนของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นผู้ให้ข้อมูลและเชิญประชุมร่วมกับการนิคมอุตสาหกรรม และนอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้การนิคมอุตสาหกรรม โดยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจัดสัมมนา เรื่อง “เขตเศรษฐกิจชายแดนแม่สอด โอกาสการค้า และการลงทุน” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 4 สิงหาคม 2548 ณ โรงแรมเซ็นทรัล แม่สอดฮิลล์ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2.2.3 แผนแม่บทการพัฒนาและการปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ 3 อำเภอ จังหวัดตาก

ความสำคัญของแผนนี้อยู่ที่การเพิ่มขีดความสามารถทางการเกษตรและการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรและองค์กรทางการเกษตร โดยการพัฒนาศักยภาพในการผลิตสินค้าทางการเกษตร โดยจะเป็นการศึกษาด้านการผลิตสินค้าเป้าหมายที่มีปริมาณเพียงพอไม่มากและไม่น้อย ทั้งนี้ทางสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากได้ให้ความเห็นและข้อปฏิบัติต่อเกษตรจังหวัดในการให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องของปริมาณความต้องการของตลาด ซึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเกษตรกรมักผลิตสินค้าการเกษตรแบบไม่มีการวางแผนความต้องการของตลาดทำให้บางฤดูจะมีสินค้าล้นตลาดจนทำให้รัฐต้องเข้ามาแทรกแซงราคาไม่ให้ตกต่ำ รวมทั้งข้อเสนอแนะจากสภาอุตสาหกรรมในการทำการเกษตรเชื่อมโยงกับพม่า เพื่อสร้างงานและรายได้ให้แก่ชาวพม่าบริเวณชายแดน รวมทั้งการเสนอต่อคณะกรรมการฯ ในที่ประชุมที่เกี่ยวข้องเนื่องการผลิตเพื่อการอุตสาหกรรมได้แก่การเสนอแนะให้อำเภอพบพระเป็นฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมทางการเกษตรเช่น โรงงานแปรรูปถั่วเหลือง อาหารแปรรูปฮาลาลของอิสลาม อุตสาหกรรมผักแช่แข็งและผักกระป๋อง เป็นต้น เพราะในจังหวัดตากมีผลิตผลทางการเกษตรหลายชนิดซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นฐานการผลิตทางการเกษตรและความสามารถในการแข่งขันด้านราคากับตลาดโลก รวมทั้งรัฐบาลยังมีนโยบายการสนับสนุนโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อครบวงจร และการปลูกพืชอาหารสัตว์ (นายวิบูลย์ กาสมสัน สัมภาษณ์ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552) และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากยังเสนอให้เกษตรจังหวัดแนะนำให้เกษตรกรใช้สารเคมีในการเร่งผลผลิตที่ไม่เป็นอันตรายและเพิ่มคุณภาพของพันธุ์พืช เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพของสินค้าการเกษตรให้เข้าสู่ตลาดพรีเมียร์ (Premier) ซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการทั้งตลาดในประเทศและนอกประเทศ และสภาอุตสาหกรรมยังเสนอแนะให้เกษตรกรเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของพม่าตามนโยบายเขตเศรษฐกิจการผลิตร่วม (Co-production Area) เป็นการลดอัตราการใช้ที่ดินป่าสงวนของเกษตรกรในพื้นที่ และจะเป็นการลดมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการทำการเกษตรโดยข้อเสนอนี้ทางสภาอุตสาหกรรมเรียกร้องให้ที่ประชุมมีความเห็นว่าควรลดขั้นตอนทางศุลกากร เพราะเป็นเงื่อนไขจากนโยบายโครงการเขตเศรษฐกิจการผลิตร่วม (นายเชิดศักดิ์ ชูศรี สัมภาษณ์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552)

2.2.3 แผนแม่บทการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม

ในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมตานั้นจะมีการก่อสร้างและปรับปรุงเมือง สิ่งเหล่านี้จะสร้างมลพิษและสิ่งรบกวนต่อกิจกรรมและวิถีชุมชนตั้งแต่อำเภอเมืองตาก อำเภอแม่สอด พบพระ และแม่ระมาด โดยเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับการเลือกเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตากในอำเภอแม่สอด ทั้งด้านมลพิษทางเสียง การจราจรทางบกและทางอากาศ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2549 : 3-7) บทบาทของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในแผนแม่บทการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะมีลักษณะการขอความร่วมมือและการสร้างความเข้าใจกับสมาชิกสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเพื่อร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมและในขณะเดียวกันจะสร้างมาตรฐานให้โรงงานของสมาชิกทำบ่อบำบัดน้ำเสีย เสียง และกลิ่นที่ออกมาจากโรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นโครงการของสภาอุตสาหกรรมต่อเรื่องดังกล่าว

สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากยังได้มีการเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติให้การนิคมอุตสาหกรรมใช้เทคนิคทางวิศวกรรมชั้นสูงหรือเทคโนโลยีทันสมัยในการก่อสร้างสาธารณูปโภคภายในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก เพื่อเป็นการลดภาวะโลกร้อน เช่น การใช้พลังงานจากแผงเซลล์สุลในการผลิตไฟฟ้าในส่วนที่สามารถทำได้ หรือการก่อสร้างที่ใช้อิฐมวลเบาเพื่อลดการใช้อิฐหินปูนทราย และยังทำให้สิ่งก่อสร้างนั้นมีการระบายอากาศที่ดี พร้อมกันนี้สภาอุตสาหกรรมเสนอให้การนิคมอุตสาหกรรม ใช้เครื่องระบายอากาศไอน้ำภายในโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อลดการใช้เครื่องปรับอากาศซึ่งเป็นการลงทุนระยะยาวที่คุ้มค่าด้านเศรษฐกิจและส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม (นายสภกษม เหม สัมภาษณ์ วันที่ 24 มกราคม 2552) และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากยังมีบทบาทในการมีส่วนร่วมจัดทำโครงการสนับสนุนการเชื่อมโยงทางสังคมและวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มขึ้น โดยทางจังหวัดตากร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หอการค้าจังหวัดตาก สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก และประชาคมแม่สอดยกร่างโครงการ โดยแบ่ง 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ด้านการศึกษา เป็นการสนับสนุนการศึกษาภาษาไทยแก่นักศึกษาทุนแลกเปลี่ยนพม่า-ไทย และโครงการสนับสนุนการพัฒนาและยกระดับทรัพยากรมนุษย์เคลื่อนที่ 2) ด้านสาธารณสุข จะเป็นแผนงานสาธารณสุขเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ ไทย-พม่าและเป็นงานสุขภาพภาคประชาชน 3) สังคมและวัฒนธรรม เป็นโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยสัญจรสู่พม่า โครงการศึกษาสำรวจเส้นทางแม่สอด-พม่า สู่ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ การศึกษาและวัฒนธรรม และกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อ

เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีกับประเทศเพื่อนบ้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2548 : 17)

2.2.4 แผนแม่บทการปรับปรุงการบริหารจัดการภาครัฐในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัด บทบาทของสภาอุตสาหกรรมต่อแผนแม่บทด้านการบริหารจัดการจะมีลักษณะการเสนอแนะต่อคณะกรรมการนโยบายเขตพิเศษถึงวิธีปฏิบัติและการปรับปรุงข้อกำหนด กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคในด้านการค้าการลงทุน และบทบาทในการมีส่วนร่วมในฐานะกรรมการในทุกคณะกรรมการแนวคิดการจตุรประสงค์การบริหารจัดการภาครัฐและการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการบริหารจัดการในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยแบ่งรูปแบบคณะกรรมการออกเป็น 3 ระดับได้แก่ ในระดับประเทศ : คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งและบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดตาก ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ประธานหอการค้าไทย คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน โดยมีการประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2547 (ความก้าวหน้าการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตาก 2548 : 1) มีหน้าที่ในการพิจารณาแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในเขตการลงทุน อุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมเชื่อมโยงการผลิตระหว่างไทย-พม่า รวมถึงการศึกษาความเหมาะสมในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ตลอดจนประเภทของอุตสาหกรรมที่จะเข้ามาลงทุน การวางผังเมือง การพัฒนาสาธารณูปโภค สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตาก และศึกษาการจัดตั้งกลไกการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก (สุมาลี วงษ์วิจิตร 2550 : 24)

ในระดับเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ได้แก่ คณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตาก มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนเป็นไปตามกรอบของแผนการปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ในคณะกรรมการชุดดังกล่าวมีผู้ว่าราชการจังหวัดตากเป็นคณะกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก เป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการ นายอำเภอ หน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชนได้แก่ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก หอการค้าจังหวัดตาก และผู้แทน สศช. ร่วมเป็นกรรมการ โดยการประชุม

ครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2549 ที่ห้องประชุม 2 ศาลากลางจังหวัดตาก ที่ประชุมเสนอพิจารณา การดำเนินการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากตามแผนในปี 2549-2550 โดยมีสาระพอสรุปลได้ ดังนี้ (1) เร่งวางผังเมืองรวมระดับอำเภอและผังเฉพาะชุมชนชายแดน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลัก เช่น สนามบิน สถานีขนส่งสินค้า แหล่งท่องเที่ยว แก้ไขปัญหาเมือง โดยเฉพาะระบบบำบัดขยะ ปัญหาน้ำท่วม ในเขตเทศบาล (2) กำหนดการลงทุน พัฒนาด้านการเกษตร และประสานภาคเอกชน ในการย้ายฐานลงทุนในปี 2550 (3) สนับสนุนโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้าการลงทุน สินค้าเกษตร (Contract Farming) เพื่อเชื่อมโยงสังคมวัฒนธรรมไทย - พม่า (4) กำหนดการจัดระบบแรงงานต่างด้าว (5) สร้างความรู้ความเข้าใจและกลไกการมีส่วนร่วมสนับสนุนการ ดำเนินการภาคประชาสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาสังคมและจัดให้มีประชุมเชิงปฏิบัติการ (การประชุมคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก 1/2549 : 3)

ระดับนิคมอุตสาหกรรม ได้แก่ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยซึ่ง ประกอบด้วยผู้ว่าการนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นประธานกรรมการ ผู้ว่าราชการ ผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก หอการค้าจังหวัดตาก ประชาคม แม่สอด เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินการนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก รวมทั้งการกำหนดสิทธิพิเศษภายในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดตาก โดยผู้ว่าการนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดตากจะเป็นมืออาชีพที่จ้างเข้ามาเป็นผู้บริหารจัดการซึ่งมีลักษณะคล้ายการจัดการของ การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2548 : 17)

ดังนั้นทาง สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในฐานะเป็นคณะกรรมการในทุก ระดับจะต้องเข้าไปมีบทบาทในเรื่องนี้อย่างแข็งขันเพราะการสรรหาผู้ว่าการนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดตาก จะทำให้สภาอุตสาหกรรมสามารถเข้าไปมีอิทธิพลหรือการเข้าไปมีบทบาทในการวาง นโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ สอท. รวมทั้งพิทักษ์สิทธิ ประโยชน์ต่าง ๆ และการจัดสรร โควตา ประเภทของอุตสาหกรรมเป้าหมายในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดตาก บทบาทดังกล่าวนี้จะอยู่ในขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งถ้าเป็นไปตาม แนวทางนี้จะสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก และจะทำให้ สอท. เพิ่มจำนวนสมาชิก รวมทั้ง มีแนวโน้มที่จะดึงนักลงทุนจากต่างประเทศที่กำลังมองหาแหล่งลงทุนและการนำนโยบายเรื่อง แรงงานต่างด้าวมาปฏิบัติในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากจะทำให้ปัญหาของสมาชิกสภา

อุตสาหกรรมสายต่างจังหวัดลดลงและขยายการลงทุนมาที่จังหวัดตากเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

2.2.2 บทบาทของ สอท. ในการวางแผนทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในนโยบายเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

ภายหลังจากมีการประกาศจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากปี 2547 คณะรัฐมนตรีได้มอบให้กระทรวงแรงงาน โดยคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) เป็นผู้พิจารณาดำเนินการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก 2 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการจัดตั้งศูนย์พักรอการส่งกลับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองจังหวัดตาก และ (2) โครงการจัดระเบียบและอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานแบบมาเข้า-เย็นกลับ หรือทำงานตามฤดูกาลบริเวณชายแดน โดยมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุญาตให้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ภายใต้เงื่อนไขบันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน (MOU) โดยให้มีแนวทางสอดคล้องกับนโยบายด้านความมั่นคง และการสกัดกั้นแรงงานต่างด้าวและสนับสนุนการลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนเป็นหลัก ทั้งนี้โครงการจัดตั้งศูนย์พักรอการส่งกลับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองจังหวัดตาก และ โครงการจัดระเบียบและอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานแบบมาเข้า-เย็นกลับ หรือทำงานตามฤดูกาลบริเวณชายแดนนั้นจะอยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวจังหวัดตาก ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดตากเป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากร่วมเป็นกรรมการในการพิจารณาแนวทางเพื่อเสนอต่อ กบร. ต่อไป (คณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ครั้งที่ 3/2548 : 4-5)

ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากนั้นเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า นอกจากปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการขยายความร่วมมือด้านการลงทุนในภูมิภาคเอเชียใต้ หรือการเชื่อมโยงเส้นทางตามแนวคิดการพัฒนาการลงทุนในภูมิภาคตะวันออก-ตะวันตก ยังมีปัจจัยด้านแรงงานต่างด้าวชาวพม่าเป็นแรงจูงใจประการหนึ่งที่รัฐไม่สามารถปฏิเสธได้ว่านักลงทุนส่วนใหญ่ที่จะเข้ามาลงทุนก็เพราะเหตุผลทางด้านแรงงานที่มีเป็นจำนวนมากในอำเภอแม่สอด ซึ่งแรงงานดังกล่าวเป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่หลบหนีเข้าเมือง โดยผิดกฎหมาย และก่อนหน้าที่รัฐจะประกาศให้อำเภอแม่สอดเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากก็มีนักลงทุนทยอยเข้ามาเปิดโรงงานอุตสาหกรรมโดยใช้แรงงานต่างด้าวดังกล่าวทั้งที่เป็นแรงงานที่ได้รับการผ่อนปรนจากนโยบายการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวของรัฐ และบางโรงงานที่ลักลอบใช้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายทั้งหมด ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้นักลงทุนรายใหม่ที่มีศักยภาพด้านการลงทุนสูงไม่

กล้าที่เข้ามาลงทุนอย่างเป็นทางการเป็นกิจจะลักษณะเพราะเกรงเรื่องความไม่แน่นอนของรัฐต่อนโยบายด้านแรงงานต่างด้าว ทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคในการชักชวนนักลงทุน จนเมื่ออำเภอแม่สอดได้รับการประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2547 จึงเป็นเรื่องที่ดีและเป็นโอกาสของ สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในการที่จะเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและการวางแผนนโยบายเรื่องแรงงานต่างด้าวชาวพม่าแก่รัฐให้มีความชัดเจนและมีความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อทั้งโรงงานอุตสาหกรรมทั้งที่เป็นสมาชิก และกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายในอนาคต เพื่อเป็นโอกาสขยายการลงทุนเข้ามาสู่อำเภอแม่สอดในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ตามเป้าหมายของ สอท. สายเศรษฐกิจและสายแรงงาน (นายสุชาติ วิสุวรรณ และนายทวีกิจ จตุรเจริญคุณ สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552)

ด้านการดำเนินการของ สอท. นั้น ได้มอบหมายให้คณะทำงานสายแรงงาน สอท. โดยมีประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากร่วมเป็นคณะทำงานและเป็นตัวแทนของ สอท. ในการเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งในคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) ได้แก่ นายทวีกิจ จตุรเจริญคุณ เพื่อผลักดันเรื่องแนวทางการจัดระบบแรงงานในระดับประเทศ นายอนันต์ สิริวิเศษ เป็นกรรมการในคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนร่วมกับ สศช. เพื่อผลักดันและกำหนดเป็นแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนทั่วประเทศ และประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากโดยตำแหน่งในการเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเพื่อวางแผนนโยบายและวิธีการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในระดับจังหวัด (นายสันติ วิลาศศักดิ์คานนท์ สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) โดย สอท. ได้เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2548 ให้มีการจัดระเบียบการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากโดยมีสาระพอสรุปลงได้ดังนี้ (รายงานการประชุมเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก 1/2549 : 5)

1) การจัดตั้งศูนย์บริหารแรงงานต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับจังหวัดตากเร่งรัดการดำเนินการเพื่อให้แรงงานต่างด้าวสามารถเข้ามาทำงานในลักษณะมาเช้า กลับเย็น หรือทำงานตามฤดูกาลบริเวณชายแดน ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยเร็ว

2) การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาการทำงานของคนต่างด้าวระดับจังหวัด ที่มีผู้ว่าราชการเป็นประธาน โดยให้เอกชนเป็นรองประธานอนุกรรมการ มีอำนาจหน้าที่หลัก คือ การกำหนดโควตาแรงงาน กำหนดประเภทกิจการที่ให้แรงงานต่างด้าวในพื้นที่จังหวัดตากทำการเปลี่ยนแปลงสถานที่ทำงาน เปลี่ยนงาน เปลี่ยนนายจ้าง

ได้ภายในจังหวัด และ ไม่อนุญาตให้นำแรงงานต่างด้าวออกนอกเขตจังหวัดตาก และการกำหนด อัตราค่าธรรมเนียมในอัตราที่เหมาะสม

ข้อเสนอดังกล่าวมาจากการรวบรวมและกลั่นกรองสภาพปัญหาและอุปสรรคของ สมาชิกที่ได้รวบรวมไว้จากการจัดประชุมระดมความคิด ความต้องการที่สภาอุตสาหกรรมจังหวัด ตาก ได้จัดประชุมขึ้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2549 ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่ต้องการการแก้ไข ได้แก่ ปัญหาค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงานสูงเกินไป อุปสรรคในด้านความไม่ยืดหยุ่นของ กฎหมาย และยุ่งยากในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมถึงปัญหาที่แรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ และต่างจังหวัดทั่วประเทศ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้สภาอุตสาหกรรมได้รวบรวม ไว้และดำเนินการผลักดันให้เป็นรูปธรรม ซึ่งถือเป็นโอกาสอันดีที่อำเภอแม่สอดได้รับการจัดตั้งเป็น เขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ ชายแดน ได้มอบหมายให้ สอท. ในฐานะเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นรองประธานคณะกรรมการ พิจารณาการทำงานคนต่างด้าวจังหวัดตากร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และมีผู้ว่าราชการ จังหวัดเป็นประธาน โดยมีหน้าที่วางแผน และแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการแรงงาน ต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก (มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2547) เพราะ สอท. ค่อผู้เรียกร้องเรื่องการขออนุญาตใช้แรงงานต่างด้าวชาวพม่าอย่างถูก กฎหมายมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี (นายชัยยุทธ เสนีคันติกุล และนายพยุหศักดิ์ วิสุทธิผล สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) สอดคล้องกับความเห็นของนายคมสัน เอกชัย ที่เห็นว่า “บทบาทของ สอท. ในการวางแผนการจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองครั้งนี้ เป็นการ เสนอและร่างแนวทางให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้นำไปปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตาก ซึ่ง สอท. ได้รับความไว้วางใจจากภาครัฐให้เป็นผู้ร่างแนวทางการจัดระบบดังกล่าว”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการทำงานของ สอท. ถูกวางอย่างเป็นระบบ มีการวางตัวผู้แทนที่มีความ เชี่ยวชาญเฉพาะด้านแรงงานเพื่อเข้าไปมีบทบาท มีส่วนร่วมในคณะกรรมการตั้งแต่ระดับ จังหวัดจนถึงในคณะกรรมการระดับประเทศและมีการส่งงานกันเป็นทอด ๆ สอดคล้องกับ ความเห็นของ นายพยุหศักดิ์ วิสุทธิผล (สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) ว่า “การดำเนินการของ สอท. นั้นจะมีลักษณะเป็นระบบจะมีการวางแผนตั้งแต่แรกเริ่มแรก และมีผู้แทนของ สอท. ในทุก คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการผลักดัน เช่น เรื่องปัญหาการจ้างแรงงานต่างด้าว ในที่สุด

สอท. ก็สามารถผลักดันการจ้างแรงงานต่างด้าวได้เสริมมากขึ้น โดยรัฐให้ สอท. เป็นผู้วางแผนทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าว ในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากด้วยตัวเอง และเป็นแนวทางที่รัฐจะนำไปปฏิบัติเช่นกัน” นายชัยยุทธ เสนีคันติกุล (สัมภาษณ์ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2552) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า “นอกจากการดำเนินงานของ สอท. จะมีการวางเป็นระบบแล้ว การทำงานด้านนี้ให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการทางการเมือง ในลักษณะการสานผลประโยชน์และเจรจาต่อรอง โดยเราจะผลักดันกันเป็นกระบวนการซึ่งหมายถึงผู้แทนของ สอท. ที่เข้าไปเป็นกรรมทุกคณะ โดยเราจะประสานกันตั้งแต่ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากโยงขึ้นมาจนถึงประธาน สอท. กันเลยทีเดียว เพราะการผลักดันต้องใช้เวลา และความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้มีอำนาจก็เป็นสิ่งที่จำเป็น สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เราสามารถผลักดันการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ได้สำเร็จเป็นรูปธรรมและเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่รัฐนำไปปฏิบัติ”

จากข้อความข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่าบทบาทการร่างแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากของ สอท. นั้นจะมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยมีการวางแผนรับงานกันเป็นทอด ๆ จนกว่าจะสำเร็จ แต่ในกระบวนการดังกล่าวอาจต้องมียุทธวิธีนอกเหนือจากการดำเนินงานปกติ ซึ่งหมายถึงการใช้วิธีการเข้าหาผู้มีอำนาจดังที่กลุ่มตัวอย่างได้กล่าวไว้ ซึ่งวิธีการเข้าหาผู้มีอำนาจหรือหมายถึงวิธีการลอบบี้ กล่าวคือ สมาชิกส่วนใหญ่ของ สอท. มักจะใช้วิธีการเข้าถึงผู้มีอำนาจในทางลับหรือเป็นการส่วนตัวเพื่อเจรจาส่งผู้มีอำนาจให้ สอท. เป็นผู้มีบทบาทในการวางแผนจัดการด้านแรงงาน ที่กล่าวเช่นนี้เพราะสมาชิกของ สอท. จะเป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ เช่น กลุ่มปูนซิเมนต์ไทย กลุ่มสหฟาร์ม กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ (CP) กลุ่มสหพัฒนพิบูลย์ บริษัทผาแดงอินดัสทรี กลุ่มเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองและนักการเมืองทั้งของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน โดยเฉพาะประธาน สอท. นายสันติ วิชาศักดิ์คานนท์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของกลุ่มบริษัทสหพัฒนพิบูลย์และเป็นอดีตนายกมนตรีแห่งชาติปี 2549 สอดคล้องกับคำกล่าวของนายสุชาติ วิสุวรรณ และนายทวิกิจ จตุรเจริญคุณ (สัมภาษณ์ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2552) ว่า “นักธุรกิจที่มาจากกลุ่มทุนใหญ่เหล่านี้จะมีตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารใน สอท. และจะสนับสนุน หรืออยู่เบื้องหลังพรรคการเมืองและนักการเมืองรวมกันแล้วเครือข่ายความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองแทบจะมีทุกพรรค สามารถเชื่อม โยงและเข้าถึงเป็นการส่วนตัวกับ

นักการเมืองของทุกพรรค ดังเช่นการระดมทุนของพรรคประชาธิปัตย์เมื่อปี 2551 ที่ขายโต๊ะจีนโต๊ะละล้านบาท ทางประธาน สอท. ได้ซื้อ โต๊ะจีนในนามส่วนตัว และยังมีกรรมการบริหารอีกส่วนหนึ่งที่ซื้อ โต๊ะจีนในครั้งนี้อีกถึง 5 โต๊ะในคราวนั้นพรรคประชาธิปัตย์ยังไม่เป็นตั้งรัฐบาลเลย” ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สอท. มีความสัมพันธ์ที่คึกคักบรรดาพรรคการเมืองต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ สอท. สามารถเข้าถึงนักการเมืองในพรรคที่เป็นรัฐบาล และผู้มีอำนาจในรัฐบาลได้ทุกพรรค วิธีการดังกล่าวเป็นการดำเนินการและบทบาททางการเมืองในด้านกระบวนการของ สอท. เพื่อแสวงหาวิธีต่าง ๆ ในการผลักดันผลประโยชน์ รวมทั้งการมีบทบาทในการเป็นผู้วางแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวให้เจ้าหน้าที่รัฐนำไปปฏิบัติในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากได้อย่างมีเอกภาพ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าบทบาทการร่างแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากนั้น เป็นบทบาททางการเมืองในด้านกระบวนการที่ สอท. ได้ทำหน้าที่ในการนำนโยบายสาธารณะมาสู่แนวทางการปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ นอกเหนือจากหน้าที่ในการผลักดันข้อเรียกร้องเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อให้การดำเนินงานในนโยบายของรัฐมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องบทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากนั้น ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและอธิบายถึงบทบาททางการเมืองของ สอท. ทั้งในด้านโครงสร้างและด้านกระบวนการในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจจังหวัดตาก ในการศึกษานี้เป็นงานวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากร่วมกับการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านโครงสร้าง ได้แก่

1.1 การเชื่อมประสานในแนวดิ่ง

1.1.1 เป็นบทบาททางการเมืองของ สอท. ในการทำหน้าที่เป็นกลางในการเชื่อมประสานกับสมาชิก นักธุรกิจ และประชาคมแม่สอดกับภาครัฐในนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

สอท. ได้มีคำสั่งให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากทำการรวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และเรียกร้องต่าง ๆ จากสมาชิก นักธุรกิจ และกลุ่มประชาคมแม่สอดโดยการจัดประชุมซึ่งมีด้วยกันสองครั้ง ข้อมูลที่ได้นั้น สอท. ทำการรวบรวมและเพื่อป้อนข้อมูลนั้นเข้าสู่ภาครัฐโดยผ่านกลไกการบริหารราชการในรูปแบบคณะกรรมการทุกชุดที่ สอท. เข้าไปมีส่วนร่วม บทบาทดังกล่าวยังเป็นการทำหน้าที่แทนนักการเมืองในพื้นที่ ๆ ที่เป็นนักการเมืองฝ่ายค้าน

1.2 การเชื่อมประสานในแนวนอน (Horizontal Co-ordination)

1.2.1 บทบาทของ สอท. ในการสร้างพันธมิตร หรือแนวร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

1.2.1.1 ชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก

บทบาทของ สอท. ในการติดต่อสัมพันธ์กับชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตากเป็นลักษณะการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเร่งรัดการทำงานของภาครัฐและระบบราชการ รวมทั้งเป็นการแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่กิจกรรมความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยใช้สื่อหนังสือพิมพ์ สถานีโทรทัศน์ในเครือของชมรมฯ โดยชมรมฯ จะได้ผลตอบแทนเป็นคำโฆษณาประชาสัมพันธ์ และมีตำแหน่งในกรรมการบริหารสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก

1.2.1.2 ประชาคมแม่สอด

ความสัมพันธ์ระหว่าง สอท. กับประชาคมแม่สอดเป็นลักษณะความสัมพันธ์ในแนวราบ โดย สอท. ได้เสนอแนะให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเข้าไปสนับสนุนและมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่กลุ่มประชาคมแม่สอดได้รับมอบหมายในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เช่น การทำประชาคมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก พร้อมกับการสนับสนุนการผ่านงบประมาณที่กลุ่มประชาคมแม่สอดขอในที่ประชุมคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

1.2.1.3 หอการค้าจังหวัดตาก

ความร่วมมือระหว่างหอการค้าจังหวัดตากและ สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจะเป็นการร่วมกันจัดประชุมหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการประชุมเพื่อให้ความรู้แก่สมาชิก หรือการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก รวมทั้งบทบาทในการร่วมกันดำเนินการกดดันรัฐบาลด้วยการยื่นหนังสือต่อผู้มีอำนาจในรัฐบาลและคณะกรรมการที่ สศช. กำกับดูแลในเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานต่าง ๆ ของระบบราชการ รวมทั้งการร่วมกันยื่นหนังสือต่อผู้มีอำนาจในการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการค้าการลงทุนในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

1.2.1.4 เทศบาลเมืองแม่สอด

บทบาทของ สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากกับเทศบาลเมืองแม่สอดมีลักษณะร่วมกันผลักดันการจัดตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการบริหารจัดการในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เนื่องจากตามแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากไม่มีรายละเอียดหรือระบุรูปแบบการปกครองท้องถิ่นไว้เป็นเหตุผลให้ สอท. เข้ามามีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาและร่วมกันผลักดันการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดเพื่อให้การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากมีความเป็นรูปธรรมเร็วยิ่งขึ้น

2. บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านกระบวนการ ได้แก่

2.1 บทบาทของ สอท. ในการนำเข้านโยบายหรือป้อนนโยบาย ได้แก่

2.1.1 การให้ข้อมูล

บทบาทของ สอท. ในการทำหน้าที่นำเข้านโยบายนั้น สอท. ได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อเรียกร้อง ข้อเสนอแนะเพื่อผลประโยชน์ด้านการประกอบธุรกิจและเป็นข้อมูลให้แก่ภาครัฐในการ

กำหนดนโยบายหรือมาตรการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ นอกจากนั้น สอท. ยังเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญด้านแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ทำให้ข้อมูลของ สอท. เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากจึงส่งผลให้ สอท. มีอิทธิพลต่อผู้วางนโยบายและระบบราชการเป็นอย่างมาก

2.1.2 การทำประชาคม

บทบาทของ สอท. ในกิจกรรมการทำประชาคมเรื่อง ข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและผลกระทบกับท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานร่วมกับหอการค้าจังหวัดตาก ประชาคมแม่สอด เทศบาลเมืองแม่สอด โดยมีประชาชนจาก 3 อำเภอในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากมาร่วมทำประชาคม ซึ่งการทำประชาคมครั้งนี้ได้มีการเชิญผู้แทนจากรัฐบาลได้แก่นายจักรภพ เพ็ญแข มาร่วมรับฟังข้อเสนอแนะและความเห็นจากประชาชนโดยตรง ซึ่งถือเป็นการทำหน้าที่ป้อนข้อมูลแก่ผู้มีอำนาจรัฐ พร้อมกันนี้ สอท. ยังได้เตรียมการแถลงข่าวผ่านสื่อมวลชนเพื่อแสดงให้เห็นว่าการทำประชาคมประสบความสำเร็จ ประชาชนให้การยอมรับและเป็นการส่งอิทธิพลต่อภาครัฐเพื่อเร่งการดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากให้เกิดเป็นรูปธรรมเร็วขึ้น

2.1.3 การจัดสรรผลประโยชน์

บทบาทของ สอท. ในการจัดสรรผลประโยชน์นั้นเกิดขึ้นในกระบวนการผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอด ผู้แทน สอท. ได้แก่สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นตัวแทนเพื่อเจรจาข้อตกลงทางการเมืองและผลประโยชน์ต่าง ๆ ระหว่างเทศบาลเมืองแม่สอด เทศบาลตำบลท่าสายลวด และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ ซึ่งผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการท้องถิ่นในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเพื่อให้ท้องถิ่นมีความเป็นเอกภาพและมีความคล่องตัวในการบริหารมากยิ่งขึ้น และ สอท. ได้ทำหน้าที่ในการป้อนนโยบายให้แก่ภาครัฐโดยร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดในการชี้แจงต่อคณะกรรมการการปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนถึงความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดครั้งนี้

2.1.4 การประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม

สทช. และจังหวัดตาก ได้จัดตั้งคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งบทบาทของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในคณะกรรมการชุดนี้จะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐเพื่อผลักดันผลประโยชน์ และข้อเรียกร้องโดยวิธีการผลักดันข้อเรียกร้องในระดับจังหวัดนั้น ผู้แทน สอท. จะมีวิธีการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การเจรจากับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องที่ต้องการผลักดันก่อนการประชุมคณะกรรมการ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับผู้แทน สอท. เช่น การขอให้ผู้แทน สอท. ช่วยสนับสนุนแนวทางที่ภาครัฐต้องการเสนอ

2.1.5 การ โน้มน้าวหรือการลอบบี้

บทบาทของ สอท. ในการทำประชามสนั้น สอท. ได้เชิญผู้แทนจากรัฐบาลเข้าร่วมทำประชามและเปิดโอกาสให้ประชาชนซักถาม และเสนอความเห็น โดยตรงต่อผู้แทนรัฐบาลซึ่งถือเป็นการทำหน้าที่ในการป้อนข้อมูลแก่ภาครัฐ รวมถึงบทบาทการลอบบี้ประธานชุมชนทั้ง 18 ชุมชนเพื่อขอให้สนับสนุนนโยบาย รวมทั้งการยื่นหนังสือต่อผู้มีอำนาจและการลอบบี้เจ้าหน้าที่รัฐผ่านกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบคณะกรรมการ ส่วนการลอบบี้ทางอ้อมของ สอท. นั้นจะเป็นลักษณะการสร้างมติมหาชนโดยผ่านการทำประชามเพื่อสร้างความชอบธรรมในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

2.2 บทบาทของ สอท. ในการงานรับนโยบาย

วิธีการงานรับนโยบายของ สอท. นั้นมีลักษณะของการจัดประชุมสัมมนาให้ความรู้แก่สมาชิกและประชาชนเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจและการอุตสาหกรรม โดยมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ จัดแถลงข่าว ความสับสนและความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของ สอท. ซึ่งมีนัยของการสร้างมติมหาชนอีกประการหนึ่งด้วย

2.2.1 บทบาทของ สอท. ในการร่างแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

บทบาทของ สอท. จะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการตั้งแต่ระดับจังหวัดตากจนถึงในระดับประเทศโดยจะมีการจัดหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผู้แทนจาก สอท. นั้นจะมีความชำนาญในด้านกฎหมายหรือความชำนาญในเรื่องที่ต้องการเข้าไปผลักดัน รวมทั้งการทำหน้าที่เสนอแนะข้อกฎหมายที่เป็นปัญหาอุปสรรคของสมาชิกให้ได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้นโยบายสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของ สอท.

2.2.2 บทบาทของ สอท. ในการวางแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในนโยบายเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

บทบาทของ สอท. ในเรื่องการจัดระบบแรงงานต่างด้าวนั้นเกิดจากปัญหาและอุปสรรคของสมาชิกที่ได้เรียกร้องให้ สอท. ช่วยผลักดันแนวทางการแก้ไขปัญหาให้เป็นนโยบายในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก สอท. จึงได้ส่งผู้แทนที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องแรงงานต่างด้าวเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการทั้งในระดับจังหวัดและในระดับประเทศ ร่วมทั้งการยื่นหนังสือ

เพื่อเรียกร้องต่อผู้มีอำนาจ ร่วมกับการผลักดันในทางลับคือการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลเพื่อสร้างอิทธิพลในการผลักดันการจัดระบบแรงงานต่างด้าวเข้าสู่กระบวนการกำหนดแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

2. อธิปไตย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก พบว่าบทบาททางการเมืองของ สอท. สามารถอธิบายตามแนวคิดเรื่องบทบาททางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ได้สองลักษณะ คือ บทบาททางการเมืองในด้านโครงสร้างและด้านกระบวนการ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ และอภิปรายผลตามกรอบการวิจัยร่วมกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านโครงสร้าง

1.1 การเชื่อมประสานในแนวดิ่ง (Vertical Co-ordination)

1.1.1 เป็นบทบาททางการเมืองของ สอท. ในการทำหน้าที่เป็นกลางในการเชื่อมประสานกับสมาชิก นักธุรกิจ และประชาคมแม่สอดกับภาครัฐในนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

ผลการศึกษาพบว่า สอท. เป็นองค์กรจัดตั้งที่มีบทบาทสูงในด้านเศรษฐกิจและเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรมีฐานะเป็นนิติบุคคลภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรม มีหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภาคเอกชนในการประสานนโยบายและตัวกลางในการดำเนินการกับรัฐรวมทั้งการทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและเสนอแนะแก่รัฐบาลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรม สอดคล้องกับผลการศึกษาของธโรธร ผู้ทองคำ (2547 : 86) ที่กล่าวว่า สอท. ถือเป็นกลุ่มผลประโยชน์ขนาดใหญ่ที่มีบทบาททางเศรษฐกิจที่สำคัญตั้งแต่ปี 2520 จนถึงปัจจุบันส่งผลให้รัฐบาลหลายชุดต้องให้ความสำคัญ ผลการศึกษาพบว่าเนื่องจาก สอท. มีบทบาทในการประสานนโยบายรวมทั้งเป็นตัวกลางในการดำเนินนโยบายสาธารณะด้านเศรษฐกิจของรัฐกับนักธุรกิจ การดำเนินงานของ สอท. จึงมีลักษณะการวางระบบเป็นอย่างดี มีขั้นตอนที่แน่นอน มีการวางตัวผู้แทนที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่ต้องการผลักดัน เช่น ปัญหาการจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักธุรกิจมีความต้องการให้ สอท. ทำหน้าที่ในการผลักดันการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการประกอบธุรกิจเข้าสู่กระบวนการกำหนดรายละเอียดในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี เจนวิทย์การ (ธโรธร ผู้ทองคำ 2547 : 57-58) เกี่ยวกับหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในการเป็นเครื่องมือช่วยทำให้ประชาชนได้แสดงความต้องการของตน และเป็นกลไกในการเชื่อมโยงให้ความต้องการนั้น ๆ เข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบาย

กลุ่มตัวอย่างภาครัฐให้ความเห็นเพิ่มเติมในบทบาทของ สอท. เกี่ยวกับการทำหน้าที่แทนนักรการเมืองในขณะที่นักรการเมืองในอำเภอแม่สอดนั้นไม่สามารถจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างภาครัฐกับประชาชนได้ กล่าวคือ การประกาศการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเกิดขึ้นในปี 2547 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตากเขตแม่สอดเป็นนักรการเมืองฝ่ายค้าน จึงทำให้ สอท. ทำหน้าที่แทนในการเป็นตัวกลางเพื่อนำข้อเรียกร้องต่าง ๆ ที่อยู่หลากหลายเข้าสู่ภาครัฐ และการผลักดันข้อเรียกร้องต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการกำหนดรายละเอียดในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน บทบาทของ สอท. นี้สอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี เจนวิทย์การ (ธโรธร ผู้ทองคำ 2547 : 57-58) ที่กล่าวว่า กลุ่มผลประโยชน์ในระบบการเมืองจะมีหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของนักรการเมือง รวมทั้งการทำหน้าที่การเชื่อมประสานประชาชนกับกลุ่ม ๆ อื่นในสังคมเพราะภาคเอกชนในพื้นที่ยังมีกลุ่มผลประโยชน์อื่นอีก เช่น หอการค้าจังหวัดตาก กลุ่มประชาคมแม่สอด การทำหน้าที่ของ สอท. จะนำข้อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มเข้าไปมีส่วนแบ่งในผลประโยชน์ของนโยบายสาธารณะ หรือช่วยป้องกันมิให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งครอบงำผลประโยชน์ในนโยบาย หรือการทำให้ผลประโยชน์ของทุกฝ่ายมีความเสมอหน้ากัน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงบทบาททางการเมืองของ สอท. ด้านโครงสร้างในแนวคิด

1.1 การเชื่อมประสานในแนวนอนเป็นการวิเคราะห์ถึงบทบาทของ สอท. ในการติดต่อสัมพันธ์ในระดับกลุ่มผลประโยชน์ที่มีลักษณะเดียวกันหรืออาจเป็นกลุ่มผลประโยชน์อื่นในสังคม

1.2.1 บทบาทของ สอท. ในการสร้างพันธมิตร หรือแนวร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

1.2.1.1 ชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก

ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของ สอท. ในการสร้างความพันธมิตรอันดีกับชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตากเป็นความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ ซึ่งสอดคล้องกับการผลการศึกษาของอเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2539) ที่พบว่า กลุ่มผลประโยชน์ของไทยมักมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในเชิงอุปถัมภ์ โดยผลการศึกษาพบว่า สอท. ใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการแสดงความคิดเห็นในเวทีต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อเป็นการกระตุณการทำงานของภาครัฐ และเป็นสร้างมติมหาชนด้วยการจ่าขบโฆษณา ประสัมพันธ์ให้กับชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก และการเชิญผู้แทนจากชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตากเข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในฝ่ายประชาสัมพันธ์และฝ่ายวิชาการ สอดคล้องกับแนวคิดของ

มนตรี เจนวิทย์การ (2546 : 550) ที่กล่าวถึงวิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ในการพยายามใช้สื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ในการแสดงความคิดเห็นและเหตุผล ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของกลุ่ม ซึ่งมีนัยของการพยายามสร้างมติมหาชนในการเรียกร้องให้ประชาชนคัดค้านกิจกรรมและบทบาทของกลุ่ม โดยใช้วิธีการลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุโทรทัศน์ และสอดคล้องกับแนวคิดของจุมพล หนีมพานิช (2546 : 272) ที่ให้ความเห็นถึงวิธีการสร้างพันธมิตรหรือแนวร่วมเครือข่ายที่มีลักษณะของความตั้งใจที่ผลักดันข้อเรียกร้องบางอย่างร่วมกันของกลุ่มผลประโยชน์อื่นในสังคมต่อผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย หรือออกกฎหมาย

1.2.1.2 ประชาคมแม่สอด

ผลการศึกษาพบปัจจุบันแนวทางการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติจะสมบูรณ์และมีความชอบธรรมที่ต่อภาคสังคมมีบทบาทและมีส่วนร่วมในนโยบายนั้น ๆ ซึ่งคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ได้เชิญผู้แทนจากประชาคมแม่สอดให้เข้ามามีส่วนร่วมพร้อมทั้งเป็นคณะทำงานในกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของ สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจะเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือกลุ่มประชาคมแม่สอดในการประสานงานต่าง ๆ ให้เกิดความสะดวกแก่กลุ่มประชาคมแม่สอด เช่น การทำประชาคม การเชิญผู้แทนจากภาครัฐ วิธีการของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นการกำจัดปัญหาและอุปสรรคต่อความเห็นขัดแย้งอันอาจเกิดขึ้นจากกลุ่มประชาคมแม่สอด จึงพยายามให้ความร่วมมือและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาคมแม่สอดซึ่งวิธีการของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากสอดคล้องแนวคิดของแสวง รัตนมงคลมาศ (ธโรธร ผู้ทองคำ 2547 : 58) ในบทบาทในการเชื่อมประสานในแนวนอน กล่าวคือ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกคคอื่น ๆ นั้น โดยทั่วไปกลุ่มต่าง ๆ จะดำเนินการอย่างเป็นอิสระแต่ถ้ามีเหตุการณ์หรือความจำเป็นบางอย่างกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกคคในระดับเดียวกันก็อาจจะมีการเชื่อมประสานติดต่อกันหรือดำเนินการกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักแห่งผลประโยชน์ร่วมกันบางอย่างและหลักการของการมีเป้าหมายในการผลักดันร่วมกัน

1.2.1.3 หอการค้าจังหวัดตาก

ผลการศึกษาพบว่าความร่วมมือระหว่างหอการค้าตากและ สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากมีลักษณะร่วมกันจัดประชุมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและระดมความคิดเห็นจากสมาชิกทั้งสององค์กร รวมทั้งบทบาทในการให้ความรู้กับสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และมีบทบาทร่วมกันในการยื่นหนังสือเรียกร้องต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในนโยบาย ตลอดจนร่วมกันเสนอข่าวเพื่อกดดันรัฐบาลในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก สอดคล้องกับแนวคิดของแสวง รัตนมงคลมาศ (ธโรธร ผู้ทองคำ 2547 : 58) ในบทบาทการ

เชื่อมประสานในแนวนอนของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มผลประโยชน์เหมือนกัน ระดับเดียวกัน บางครั้งอาจมีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นอิสระต่อกัน แต่หากมีความจำเป็น หรือ เหตุการณ์ที่สำคัญกระทบต่อผลประโยชน์ และปัญหาาร่วมกัน กลุ่มก็จะติดต่อประสานเชื่อมโยงกัน เพื่อรวมตัวเรียกร้องต่อรัฐ เช่น การร่วมกันยื่นหนังสือเรียกร้องต่อรัฐบาลในการเร่งดำเนินการจัดตั้ง เขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากที่หุขชะงักเนื่องจากปัญหาทางการเมือง และสอดคล้องกับ แนวคิดของกฤษณ ธนาพงศธร (2530 : 339) ที่กล่าวว่ากิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มผลประโยชน์จะ เชื่อมโยงให้เห็นถึงส่วนประกอบทางเศรษฐกิจ และสังคมนั้น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าการรวมกลุ่ม กันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ในการกดดันหรือความพยายามสร้างอิทธิพลต่อรัฐ แสดงให้เห็นถึง รูปแบบและการพัฒนาทางการเมืองสู่ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม บทบาททางการเมืองของกลุ่ม ผลประโยชน์รวมทั้งความเข้มแข็งของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพ สังคมของประเทศนั้น ๆ เพราะประเทศที่เป็นสังคมเกษตรดั้งเดิม กลุ่มผลประโยชน์จะมีบทบาท ทางการเมืองค่อนข้างต่ำ และผลการศึกษสามารถสรุปได้ว่า การหุขชะงักของแผนการจัดตั้งเขต เศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่านโยบายของรัฐในครั้งนี้เป็นนโยบายที่มา จากแนวคิดของชนชั้นนำ (Elite) และมีลักษณะการบริหารงานราชการแบบอำนาจรวมศูนย์ เพราะ เมื่อมีปัญหาการแย่งชิงอำนาจการปกครอง ขั้วอำนาจเดิมที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบายไม่ได้อยู่ในฐานะผู้นำ ประเทศแล้วทำให้เห็นนโยบายดังกล่าวไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ไม่ว่าหอการค้าไทย หรือ สอท. จะ ผลักดันอย่างไรก็ตาม จึงเป็นข้อเสียของการกำหนดคนนโยบายในลักษณะนี้ และยังสะท้อนให้เห็นถึง ปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.2.1.4 เทศบาลเมืองแม่สอด

ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของ สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากกับเทศบาลเมือง แม่สอดเป็นการร่วมกันผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของกลไกการบริหารจัดการในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งถือได้ว่าเป็น การดำเนินงานร่วมกันโดยมีสาเหตุจากผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย โดยทาง สอท. ต้องการให้ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากมีความเป็นรูปธรรมเร็วขึ้นจึงเข้าไปมีส่วนร่วมผลักดัน การจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอดของเทศบาลเมืองแม่สอด สอท. ยัง ร่วมเทศบาลแม่สอดในการชี้แจงต่อคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน และคณะกรรมการการปกครองท้องถิ่นถึงความสำคัญในการจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น รูปแบบพิเศษ สอดคล้องกับแนวคิดของจุมพล หนีพานิข (2546 : 272) ในการสร้างพันธมิตร หรือ แนวร่วม ซึ่งเป็นการที่กลุ่มผลประโยชน์พยายามสร้างเครือข่ายที่มีลักษณะของความสนใจในเรื่อง เดียวกัน คล้ายคลึงกัน มาร่วมกันเรียกร้องกดดันต่อผู้ที่มีหน้าที่กำหนดคนนโยบายหรือผู้มีหน้าที่ออก

กฎหมาย โดยทั่วไปมักจะมีการนัดชุมนุมกันเพื่อเรียกร้องประเด็นที่ต้องการผลักดัน สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ได้ร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดจัดกิจกรรมประชุมเสวนา เรื่องการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีผู้ว่าราชการเป็นประธาน ร่วมกับสมาชิกสภาเทศบาลท่าสายลวด และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะเพื่อแสดงออกว่าเทศบาลเมืองแม่สอด เทศบาลท่าสายลวดและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะมีความต้องการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมหานครแม่สอด และสอดคล้องกับผลการศึกษาของธนาชศระภู (2545) ที่พบว่าบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมีบทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น จึงอาจกล่าวได้ว่าบทบาทในครั้งนี้ของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก เป็นบทบาททางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ด้านโครงสร้างในแนวนอน

2. บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านกระบวนการ ได้แก่

2.1 บทบาทของ สอท. ในการนำเสนอข้อบัญญัติหรือป้อนนโยบาย ได้แก่

2.1.1 การให้ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของ สอท. ในการทำหน้าที่นำเสนอข้อบัญญัติ สอท. ได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อเรียกร้อง ข้อเสนอแนะเพื่อผลประโยชน์ด้านการประกอบธุรกิจและเป็นข้อมูลให้แก่ภาครัฐในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของธโรธร ผู้ทองคำ (2547 : 59) ในเรื่องของการทำหน้าที่นำเสนอข้อบัญญัติให้แก่ผู้กำหนดนโยบายที่เป็นรัฐสภา รัฐบาล ระบบราชการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการออกหรือกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม โดยมีการดำเนินยุทธวิธีต่าง ๆ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร และสอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี เจริญวิทย์การ (2546 : 549) ที่กล่าวถึงวิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ในการทำหน้าที่ป้อนข้อมูล และหน้าที่พัฒนาการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาพบว่า สอท. ยังเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญด้านแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ทำให้ข้อมูลของ สอท. เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากจึงส่งผลให้ สอท. มีอิทธิพลต่อผู้วางนโยบายและระบบราชการ และสอดคล้องกับแนวคิดของแสวง รัตนมงคลมาส (2535 : 779-780) ที่กล่าวว่าในการศึกษาแนวทางพฤติกรรมของกลุ่มผลประโยชน์นั้น กลุ่มจะแสดงออกในเชิงของการมุ่งอิทธิพลต่อนโยบายและการบริหารงานสาธารณะ ทั้งนี้เพราะความสำเร็จของกลุ่มส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการส่งอิทธิพลต่อนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน

2.1.2 การทำประชาคม

ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของ สอท. ในกิจกรรมการทำประชาคมเรื่องข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและผลกระทบกับท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานร่วมกับหอการค้าจังหวัดตาก ประชาคมแม่สอด เทศบาลเมืองแม่สอด โดยมีประชาชนจาก 3 อำเภอในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากร่วมเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น ซึ่งการทำประชาคมครั้งนี้ สอท. และเทศบาลเมืองแม่สอดได้เชิญผู้แทนรัฐบาลคือ นายจักรภพ เพ็ญแข มาร่วมประชาคมด้วย จึงถือได้ว่าประชาชนได้ป้อนข้อมูล ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ก่อนนโยบายครั้งนี้แก่ผู้แทนรัฐบาล ซึ่งถือได้ว่า สอท. เป็นตัวกลางในการทำหน้าที่ป้อนข้อมูลแก่ผู้มีอำนาจรัฐโดยผ่านกระบวนการทำประชาคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี เจนวิทย์การ (2546 : 549) ที่กล่าวถึงวิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ในการทำหน้าที่ป้อนข้อมูลและหน้าที่พัฒนาการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยเสรีนิยมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันวิธีการดังกล่าวของ สอท. ยังเป็นกลไกสำคัญทางการปกครองและการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม และการเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะให้แก่ประชาชน และสอดคล้องกับแนวคิดของอภิญา รัตนมงคลมาส (2546 : 227) ที่กล่าวว่าในการมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะของรัฐ กลุ่มทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานเชื่อมโยงความต้องการ หรือแม้กระทั่งการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในนโยบายสาธารณะนั้น ๆ ของรัฐโดยการทำประชาคม เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนได้โอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง รวมทั้งความเข้าใจที่ว่าการแสดงออกทางความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่ได้มุ่งเน้นให้ภาครัฐส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและรวมตัวกันแสดงบทบาทก่อนนโยบายสาธารณะ

2.1.3 การจัดสรรผลประโยชน์

ผลการศึกษาพบว่ามีความขัดแย้งเรื่องตำแหน่งทางการเมือง และผลประโยชน์ในโครงสร้างการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแม่สอด โดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดจากกลุ่มการเมือง ข้าราชการประจำ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทั้งเทศบาลท่าสายลวด และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากซึ่งเป็นผู้แทนของ สอท. จึงเข้าไปมีบทบาทในการเชื่อมประสานข้อตกลงในผลประโยชน์ทางการเมืองของแต่ละท้องถิ่นโดยใช้ความเชื่อถือขององค์กรและความสัมพันธ์ส่วนตัว จนสามารถทำให้ทุกฝ่ายมีความเห็นชอบอย่างเป็นเอกฉันท์ ภายหลังจากนั้นจึงดำเนินการทำประชาคมและปรึกษาหารือตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อสร้างความชอบธรรมในประกอบกิจการผลักดันการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษต่อฝ่ายนิติบัญญัติ อาทิ คณะกรรมาธิการการปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการพิจารณาแนว

ทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนสอดคล้องกับแนวคิดของธโรธร ผู้ทองคำ (2547 : 61) ที่กล่าวถึงวิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ในการเข้าหาบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ หรือที่มีอิทธิพลทางการเมืองต่อเรื่องที่ต้องการผลักดันซึ่งถือเป็นบทบาททางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในด้านกระบวนการ กล่าวคือ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากในฐานะผู้แทน สอท. ได้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเจรจากับ สมาชิกสภาเทศบาลท่าสายลวด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ ข้าราชการประจำ รวมทั้งกำนัน และผู้ใหญ่บ้านเพื่อโน้มน้าวให้ชุบรวมกับเทศบาลเมืองแม่สอดเพื่อจัดตั้งองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ โดยมีการชี้แจงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต พร้อมกับใช้อิทธิพลของการเป็นคณะกรรมการร่วมร่างกฎหมายขององค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่นรูปแบบพิเศษครั้งนี้ เป็นหลักประกันในการจัดสรรตำแหน่งทางการเมืองตามโครงสร้างให้กับสมาชิกเทศบาลท่าสายลวดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ รวมทั้งข้าราชการประจำ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้อย่างครบถ้วนทุกฝ่าย ตลอดจนการที่สภาอุตสาหกรรมเป็นผู้แทนฝ่ายเอกชนในอำเภอแม่สอด เข้าร่วมกับเทศบาลเมืองแม่สอดเพื่อชี้แจงต่อคณะกรรมการปกครองท้องถิ่นและคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน และในขณะเดียวกันการที่สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเข้าร่วมสนับสนุนการจัดตั้งองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในครั้งนี้เนื่องจากเป็นผลประโยชน์ที่เอื้อต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ตลอดจนบทบาทในการระดมมวลชน ประชาชนให้สนับสนุนโดยผ่านกระบวนการทำประชาคม ประพิจารณาพร้อมกับเทศบาลเมืองแม่สอดเพื่อเป็นเครื่องมือในการผลักดันจัดตั้งองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในครั้งนี้ด้วยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนา ยศตระกูล (2545) ที่พบว่าบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมีบทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นจึงอาจกล่าวได้ว่าบทบาทในครั้งนี้ของสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นบทบาททางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ด้าน โครงสร้างในแนวนอน บทบาททางการเมืองในด้านกระบวนการ และ บทบาทในการดำเนินวิธีการทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์

2.1.4 การประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของ สอท. โดยสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจะทำหน้าที่ในการผลักดันปัญหา อุปสรรคของสมาชิกเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับแนวคิดของธโรธร ผู้ทองคำ (2547 : 58) ที่กล่าวถึงหน้าที่ในการถ่ายทอดความต้องการ ข้อเรียกร้องของประชาชนเข้าสู่ผู้บริหารและผู้วางนโยบาย และแนวคิดของจุมพล หนิมพานิช (2546 : 269) ที่กล่าวถึงหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในการรวบรวมกลั่นกรองผลประโยชน์ต่าง ๆ เข้าสู่ผู้มีอำนาจ

ในการตัดสินใจ และสอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี เจนวิทย์การ (2546 : 552) ที่กล่าวว่า บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายในชั้นริเริ่มนั้น กลุ่มผลประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมจะมีหน้าที่สำคัญในการชี้ให้ผู้วางนโยบายเห็นว่า ประเด็นหรือปัญหาใดมีความสำคัญที่ควรต้องนำมาพิจารณาเพื่อหาทางแก้ไข ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่ในการนำเสนอ โดยกลุ่มจะนำเรื่องเข้าสู่ฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐ หรือฝ่ายข้าราชการประจำ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า บทบาทการนำเสนอของ สอท. จึงจัดเป็นบทบาททางการเมืองในด้านกระบวนการ

กลุ่มตัวอย่างภาคเอกชน ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นการประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมของ สอท. ว่ามีลักษณะของการลอบบี้เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้แทน สอท. กับเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งผลศึกษาพบว่าเป็นวิธีการที่ผู้แทน สอท. จะต้องมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้น โดยการเจรจาก่อนมีการประชุมเพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนประเด็นที่ สอท. ต้องการผลักดันและความเห็นกลุ่มตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าการลอบบี้ดังกล่าว เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงินหรือผลประโยชน์โดยตรงของเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้น แต่เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนการสนับสนุนด้านการบริหารของภาครัฐ ซึ่งอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า วิธีการของผู้แทน สอท. ใช้ในการลอบบี้ นั้น เป็นการเข้าถึง (Access) หรือรู้วิธีที่จะเข้าถึง ซึ่งเควิด ทูแมน (David Truman) (จุฬพล หนิมพานิช 2546 : 251) ได้กล่าวว่า การเข้าถึงคือการทำให้วัตถุประสงค์ของกลุ่มผลประโยชน์บรรลุผลหรือบังเกิดผลสำเร็จได้โดยง่าย ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับแนวคิดของแสวง รัตนมงคลมาศ (2535 : 784) ที่กล่าวว่า ในบทบาทการป้อนนโยบายของกลุ่มผลประโยชน์จะมีทั้งการร่วมตกลงหรือต่อรอง ให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ การหยิบยื่นผลประโยชน์ทั้งทางที่ชอบธรรมและไม่ชอบธรรมให้กับเจ้าหน้าที่หรือฝ่ายกำหนดนโยบาย ทั้งนี้เพื่อโน้มน้าวให้นโยบายที่ออกมานั้นเป็นไปตามทิศทางของกลุ่มคน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2539) ที่พบว่ากลุ่มผลประโยชน์กับข้าราชการมักมีความสัมพันธ์แบบภาคีรัฐ-สังคม โดยเฉพาะในรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นคณะกรรมการ

2.1.5 การโน้มน้าวหรือการลอบบี้

ผลการศึกษาพบว่าการที่ สอท. เข้าไปร่วมทำประชาคมกับกลุ่มประชาคมแม่สอดนั้น เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในแผนการปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ในกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ในประเด็นนี้สามารถอธิบายตามแนวคิดของธโรธร ตูทองคำ (2547 : 62) ในเรื่องวิธีการในการเป็นพันธมิตรกับขบวนการทางสังคม อาทิ การทำงานร่วมกัน การช่วยกลุ่มประชาคมแม่สอดเพื่อจัดทำประชาคม เป็นการสนับสนุนการดำเนินงานระหว่างกลุ่ม โดยในขณะเดียวกันนอกจากการร่วมทำประชาคมกับภาคสังคมนแล้ว สอท. ยังใช้

วิธีการลอบบี้โดยการพบกับประธานชุมชนเป็นการส่วนตัวเพื่อขอให้ผู้นำชุมชนช่วยชี้แจงต่อประชาชนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำประชามครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของธโรธร ผู้ทองคำ (2547 : 61) ที่กล่าวถึงวิธีการของกลุ่มผลประโยชน์ในการเข้าหาบุคคลที่มีบทบาทสำคัญหรือที่มีอิทธิพลทางการเมืองต่อเรื่องที่ต้องการผลักดัน และแนวคิดของจุมพล หนีมพานิช (2546 : 275) ในเรื่องการลอบบี้ทางอ้อมโดยกล่าวว่าเป็นการดำเนินการทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในการระดมมวลชน โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องในนโยบายเข้าร่วมสนับสนุนและผลที่ได้จากการทำประชามจะเป็นข้อมูลสนับสนุนให้ สอท. ใช้มติมหาชนนี้สร้างความชอบธรรมในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก และบทบาทของ สอท. กับหอการค้าจังหวัดตากในการยื่นหนังสือต่อผู้มีอำนาจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย จัดเป็นการลอบบี้โดยตรงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจุมพล หนีมพานิช เรื่องการลอบบี้โดยตรง (2546 : 270) ว่าเป็นการพยายามใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อพยายามมีอิทธิพลโดยการส่งตัวแทนหรือชื่อเรียกร้องไปยังสมาชิกสภานิติบัญญัติหรือกระทรวง ทบวง กรม เพื่อให้ตัดสินใจในนโยบายหรือออกกฎหมายที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

2.2 บทบาทของ สอท. ในการงานรับนโยบาย

ผลการศึกษาพบว่าวิธีการงานรับนโยบายของ สอท. นั้นมีลักษณะของการจัดประชุมสัมมนาให้ความรู้แก่สมาชิกและประชาชนเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการอุตสาหกรรม วิธีการดังกล่าวจัดเป็นบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในการประสานและงานรับนโยบายสอดคล้องกับแนวคิดของจุมพล หนีมพานิช (2546 : 271) วัตถุประสงค์สำคัญคือการทำให้นโยบายสาธารณะที่นำมาสู่การปฏิบัติมีการดำเนินการอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ในการประสานและงานรับนโยบายสาธารณะมากกว่าการผลักดันการกำหนดนโยบาย ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ จัดแถลงข่าวความคืบหน้าและความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของ สอท. ซึ่งมีนัยของการสร้างมติมหาชนอีกประการหนึ่งด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจุมพล หนีมพานิช (2546 : 272) ที่ให้ความเห็นถึงวิธีการสร้างพันธมิตรหรือแนวร่วมเครือข่ายที่มีลักษณะของความตั้งใจที่ผลักดันข้อเรียกร้องบางอย่างร่วมกันของกลุ่มผลประโยชน์อื่นในสังคมต่อผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย หรือออกกฎหมาย

2.2.1 บทบาทของ สอท. ในการวางแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

บทบาทของ สอท. จะมีลักษณะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการตั้งแต่ระดับจังหวัดตากจนถึงในระดับประเทศ โดยจะมีการจัดหาข้อมูลทางสถิติและผู้แทนจาก

สอท. นั้นจะมีความชำนาญในด้านกฎหมายและความชำนาญในเรื่องที่ต้องการเข้าไปผลักดัน ซึ่งหน้าที่ของ สอท. ในทุกคณะกรรมการนั้นจะเป็นลักษณะของการเป็นที่ปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะที่เป็นรายละเอียดถึงวิธีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการการวางแผนแม่บทและกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นวิธีการป้องกันไม่ให้อำนาจมากเกินไปในการกำหนดนโยบาย หรือกฎหมายเพราะอาจก่อให้เกิดอุปสรรคแก่สมาชิก หน้าที่ของ สอท. ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี เจนวิทย์การ (2546 : 552) ในบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย ซึ่งได้กล่าวว่ากลุ่มผลประโยชน์จะมีหน้าที่ในการป้อนข้อมูลในชั้นริเริ่มกระบวนการกำหนดนโยบายและสอดคล้องกับแนวคิดของธโรธร ผู้ทองคำ (2547 :57-58) ในวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม กล่าวคือ ผู้แทน สอท. ที่เข้าไปเป็นกรรมการในคณะต่าง ๆ จะเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีบทบาทสูงในการคำปรึกษาแก่คณะกรรมการ อนุกรรมการ หรือคณะทำงาน เช่น สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กรมโยธาธิการและผังเมืองเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญจาก สอท. จึงเป็นข้อมูลที่สำคัญและส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้มีอำนาจต้องอาศัยข้อมูลนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการสร้างอิทธิพลเหนือผู้วางนโยบาย

การเข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการร่างแผนแม่บทของ สอท. ยังสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามที่จะลดอำนาจรัฐสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุชาติ ศรีธารณ์ (2536) ที่พบว่าสมาคมการค้ามีความพยายามที่จะปรับองค์กรของตนให้มีความทันสมัย และให้การบริการแก่สมาชิกที่ค้ำถึงบริบทของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรมากขึ้นเพราะถ้ากฎหมายมีบทบัญญัติอันเป็นข้อจำกัดในการดำเนินธุรกิจ หรือส่งผลกระทบต่อด้านลบแก่สมาชิก กฎหมายดังกล่าวจะกลายเป็นเครื่องมือที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้ในการเรียกร้องผลประโยชน์ในอนาคต จึงเป็นหน้าที่ของผู้แทน สอท. ที่จะป้องกันไม่ให้อำนาจมากเกินไปในการกำหนดนโยบายหรือกฎหมายมากเกินไป ในขณะที่ สอท. ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและป้อนข้อมูลแก่ผู้วางนโยบายนั้น ผู้แทนของ สอท. ยังทำหน้าที่เสนอแนะวิธีการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากของรัฐครั้งนี้เป็นการนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ คำปรึกษาจากกลุ่มผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจจึงมีส่วนสำคัญและจำเป็นต่อผู้วางนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอภิญา รัตนมงคล (2546 : 221-226) ที่ได้ให้ความเห็นในเรื่องบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจว่านโยบายของรัฐส่วนใหญ่เป็นนโยบายที่กำหนดโดยชนชั้นนำ การทำหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจจึงมีบทบาทสูงและมีฐานะเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ผู้วางนโยบาย

2.2.2 บทบาทของ สอท. ในการวางแผนทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในนโยบายเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

ผลการศึกษาพบว่าจังหวัดตากได้รับการประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนเนื่องมาจากปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการขยายความร่วมมือด้านการลงทุนในภูมิภาคเอเชียใต้ หรือการเชื่อมโยงเส้นทางตามแนวคิดการพัฒนาการลงทุนในภูมิภาคตะวันออก-ตะวันตก ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้จังหวัดตากมีปัจจัยสนับสนุนทางภูมิรัฐศาสตร์ต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน และด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เองส่งผลให้องค์กรภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญต่อรัฐในการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องภูมิรัฐศาสตร์ (2545 : 11-13) ว่าเป็นหนึ่งในทฤษฎีของสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของรัฐต่อลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ หรือดินแดนของรัฐ และรัฐสามารถใช้ความได้เปรียบทางดินแดนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติได้จากการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ และนโยบายต่างประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของมาร์ติน ไอรา กาลส์เนอร์ (Martin Ira Galssner) (ธนา ชศตระกูล 2545 : 11-13) ที่กล่าวถึงความสำคัญของตำแหน่งที่ตั้งทางดินแดนสามารถบอกถึงสถานภาพขององค์กรต่าง ๆ ชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ว่าจะมีความสำคัญต่อรัฐเพียงไร และสอดคล้องกับแนวคิดของไอโว ดี ดัชเช็ค (Ivo D. Duchacek) (ธนา ชศตระกูล 2545 : 11-13) ที่กล่าวว่า ภูมิรัฐศาสตร์จะเชื่อมโยงกับการมีบทบาทขององค์กรที่ไม่ใช่รัฐ เช่น องค์กรทางธุรกิจหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ถูกกำหนดความสำคัญจากสภาพภูมิรัฐศาสตร์ของดินแดน และความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้การทำงานขององค์กรและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มีความเป็นอิสระ ในการที่จะติดตามผลประโยชน์ของตน และสามารถเล่นบทบาทข้ามรัฐได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุชาติ ศรีขำรัมย์ (2539) ที่พบว่าการพัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทยนั้นก้าวไปสู่การพึ่งพาเศรษฐกิจการค้าที่เป็นสากลมากขึ้น ดังนั้นสมาคมการค้าจึงให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อมภายนอกประเทศมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักธุรกิจที่กล่าวว่า ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากมีความเชื่อมโยงกับนโยบายด้านเศรษฐกิจของประเทศพม่าในเรื่องเขตเศรษฐกิจเขตแดนจังหวัดเมียวดี และการมีบทบาททางการเมืองร่วมกันของภาคเอกชนของไทยซึ่งได้แก่สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก หอการค้าตาก และภาคเอกชนของพม่าซึ่งได้แก่ หอการค้าสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเมียวดีในการจัดประชุมเสวนาและเชื่อมชมชายแดนประเทศพม่าบริเวณที่ประเทศพม่าประกาศเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเมียวดี

ผลการศึกษาพบว่าด้วยปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ทำให้ สอท. เป็นผู้มีบทบาทสูงในเรื่องการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า เพราะ สอท. เป็นผู้เกี่ยวข้องและคลุกคลีปัญหาด้าน

แรงงานต่างด้าวมากกว่า 10 ปี รัฐบาลจึงมอบหมายให้ สอท. เป็นผู้ร่างแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนทั่วประเทศ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งในคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) และเป็นกรรมการในคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนร่วมกับสศช. เพื่อผลักดันและกำหนดเป็นแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนทั่วประเทศ กล่าวคือ ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากเป็นผู้แทนจาก สอท. ในการเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก โดยทั้ง สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจะเป็นผู้ร่างการจัดระบบแรงงานต่างด้าวให้กับภาครัฐและส่งร่างดังกล่าวต่อไปยังคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในระดับประเทศเพื่อทำการผลักดันจนสามารถออกเป็นกฎหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี เจนวิทย์การ (2546 : 552) ที่กล่าวว่ากลุ่มผลประโยชน์จะทำหน้าที่เสมือนสภานิติบัญญัติในลักษณะที่จะพยายามนำความรู้ความชำนาญของกลุ่มเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการพิจารณาปัญหาที่ผ่านเข้ามาในสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการพิจารณากฎหมายของกรรมาธิการชุดต่าง ๆ ของสภานิติบัญญัติ และกลุ่มผลประโยชน์จะพยายามป้อนข้อมูลทางสถิติในการชักจูงให้นักการเมือง ผู้บริหารผู้วางนโยบายเห็นคล้อยตามเหตุผลที่เป็นผลประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งความสามารถของกลุ่มผลประโยชน์จะเป็นปัจจัยหนึ่งสร้างอิทธิพลเหนือผู้วางนโยบายของรัฐได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสถานะของกลุ่มซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มนั้นมีภาวะผู้นำ มีการบริหารองค์การ มีความเหนียวแน่นในการรวมตัวและความพร้อมเพรียงในด้านทรัพยากรบุคคล การเงิน สมาชิก และยุทธวิธีในการต่อสู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวคิดของมนตรี เจนวิทย์การ (2546 : 539)

ส่วนความเห็นของกลุ่มนักธุรกิจสรุปได้ว่าการทำงานด้านการผลักดันการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากของ สอท. จะมีการวางโครงสร้างการดำเนินงานมาอย่างดีมีการส่งเรื่องต่อกันเป็นทอด ๆ และมีการสรรหาผู้แทนที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่ต้องการผลักดัน อาทิ การจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากสมาชิกและผลการศึกษาที่ สอท. คลุกคลีกับปัญหาด้านแรงงานมานานกว่า 10 ปี ทำให้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นที่ต้องการของภาครัฐในการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวรวมทั้งนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งต่อมาพบว่าแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวที่ สอท. ร่างนั้นได้บรรจุอยู่ในแผนปฏิบัติการเขตเศรษฐกิจชายแดนทั้งในระดับประเทศ และระดับจังหวัดโดยภาครัฐมิได้ท้วงติงหรือแก้ไขแต่อย่างใด คล้องกับแนวคิดของมนตรี เจนวิทย์การ (2546 : 550) ในวิธีการดำเนินการทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในความพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้วางนโยบาย โดยการจัดหาข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ให้ โดยกลุ่มผลประโยชน์ขนาดใหญ่จะมีหน่วยวิจัยที่ทำการหาข้อมูลในเรื่องที่ผู้วางนโยบายอาจไม่มีอยู่ในมือเลยหรือมีไม่พอ ต้องอาศัย

ข้อมูลของกลุ่มผลประโยชน์เข้ามาเป็นฐานในการกำหนดนโยบาย และจากข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้น จัดว่าเป็นการลอบบี้ตามแนวคิดของจุมพล หนีมพานิช (2546 : 270) เรื่องการลอบบี้ว่า “การลอบบี้ที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มจะต้องทำการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อประกอบการยกร่างกฎหมาย หรือเรื่องที่ต้องการผลักดันเข้าสู่สภานิติบัญญัติ ซึ่งทำให้นักลอบบี้กลายเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ต่อการยกร่างกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ”

ผลการศึกษายังพบอีกว่าในขั้นตอนการผ่านร่างการจักระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากของ สอท. นั้นจำเป็นต้องใช้อิทธิพลในทางลับ โดยการเข้าถึงผู้มีอำนาจเป็นการส่วนตัว กล่าวคือ สมาชิกของ สอท. ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ เช่น กลุ่มปูนซิเมนต์ไทย กลุ่มสหฟาร์ม กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ (CP) กลุ่มสหพัฒนาพิบูลย์ บริษัทผาแดงอินดัสทรี กลุ่มเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองและนักการเมืองของฝ่ายรัฐบาล โดยเฉพาะประธาน สอท. นายสันติ วิลาศศักดิ์คานนท์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของกลุ่มบริษัทสหพัฒนาพิบูลย์ และเป็นอดีตสภานิติบัญญัติแห่งชาติปี 2549 จึงทำให้สามารถการเข้าถึงกลุ่มผู้นำรัฐบาลและด้วยความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีส่วนอย่างมากที่ทำให้การผลักดันร่างกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ของ สอท. รวมทั้งร่างการจักระบบแรงงานต่างด้าวครั้งนี้ประสบความสำเร็จสามารถผ่านความเห็นชอบและได้รับการประกาศใช้ในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี เจริญวิทย์การ (2546 : 550) ที่กล่าวถึงวิธีการของกลุ่มในการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้นำประเทศ หรือบุคคลที่มีสถานภาพสูง เพื่อประโยชน์ในการผลักดันข้อเรียกร้องทั้ง โดยเปิดเผยและไม่เปิดเผย และด้วยร่างการวางแนวทางการจักระบบแรงงานต่างด้าวดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับจากภาครัฐและเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่รัฐในการนำนโยบายไปปฏิบัติอีกประการหนึ่งด้วย จึงสอดคล้องกับแนวคิดของจุมพล หนีมพานิช (2546 : 271) โดยกล่าวว่าหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การทำให้เห็นนโยบายสาธารณะที่ผลักดันสามารถนำมาสู่การปฏิบัติได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

จึงสรุปได้ว่าบทบาททางการเมืองของ สอท. ในการวางแนวทางการจักระบบแรงงานต่างด้าวในนโยบายเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากนั้น สอท. ได้มีการดำเนินบทบาททางการเมืองในด้านกระบวนการควบคุมกับการดำเนินวิธีการทางการเมืองโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ และความพยายามในการเข้าไปมีอิทธิพลเหนือผู้วางนโยบาย จนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และผลประโยชน์ที่ได้วางเป้าหมายไว้ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าเรื่องการจักระบบแรงงานต่างด้าวของ สอท. ได้ถูกบรรจุเป็นมาตรา 14 ในพ.ร.บ.การทำงานคนต่างด้าวพ.ศ. 2551 รวมทั้งได้ประกาศใช้ในแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากและเขตเศรษฐกิจชายแดนทั่วประเทศ

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก สามารถให้ข้อเสนอแนะเป็นประเด็นตามการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านโครงสร้าง

1.1 การเชื่อมประสานในแนวตั้ง

จากการศึกษาพบว่า บทบาทของ สอท. ในการรับฟังความเห็น ข้อเสนอหรือจำกัดอยู่ในกลุ่มธุรกิจ ควรมีการขยายฐานไปยังกลุ่มอื่น ๆ อาทิ กลุ่มเกษตรกรชาวไร่ข้าวโพด ชมรมผลไม้พบพระ กลุ่มพืชไร่สวนกุหลาบ กลุ่มผู้ค้าส่งชายแดน เป็นต้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มอื่น ๆ ในสังคมที่ขาดโอกาสเข้าสู่การมีส่วนร่วมในนโยบายของรัฐได้ดีขึ้นโดยสามารถอาศัย สอท. เป็นกลไกการเชื่อมประสาน หรือเป็นตัวกลาง

1.2 การเชื่อมประสานในแนวนอน

จากการศึกษาพบว่า บทบาทของ สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก ไม่มีความเกี่ยวข้อง หรือไม่สัมพันธ์กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในพื้นที่และกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เพียงพอ ซึ่งในความเป็นจริงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือนักการเมืองในระดับอื่น อาจเป็นเครื่องมือให้กลุ่มผลประโยชน์อาศัยในการผลักดันข้อเรียกร้องหรือกฎหมาย แม้ว่านักการเมืองกลุ่มนั้นจะสังกัดพรรคฝ่ายค้านก็ตาม เพราะในความเป็นจริงไม่มีฝ่ายไหนเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้านไปตลอด สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจึงควรริเริ่มการเชื่อมประสานกับนักการเมืองระดับชาติ รวมทั้งนักการเมืองท้องถิ่นในระดับอื่นนอกเหนือจากเทศบาลเมืองแม่สอด เทศบาลตำบลท่าสายลวด และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ ทั้งนี้จะเป็นการขยายฐานพันธมิตร หรือแนวร่วมให้มีความกว้างขวางมากขึ้น

2. บทบาททางการเมืองในด้านกระบวนการ

สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากควรสนใจทำการค้นคว้าศึกษาผลกระทบของแรงงานต่างด้าวมากกว่าการศึกษาวิจัยความขาดแคลนด้านแรงงาน เพราะปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจ และนโยบายสาธารณะของรัฐจะให้ความสำคัญกับการรักษาซึ่งสิทธิและวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ มากกว่าการให้น้ำหนักด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว จึงเป็นสาเหตุให้นโยบายของรัฐในปัจจุบันต้องพึ่งพากลไกการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคม จากผลการศึกษาพบว่า สอท. และสภาอุตสาหกรรมใช้วิธีการลอบบี้ผู้นำชุมชนในการทำประชาคม ให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายในฐานะของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ แต่ในแง่ของสังคมการที่ประชาชนให้ความสนับสนุนเพียงเพราะเหตุผลจากการถูกชักจูงโดยปราศจากความรู้ ความเข้าใจ

อย่างแท้จริง ในอนาคตเมื่อประชาชนพบว่าสิ่งที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และผลประโยชน์ ตกแก่กลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจแต่เพียงฝ่ายเดียว อาจเป็นประเด็นของการเคลื่อนไหวของประชาสังคม และอาจถูกถามบานปลายจนไม่สามารถตกลงกันได้ ยกตัวอย่างกรณี บริษัทผาแดงอินดิทรี กับประชาชนในตำบลแม่ดาว ที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านอย่างแท้จริงตั้งแต่เริ่มต้น สอท. และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตากจึงควรศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งความจริงจัง ในการรับฟังข้อเสนอแนะ และข้อเรียกร้องของกลุ่มประชาคมแม่สอดอย่างจริงจัง มากกว่าการให้กลุ่มประชาคมเข้ามามีส่วนร่วมแต่ไม่มีบทบาทแต่ประการใด

ในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของ สอท. ยังมีการศึกษาอยู่น้อยมาก จึงควรมีการศึกษารอบด้านของ สอท. ในด้านอื่น ๆ เช่น บทบาทของ สอท. ต่อเสถียรภาพของรัฐบาล เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาการดำเนินงานทางการเมืองของ สอท. ต่อนโยบายสาธารณะของรัฐในครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กองงานเลข (2549) “40 ปี สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย” กรุงเทพมหานคร
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โครงการศึกษาความเหมาะสมเพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ
เอกสารประกอบการสัมมนา วันที่ 7 กรกฎาคม 2549 กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนา
จังหวัด สำนักจังหวัดตาก
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ (2548) “รายงานความก้าวหน้าการจัดตั้งเขต
เศรษฐกิจชายแดน จังหวัดตาก” สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ
- กุลชน ธนาพงศธร, “หลักการกำหนดนโยบายของรัฐ” กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2530.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) ความก้าวหน้าการพัฒนาเขต
เศรษฐกิจพิเศษชายแดน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
_____ . (2550) ความก้าวหน้าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ถวิลวดี บุรีกุล (2549) “แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม” ใน ประมวลชุดวิชาประชาสังคม
และชุมชนท้องถิ่น หน่วยที่ 1 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ธนา ยศตระกุล (2545) “หอการค้าจังหวัดในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ : ศึกษาบทบาท
หอการค้าจังหวัดเชียงรายและหอการค้าจังหวัดตากในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย
กับสหภาพพม่า” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แขนงวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธโรธร ผู้ทองคำ (2546) “หน่วยที่ 14 นโยบายสาธารณะ ความหมาย ความสำคัญ” เอกสารการ
สอน ชุด วิชาหลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 10-15 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- บุญเสริม บุญเจริญผล (2548) รายงานความก้าวหน้าการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก
เอกสารประกอบการสัมมนา กลุ่มงานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ วันที่ 18 ธันวาคม 2548

- ปรัชญา เวสารัชช์ (2546) “หน่วยที่ 1 ลักษณะทั่วไปของนโยบายสาธารณะและนโยบายศาสตร์”
เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาเฉพาะเชิงนโยบายสาธารณะ หน่วยที่ 1-8 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ปวีณา อินวะษา (2544) “บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในการผลักดันการปฏิรูปการเมือง”
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต ภาควิชาการเมืองการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พอพันธ์ อุษยานนท์ (2549) “หน่วยที่ 5 เศรษฐกิจและการเมืองไทยตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-ฉบับที่ 9” เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจกับการเมืองไทย
หน่วยที่ 1-7 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- พัชรนันท์ ลาวัณย์รัตนกุล (2550) “การนำนโยบายแก้ไขปัญหาระงาต่างด้าวผิดกฎหมายไป
ปฏิบัติ ศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์บัณฑิต แขนงวิชาการเมือง
การปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สุกชัย ขาวะประกาย “นโยบายสาธารณะ” สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร 2540
- มนตรี เจนวิทย์การ (2541) “หน่วยที่ 11 สังคมวิชาการเมือง : การศึกษาทางรัฐศาสตร์แนวกุ่ม”
เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 8-15 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2548) รายงานความก้าวหน้าโครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งนิคม
อุตสาหกรรม ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการปรับโครงสร้างการผลิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- _____ . (2549) “รายงานความก้าวหน้าโครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดเศรษฐกิจชายแดน
จังหวัดตาก” มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- _____ . (2550) “แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก” ใน
รายงานความก้าวหน้าโครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดเศรษฐกิจชายแดนจังหวัด
ตากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รติกร กิ่งกำ (2549) การจัดการองค์ความรู้ด้านการค้าชายแดน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- วิเชียร บุญมาก (2551 29 พฤษภาคม) “นายกอภิสิทธิ์พบประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย”
หนังสือพิมพ์ราชวัน ฐานเศรษฐกิจ หน้า 16

สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก (2546) “ข้อเสนอแนวทางการจัดระบบการใช้แรงงานต่างด้าวชาวพม่า
ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก” ศาลากลางจังหวัดตาก วันที่ 7 สิงหาคม 2546

_____ . (2549) สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย :เอกสารการประชุมนิเทศ คณะกรรมการ
สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก 2549-2551 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

_____ . (2548) “การจัดระบบการใช้แรงงานต่างด้าว ชาวพม่าในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก
ใน การประชุมประจำปี 2548 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ศาลากลางจังหวัดตาก

สุชาติ ศรียารัตน์ (2536) “กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไทย : ศึกษากรณีสมาคมการค้าส่งออกที่
สำคัญกับบทบาทด้านการค้าระหว่างประเทศ” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนง
วิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุจิต บุญบงการ (2549) “หน่วยที่ 10 ภาคเอกชนกับประชาธิปไตย” เอกสารการสอนชุดวิชา
เศรษฐกิจกับการเมืองไทย หน่วยที่ 13 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชา
รัฐศาสตร์

สุมาลี วงษ์วิจิตร (2550) “เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน” กรุงเทพมหานคร, สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แสวง รัตนมงคลมาศ (2535) “หน่วยที่13 กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มกดดัน” เอกสารการสอนชุด
วิชา สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ 8-15 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2539) มองเศรษฐกิจการเมืองไทยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ
กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์คบไฟ

หอการค้าจังหวัดตาก (2545) ประวัติความเป็นมา สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 17
กุมภาพันธ์ 2552 จาก www.takchamber.com

สัมภาษณ์

นายคมสัน เอกชัย (2552, 5 กุมภาพันธ์) ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก 2551-2552 สัมภาษณ์โดยนาย
อำนาจ นันทหาร ที่ว่าราชการจังหวัดตาก

นายชัยยุทธ เสนีคันติกุล (2552, 5 กุมภาพันธ์) ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก สัมภาษณ์
โดยนายอำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก

นายชัยวัฒน์ วิทิตธรรมวงษ์ (2552, 22 กุมภาพันธ์) สื่อมวลชนท้องถิ่น สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ
นันทหาร สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก

- นายเชิด สุขแว่น (2552, 12 กุมภาพันธ์) นายกเทศมนตรีตำบลท่าสายลวด สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ นันทหาร เทศบาลเมืองตำบลท่าสายลวด
- นายเชิดศักดิ์ ชูศรี (2552, 5 กุมภาพันธ์) รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ นันทหาร ที่ว่าราชการจังหวัดตาก
- นายทวน ใจแก้วทิ (2552, 24 มกราคม) ประชาชน สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ นันทหาร เทศบาลเมืองแม่สอด
- นายทวีกิจ จตุรเจริญคุณ (2552, 8 กุมภาพันธ์) ประธานคณะกรรมการบริหารสายแรงงาน สัมภาษณ์โดย อำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นายเทอดเกียรติ ชินสรนันท์ (2552, 22 มกราคม) นายกเทศมนตรีเมืองแม่สอด สัมภาษณ์โดยนาย อำนาจ นันทหาร เทศบาลเมืองแม่สอด
- นายธีรยุทธ อังริชพฤษ์ (2552, 18 มกราคม) นักธุรกิจเจ้าของบริษัท เฟริสท์กรุ๊ป สัมภาษณ์โดยนาย อำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก
- นายพยุงศักดิ์ วิสุทธิผล (2552, 8 กุมภาพันธ์) ประธานคณะกรรมการสายเศรษฐกิจ สัมภาษณ์โดย อำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นายเริงชัย สุวรรณเจ้าของ (2552, 18 มกราคม) นักธุรกิจเจ้าของไซโร สุวรรณพืชผล สัมภาษณ์โดยนาย อำนาจ นันทหาร บริษัทสุวรรณ์ไซโร
- นายวาสิศ แก้วพิกุล (2552, 5 กุมภาพันธ์) หัวหน้าจัดหางานจังหวัดสาขาแม่สอด สัมภาษณ์โดยนาย อำนาจ นันทหาร สำนักงานจัดหางานจังหวัดสาขาแม่สอด
- นายวิบูลย์ กาศมสัน (2552, 16 กุมภาพันธ์) ประชาคมแม่สอด สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ นันทหาร ดงสักสนามกอล์ฟ สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ นันทหาร
- นายธนิต โสรรัตน์ (2552, 9 กุมภาพันธ์) นักวิชาการพิเศษจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์โดย นาย อำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นายมานพ ะเขี้ยว (2552, 12 กุมภาพันธ์) นายองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ สัมภาษณ์โดย นายอำนาจ นันทหาร สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ
- นางสาวราววาด ยิ้มสวัสดิ์ (2552, 17 กุมภาพันธ์) อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรศูนย์แม่สอด สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ นันทหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรศูนย์แม่สอด
- นายสภกษม เหมงาม (2552, 22 กุมภาพันธ์) สื่อมวลชนท้องถิ่นสัมภาษณ์โดยนายอำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก

- นายสมชาย เปี่ยมศิริประยูร (2552, 5 กุมภาพันธ์) หัวหน้าสำนักงานสรรพากรพื้นที่แม่สอด
 แห่งชาติ สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก
- นายสันติ วิลาศศักดิ์ (2552, 8 กุมภาพันธ์) ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
 สัมภาษณ์โดย อำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นายสุชาติ ตรีรัตน์วัฒนา (2552, 24 มกราคม) ที่ปรึกษาหอการค้าจังหวัดตาก สัมภาษณ์โดย
 อำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นายสุชาติ วิสุวรรณ (2552, 8 กุมภาพันธ์) เลขานุการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก สัมภาษณ์โดย
 อำนาจ นันทหาร สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นายสุรชัย พึ่งจิตต์คน (2552, 5 กุมภาพันธ์) รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ
 นันทหาร ที่ว่าราชการจังหวัดตาก
- นายสะอาด มีกำลัง (2552, 24 มกราคม) ประธานชุมชนสักทอง สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ
 นันทหาร เทศบาลเมืองแม่สอด
- นายหาญศักดิ์ วัลลศิริ (2552, 5 กุมภาพันธ์) หัวหน้าบุคลากรแม่สอด สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ
 นันทหาร ที่ว่าราชการจังหวัดตาก
- นายอมรพันธ์ นิมานันท์ (2552, 28 มกราคม) ผู้ว่าราชการจังหวัดตากปี 2548-2549 สัมภาษณ์โดย
 นายอำนาจ นันทหาร สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์
- นายอำพล ฉัตรไชยาภรณ์ (2552, 24 มกราคม) ประธานหอการค้าจังหวัดตาก สัมภาษณ์โดยนาย
 อำนาจ นันทหาร หอการค้าจังหวัดตาก
- นายเอนก สิริวิชัย (2552, 8 กุมภาพันธ์) ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ในคณะทำงาน
 ร่วมกับสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สัมภาษณ์โดยนายอำนาจ นันทหาร
 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

บทบาททางการเมืองของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก
The Political Roles of The Federation of Thai Industries for
the Establishment of Tak Special Border Economic Zone (TSBEZ)
แบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ.....

อายุ..... เพศ .....

การศึกษา..... อาชีพ .....

หน่วยงาน..... รายได้.....

ส่วนที่ 2 บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านโครงสร้าง : การเชื่อมประสานในแนวตั้งและแนวนอน

2.1 ท่านคิดว่า สอท. มีบทบาทอย่างไรต่อการทำหน้าที่เป็นตัวกลางป้อนข้อมูลด้านความต้องการและข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของของสมาชิกและนักธุรกิจให้แก่ระบบราชการและผู้วางนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

2.2 ท่านคิดว่า สอท. มีบทบาทในการสร้างพันธมิตร หรือแนวร่วมกับกลุ่มต่อไปนี้
อย่างไรในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

- 2.2.1 ชมรมสื่อมวลชนและนักประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก
- 2.2.2 ประชาสังคมแม่สอด
- 2.2.3 หอการค้าจังหวัดตาก
- 2.2.4 เทศบาลเมืองแม่สอด

ส่วนที่ 3 บทบาททางการเมืองของ สอท. ในด้านกระบวนการ : การนำเข้านโยบายหรือป้อนนโยบายและการขานรับนโยบาย

3.1 ท่านคิดว่า สอท. ดำเนินยุทธวิธีในการนำเข้านโยบายหรือป้อนนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากต่อไปนี้ อย่างไร

- 3.1.1 การให้ข้อมูลแก่ผู้มีอำนาจนโยบาย
- 3.1.2 การจัดสรรผลประโยชน์

- 3.1.3 การประสานผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐ
- 3.1.4 การทำประชาม
- 3.1.5 การยื่นหนังสือถึงผู้มีอำนาจของรัฐ

3.2 ท่านคิดว่า สอท. มีวิธีการดำเนินการขานรับนโยบายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตากในด้านต่อไปนี้ อย่างไร

- 3.2.1 การจัดประชุมสัมมนา
- 3.2.2 การร่างแผนแม่บทปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก
- 3.2.3 การร่างแนวทางการจัดระบบแรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ข
มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 19 ตุลาคม 2547
การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก

สาระสำคัญตามร่างกฎหมายปี 2547

1. หลักการ พัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกรวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการ และพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการที่ดีหรือเพื่อประกอบการเสรี

1.1. กลไกบริหารจัดการ

1) คณะกรรมการนโยบายเขตพิเศษ นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงอุตสาหกรรมเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการเป็นกรรมการและเลขานุการ (ผู้ว่า กนอ.เคิม) ทำหน้าที่เสนอ ครม. เกี่ยวกับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษและเสนอแนะ ครม. ในการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแต่ละแห่งกำกับการดูแลการดำเนินการและจัดตั้งสำนักงานเป็นหน่วยงานกำกับของรัฐบาลระดับกรมฯ) คณะกรรมการบริหารเขตพิเศษ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ ผู้ว่าการเขตพิเศษ ผู้ว่าราชการผู้บริหารองค์การปกครองท้องถิ่น 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 5 คน ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินการของเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีผู้ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นมืออาชีพที่จ้างเข้ามาเป็นผู้บริหารจัดการเขต ทั้งนี้ ประธานและผู้ทรงคุณวุฒิต้องเป็นคนนอกวงราชการแต่งตั้งจากการสรรหา

2. การจัดตั้ง

1) คณะกรรมการนโยบายกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตพิเศษ

2) สำนักงานคณะกรรมการนโยบาย ที่มีอำนาจหน้าที่ศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ ผลกระทบที่และความคุ้มค่า พร้อมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับทุนประเดิม วิธีบริหารจัดการสิทธิพิเศษที่จะให้แก่ผู้ประกอบการ/ผู้อยู่อาศัย และความสัมพันธ์กับจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอคณะกรรมการนโยบาย

3) เสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการ และตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

3. อำนาจหน้าที่และการให้สิทธิพิเศษ

1) ด้านการพัฒนาพื้นที่

การจัดหาที่ดินเพื่อจัดตั้ง/ขยายเขต แบ่งเป็น (1) เขตพิเศษจัดหาเอง สามารถจัดซื้อเช่าซื้อแลกเปลี่ยน เวนคืน ให้เอกชนร่วมทุนโดยตีราคาที่ดินเป็นทุน ได้ตลอดจนสามารถถมทะเลได้ เมื่อได้ทำ EIA แล้วเหมาะสม และกรณีเขตมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวและมีพื้นที่ครอบคลุมป่าสงวนผู้ว่าการหรือเจ้าหน้าที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมีอำนาจพัฒนาได้แต่ต้องไม่กระทบสิ่งแวดล้อม และ

(2) ได้มาโดยผลของกฎหมาย ให้พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษมีผลเป็นการถอนสภาพสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตที่กำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และให้ตกเป็นของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้ เมื่อเขตเศรษฐกิจพิเศษชำระราคาให้แก่กระทรวงการคลัง/องค์กรท้องถิ่นตามราคาที่กระทรวงการคลังกำหนดแล้ว และที่รัฐมนตรีดำเนินการตามกฎหมายคณะสงฆ์

วางผังเมืองและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สามารถจัดทำผังเมืองในเขตใหม่โดยสอดคล้องผังเมืองรวม จักรูปและจัดสรรที่ดินตามกฎหมายเกี่ยวข้อง และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

พัฒนาพื้นที่ คณะกรรมการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาพื้นที่ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งต้องกำหนดเวลาแล้วเสร็จไว้ด้วย โดยการดำเนินการจะดำเนินการจ้างบุคคลอื่นดำเนินการตั้งบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด หรือร่วมกับบุคคลอื่น/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น /หน่วยงานของรัฐ ด้านการให้บริการผู้อยู่อาศัย/ผู้ประกอบการตามหลัก Area-based management โดยเขตพิเศษต้อง สามารถให้บริการทุกอย่าง โดยมีอำนาจในการอนุมัติ อนุญาต จดทะเบียนตามกฎหมายอื่น แต่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการของกฎหมาย และอยู่ในการตรวจสอบดูแลของส่วนราชการเจ้าของอำนาจ ทั้งนี้ ในการอนุมัติ อนุญาตต่างๆ ให้เขตเศรษฐกิจพิเศษเรียกเก็บค่าธรรมเนียมรวมถึงเก็บค่าบริการตามที่คณะกรรมการบริหารกำหนดและให้คืนบางส่วนให้องค์กรท้องถิ่น โดยผู้ประกอบการจะเลือกขอรับบริการจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้ และถ้าหน่วยงานของรัฐ/คณะกรรมการตามกฎหมาย/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นว่าการดำเนินการของเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่ถูกต้องให้แจ้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อดำเนินการแก้ไข ถ้าเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่ดำเนินการให้เสนอคณะกรรมการนโยบายเพื่อวินิจฉัย

สิทธิพิเศษของผู้ประกอบการและผู้อยู่อาศัยในเขตพิเศษ

สิทธิพิเศษด้านภาษีอากร 1ลดหย่อนหรือยกเว้นอากรขาเข้า ภาษีสรรพสามิต และค่าธรรมเนียมพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน 2ลดหย่อนอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล 3 สิทธิหักค่าใช้จ่ายก่อนการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานอกจากที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากร

สิทธิพิเศษอื่น 1) สิทธิในการนำคนต่างด้าวเข้ามา อยู่ และทำงาน (กรณี เขตพิเศษมีวัตถุประสงค์เพื่อการอุตสาหกรรมจำเป็นต้องใช้แรงงานมากก็จะผ่อนปรนให้ใช้แรงงานต่างด้าวที่ไม่ใช่ช่างฝีมือได้) 2) สิทธิในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน 3) สิทธิในการถือครองหรือเปิดบัญชีเงินฝากเป็นเงินตราต่างประเทศกับสถาบันการเงิน 4) การนำหรือส่งเงินออกไปนอกประเทศ

ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

1) จังหวัด ผู้ว่าราชการเป็นกรรมการ โดยตำแหน่งใน คกก.เขตเศรษฐกิจพิเศษ และต้องบูรณาการแผนงานจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าคณะผู้บริหารท้องถิ่นร่วมเป็นกรรมการ

การจัดการพื้นที่ กรณีพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษทับซ้อนกับพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจปกครองและจัดทำบริการสาธารณะเหนือเขตปกครองของตนเองเช่นเดิม ในขณะที่การจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน/สาธารณูปโภคในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นอำนาจของเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยตรง

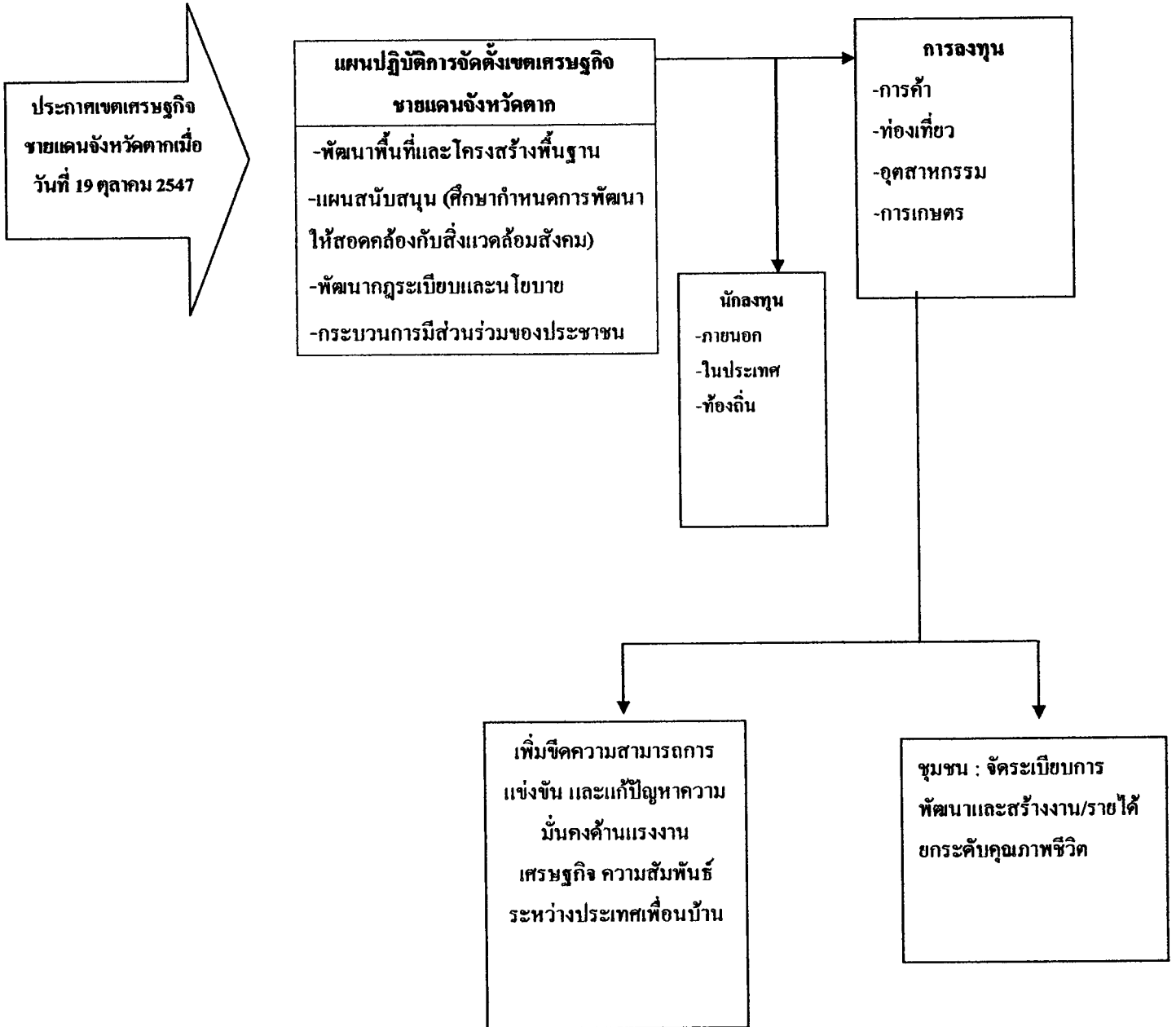
การบริหารจัดการ อำนาจการอนุมัติ อนุญาต ให้ความเห็นชอบ รับผิดชอบ หรือรับแจ้งตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นอำนาจของคณะกรรมการบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย ประชาชนสามารถเลือกใช้บริการได้ โดยค่าธรรมเนียมและค่าบริการที่เขตเศรษฐกิจพิเศษได้ จะคืนบางส่วนให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลประโยชน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับ พื้นที่จะได้รับการพัฒนา ท้องถิ่นสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านการจัดทำสาธารณูปโภคลงมาก สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาอื่นๆ ได้มาก

หน่วยงานอื่น ปัจจุบันการอนุมัติ อนุญาต ออกใบอนุญาต อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานจำนวนมาก มีขั้นตอนในการให้บริการซับซ้อน ทำให้การให้บริการล่าช้า ขาดประสิทธิภาพ เป็นช่องทางให้เกิดการทุจริต รวมทั้งเป็นเพิ่มต้นทุนในการขอรับบริการโดยไม่จำเป็น หากไม่มีมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหานี้อาจทำให้เขตพิเศษไม่ประสบความสำเร็จสูงมาก การแก้ไขปัญหานี้ไม่จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายทุกฉบับแต่สามารถแก้ไขได้โดยมีบทบัญญัติในกฎหมายจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกำหนดให้เขตเศรษฐกิจพิเศษมีอำนาจในการอนุมัติ อนุญาต ออกใบอนุญาต ให้ความเห็นชอบ รับผิดชอบหรือรับแจ้ง แทนหน่วยงานหรือคณะกรรมการตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และเมื่อดำเนินการแล้วให้แจ้งกับเจ้าของกฎหมายด้วย

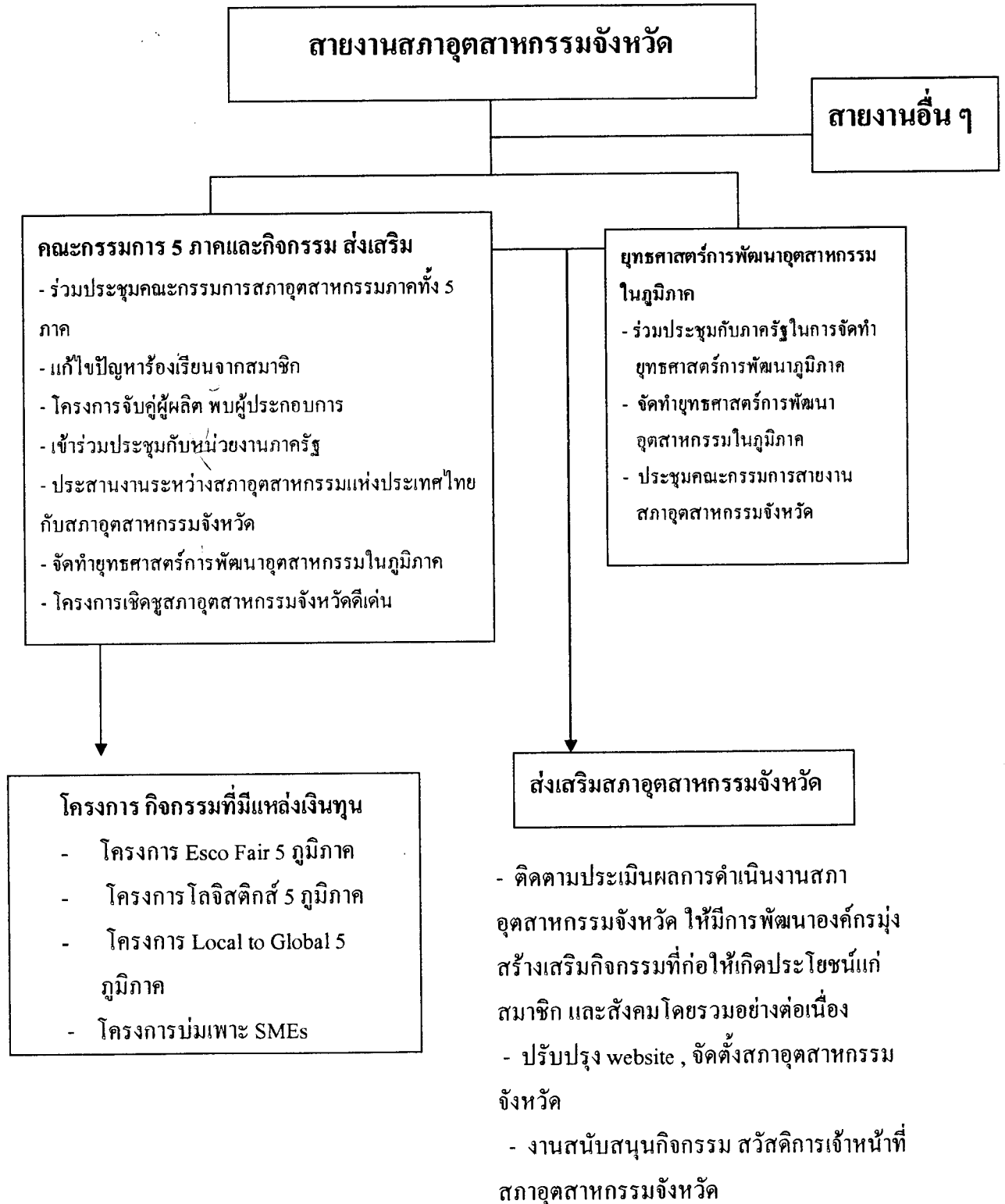
ภาคผนวก ก
แผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน
จังหวัดตาก

แผนปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ 2548 -2549

ภาคผนวก ง
โครงสร้างสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

วิสัยทัศน์

- ◆ มุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคอุตสาหกรรมในภูมิภาค โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนมุ่งเสริมความสัมพันธ์และการยอมรับของทุกภาคส่วน พันธกิจ
- ◆ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมภาค สภาอุตสาหกรรมจังหวัด และกลุ่มอุตสาหกรรม ตลอดจน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นให้เกิดเป็นเครือข่ายด้านอุตสาหกรรมในภูมิภาค

แผนงาน สายงานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การสร้างความเข้มแข็งให้กับสภาอุตสาหกรรมภาคและสภาอุตสาหกรรมจังหวัด การพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนการเชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรม และสายงานต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การจัดกิจกรรม โครงการที่มีแหล่งเงินทุนสนับสนุน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

แผนงานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 1

- ❖ จัดตั้งสภาอุตสาหกรรมจังหวัดให้ครบทุกจังหวัด
- ❖ พัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในทุกๆ ด้านของสมาชิก สอท.จังหวัด เพื่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน
- ❖ พัฒนาเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และการค้าชายแดนทุกภาคของประเทศ
- ❖ สร้างความเข้มแข็งโดยการทำคลัสเตอร์กลุ่มจังหวัดเชื่อมโยงอุตสาหกรรมในคลัสเตอร์ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2

- ❖ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของท้องถิ่น เช่น จัดหาผู้ประกอบการออกงานแสดงสินค้า
- ❖ สนับสนุนให้สภาอุตสาหกรรมภาค หารายได้จากการค้าเงินโครงการของภาครัฐ เช่น โครงการโลจิสติกส์ โครงการ ESCO FAIR ภูมิภาค โครงการศูนย์ป่มเพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โครงการ local to Global
- ❖ โครงการจับคู่ผู้ผลิตวัตถุดิบ พบผู้ประกอบการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3

- ❖ เข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- ❖ มีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาจังหวัด
- ❖ สนับสนุนและเสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- ❖ สนับสนุนข้อมูล (Information) โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจเพื่อการนำไปใช้
- ❖ ส่งเสริมการบริหารงาน ตามหลักบรรษัทภิบาล (Corporate Governance : CG) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR)

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายอำนาจ นันทหาร
วัน เดือน ปี	วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2508
สถานที่เกิด	อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
ประวัติการศึกษา	รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (ศูนย์แม่สอด) ปีการศึกษา 2547
สถานที่ทำงาน	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
ตำแหน่ง	รองเลขาธิการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
ประสบการณ์	ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดตาก (พ.ศ. 2547-2551) รองนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองแม่สอด (พ.ศ.2551-2552)